

Voorzitter: Schakel

Tegenwoordig zijn 122 leden, te weten:

Aarts, Abma, Van Amelsvoort, Andela-Baur, Van den Anker, B. Bakker, Ter Beek, Beinema, Van den Bergh, Blaauw, H. A. de Boer, J. J. P. de Boer, Bolkestein, De Boois, Borgman, Braams, Bremen, Brinkhorst, Van den Broek, Buikema, Van der Burg, Buurmeijer, Castricum, G. M. P. Cornelissen, P. A. M. Cornelissen, Couprie, G. C. van Dam, M. P. A. van Dam, Deetman, Van Dijk, Dijkman, Van Dis, Duinker, Engwirda, Epema-Brugman, Van Erp, Evenhuis, Evenhuis-van Essen, Eversdijk, Faber, Frinking, Gerritse, Ginjaar-Maas, De Graaf, Gualthérie van Weezel, Haas-Berger, De Hamer, Hartmeijer, Van Heel-Kasteel, Van der Hek, Hennekam, Hermans, Hermsen, Van Houwelingen, Jabaaij, Jacobse, Jansen, Keja, Van Kemenade, Keuning, Knol, Kombrink, Konings, Kortevan Hemel, De Korte, Kosto, Krijnen, De Kwaadsteniet, Lambers-Hacquebard, Langedijk-de Jong, Lansink, Lauxtermann, Van Leijenhorst, Van der Linden, Mateman, Meijer, Moor, Van Muiden, Nijhof, Nijpels, Nypels, Van Ooijen, Patijn, Poppe, Porthoine, Pronk, Rempt-Halmmans de Jongh, Rienks, Rietkerk, Roels, Roethof, Van Rossum, Salomons, Van der Sanden, Schaapman, Schakel, Scherpenhuizen, Van der Spek, Spieker, Stemerink, Van der Stoel, Stoffelen, Terlouw, Toussaint, Tripels, Veerman, Veldhoen, Verbrugh, Verkerk-Terpstra, Voogd, Voortman, B. de Vries, K. G. de Vries, Waalkens, Waltmans, Wessel-Tuinstra, Wisselink, Wolff, Wöltgens, Worrell, Wuthrich-van der Vlist en Zijlstra,

en de heer Van Aardenne, Minister van Economische Zaken.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Van Zeil, wegens verblijf buitenslands;

Mommersteeg, wegens ziekte;

Dolman, ook morgen en overmorgen, gedeeltelijk, in verband met het bezoek van het Spaanse koningspaar.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik ook voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Ik deel mee, dat ik heb benoemd de Bijzondere Commissie voor het Onderzoek zaak-Khan (16 082). Deze Bijzondere Commissie telt 22 leden en 18 plaatsvervangende leden. De samenstelling van de commissie zal worden vermeld in een noot in de Handelingen. [Deze noot is opgenomen aan het eind van deze weekeditie.]¹

De constitutie van deze Bijzondere Commissie zal plaatsvinden dinsdag 25 maart a.s. om 13.40 uur.

Verder deel ik mee, dat de constitutie van de vaste Commissie voor Landbouw en Visserij, benodigd door het vertrek van de heer Braks, zal plaatsvinden dinsdag 25 maart a.s. om 13.50 uur.

Ik stel voor de vergadering van morgen, donderdag 20 maart, na het vragenuur te schorsen tot des middags te 15.30 uur in verband met verplichtingen van de bewindslieden bij gelegenheid van het bezoek van het Spaanse Koningspaar.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de behandeling van de **verslagen van de Commissie voor de Verzoekschriften over een aantal in haar handen gestelde adressen (15 865, nrs. 34 t/m 56)**.

Overeenkomstig de voorstellen van de Commissie voor de Verzoekschriften wordt besloten.

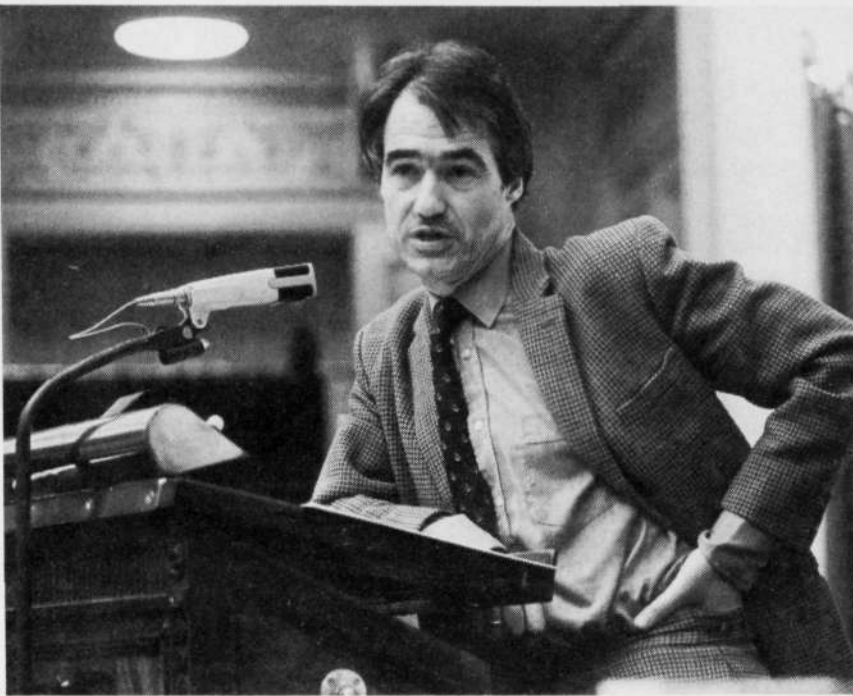
Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van de Wet investeringsrekening en van enkele belastingwetten (15 562)**, en van de motie-Jansen c.s. over energiebesparende investeringen (15 562, nr. 27).

De algemene beraadslaging wordt hervat.

□

De heer **De Korte** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De behandeling van dit wetsontwerp duurt langer dan oorspronkelijk door de Regering werd ingeschat. Het gaat hier om zeer ingewikkelde nieuwe wetgeving. Met het oog op de mogelijke vertraging hebben wij dan ook vanaf het allereerste begin van de behandeling bepleit om de tijdelijke subsidiebeschikking voor energiebesparende investeringen van het Ministerie van Economische Zaken opnieuw in werking te stellen. Achteraf bezien, is het jammer dat dit niet is gebeurd, want we zijn het met het kabinet eens dat energiebesparende investeringen van het grootste belang geacht moeten worden voor onze economie.

De uitbreiding van de WIR met de milieu- en energietoeslag maakt dit instrument gericht en gecompliceerder. Reeds nu mag men zich afvragen of we – op deze weg voortgaand met de WIR – op den duur niet voorbij de wetgevende mogelijkheden schieten en of het instrument niet contra-productief gaat werken en doodloopt in bureaucratie. In ieder geval onderstrepen we nog eens dik de uitgangspunten van rechtszekerheid, objectiviteit en duidelijkheid. Dat is in ieder geval beter dan een aanpak via een integraal afwegingsschema voor elke investering op alle in het geding zijnde beleidsfacetten. Een opzet voor de

De heer De Korte (VVD)

milieutoeslag binnen de WIR met objectieve maatstaven en heldere uitvoeringsbepalingen is beter dan een aparte regeling, zoals bepleit door een SER-meerderheid.

Voor tegenstrijdigheden in stimulanzen door milieu- en energietoeslag binnen de WIR op te nemen zijn we (anders dan de SER-meerderheid) niet zo beucht. Dit temeer, omdat de milieuvorzieningen waar het om gaat veelal wettelijk verplicht zijn. Wij onderschrijven de stelling dat als gevolg van de voortschrijdende technologie nieuwe investeringen veelal gunstiger scoren zowel in termen van energiegebruik als in termen van verontreinigingsgraad van het milieu.

Van cumulatie van de toeslagen gaat een versterkte prikkel uit tot het nemen van dergelijke investeringsbeslissingen. Intensivering van een gericht gebruik van de WIR dient ons inziens juist gezocht te worden in de cumulatieve opzet. De sturende werking van de cumulatie wordt ondersteund door het aspect dat aan de cumulatie pas bij een premieplafond van 50% een einde komt. Wij vinden het dan ook juist dat met de invoering van de onderhavige toeslagen ook voor installaties het cumulatieplafond wordt opgetrokken tot 50%, zoals nu reeds het geval voor bedrijfsgebouwen. Daarboven dient de cumulatie niet te gaan. Aan de 50% grens willen wij onverkort vasthouden. Een substantieel deel van de investeringskosten moet

op de ondernemer blijven drukken om 'verspilling' bij het investeren tegen te gaan.

Ik sprak niet voor niets van contra-productief worden van de WIR en van vastlopen in bureaucratie. Als de berichten juist zijn laat de uitbetaling van WIR-investeringspremies steeds langer op zich wachten. In het bedrijfsleven rekent men inmiddels met een gemiddelde wachttijd na toewijzing van de uitbetaling van 2,5 jaar. Dit vermindert de impuls van de premies en toeslagen bij de huidige hoge rentestand aanzienlijk. Een woordvoerder van de RABO-bank sprak onlangs van een vermindering met een kwart van het WIR-geld, omdat de claims in deze wachttijd veelal door particuliere banken moeten worden vóórgefinancierd. Wat voor maatregelen heeft de Regering in petto om tot een snellere verrekening van WIR-premies te komen dan thans het geval is?

Het gaat hier om de z.g. tweede fase van de WIR. Die slaat behalve op milieu- en energietoeslag ook op de invoering van een innovatietoeslag. Die is er helaas nog niet. Wanneer wel? Het stimuleren van de innovatie is een noodzakelijke voorwaarde voor de handhaving en uitbreiding van de werkgelegenheid in de particuliere sector. Ik wijs daarbij op het zeer dure innovatieklimaat in ons land, mede door het loon-intensieve karakter van speur- en ontwikkelingswerk en de zeer hoge loonkosten. Nederland kent

internationaal gezien slechts weinig overheidssteun op dit vlak. Het gevaar is levensgroot dat researchactiviteiten van ondernemingen met uitwijkmogelijkheden naar het buitenland uit Nederland verdwijnen. Dat zou ons duur te staan komen. De stimulering van innovatieactiviteiten vraagt verbreding van een regeling die enkel gericht is op innovatieve investeringen.

De kosten van speur- en ontwikkelingswerk bestaan veelal voor driekwart uit loon en salariskosten. Daarbij pleit ik voor onderbrenging van de stimulering van dit belangrijkste deel van de innovatiekosten in de WIR. Bundeling van de stimulanzen in één instrumentarium kan effectiever zijn dan het hanteren van een stelsel van versnipperde premies en subsidies. Verder heeft de WIR het voordeel boven subsidies dat de impuls ervan niet afhankelijk is van de fiscale winst- of verlies-situatie. Bovendien is het netto-effect van WIR-premies groter omdat er anders dan bij subsidies geen belasting over wordt geheven.

Dat is met het volgende voorbeeld te verduidelijken. Indien er geen WIR-subsidie wordt gegeven en de winst 200 is, rest na aftrek van 50% belasting een winst van 100 oftewel 50%. In het geval van een innovatiesubsidie geldt: bij een winst van 200: subsidie 10, belasting (50%) 105, winst na belasting 105 oftewel 52,5%. Indien een WIR-toeslag wordt gegeven luiden deze cijfers: winst 200, belasting 100 (50%), een WIR-toeslag van 10, winst na belasting 110 oftewel 55%.

In dit voorbeeld is de winst na belasting als gevolg van een WIR-innovatietoeslag 2,5% hoger dan bij een innovatiesubsidie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu op de milieutoeslag. De EG kent vanaf 1975 een overgangsregeling voor steunverlening op milieugebied met een degressief verloopend percentage naar uiteindelijk 15%. Het gaat om steunverlening aan investeringen ter verbetering van op 1 januari 1975 bestaande productieprocessen. De regeling is bedoeld om de vóór die datum ontstane achterstand op milieugebied versneld in te halen. Daarna wil de EG-commissie de bescherming van het milieu waarborgen door een concrete toepassing van het beginsel 'de vervuiler betaalt', waarbij distorsies in het EG-handelsverkeer en de concurrentieverhoudingen worden opgeheven.

De overgangsregeling die de basis vormt voor de voorgestelde milieutoeslag loopt echter op 31 december a.s. af. Nederland gaat er dus pas in

De Korte

het allerlaatste jaar op enigerlei wijze gebruik van maken. De saneringsoperatie die het de Nederlandse ondernemingen mogelijk moet maken zich aan het beginsel 'de vervuiler betaalt' aan te passen, is tegen het eind van het jaar lang niet afgerond. Dat kan de betrokken bedrijven in hun EG-concurrentiepositie danig benadelen, dit nog naast de zware dobber van ons relatief zeer hoge loonkostenpeil. Een aanzienlijk aantal investeringsprojecten, waarbij het treffen van milieuvorzieningen was voorgeschreven, is bovendien om financiële redenen nog helemaal niet van de grond gekomen.

Wij vinden daarom dat de Regering – ook nadat wij de derde nota van wijziging hebben ontvangen – er bij de EG-Commissie met de grootst mogelijke klem op moet aandringen om de overgangsregeling verlengd te krijgen, want ik begrijp dat die toezegging formeel nog steeds niet verkregen is. Anders zal toch de tijdelijke milieutoeslag waar wij nu zoveel voor overhoop moeten halen formeel voor slechts een half jaar kunnen werken en dat zou toch te gek zijn. Mocht een verlenging er niet of voor slechts een korte periode in zitten, dan zouden wij ervoor willen pleiten dat de Regering alsnog onderzoekt hoe bij wijze van overgangsregime milieu-investeringen in één keer ten laste van de winst kunnen worden gebracht.

Minister Van Aardenne: Mijnheer de Voorzitter! Heeft de heer De Korte kennis genomen van de derde nota van wijziging?

De heer **De Korte** (VVD): Ik heb daar goede kennis van genomen, maar het kabinet stelt dat de Commissie formeel gesproken nog steeds geen besluit heeft genomen. Wij verkeren dus nog steeds in onzekerheid, tenzij de Minister kan zeggen dat het zo zeker is als een huis. Dat moet hij dan maar op papier zetten.

Minister Van Aardenne: Neen, formeel niet, maar als het wetsontwerp aangevaard wordt inclusief deze nota van wijziging, dan zit er wat ons betreft geen einddatum in en dan gaat het er natuurlijk verder om een permanente structurele regeling te ontwerpen in samenspraak met de Commissie en dan zitten wij vanzelf weer goed.

De heer **De Korte** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij toch van belang dat het formele antwoord snel wordt verkregen.

Mocht er toch voor een te korte periode verlenging worden gegeven, dan pleit ik alsnog voor dat overgangsregime van in één keer ten laste van de winst brengen van de milieu-investe-

ringen, alhoewel dat het nadeel heeft dat verliesgevend bedrijven er pas met vertraging van kunnen profiteren. Natuurlijk zal ook hier op diverse gronden de EG-Commissie bezwaren kunnen maken, maar men zal ons toch ergens tegemoet moeten komen op het punt van de gewenste saneringsoperatie.

Met betrekking tot de voorgestelde milieutoeslag is er hier en daar op gewezen dat deze frictie zou kunnen opleveren tussen particuliere en collectieve zuiveringsinstallaties, waarbij de laatste met overcapaciteit bedreigd worden. Het lijkt ons een nogal theoretisch bezwaar. In de praktijk zien wij weinig problemen. Bij de huidige schaarste aan financieringsmiddelen zullen ondernemers zeker geen eigen installatie bouwen als dat niet volstrekt gemotiveerd is. Zij moeten er hun schaarse middelen voor zo'n 40 jaar in vastleggen.

Het zou onjuist zijn, op louter theoretische gronden af te stappen van het stimuleren van investeringen 'ter bestrijding van vervuiling bij de bron', wat één van de grondprincipes van het milieubeleid is. Het collectief zuiveren volgens 'de vervuiler betaalt' is bovendien vooral geldig bij de bestrijding van de vervuiling van oppervlaktewater als gevolg van organische verontreinigingen. 'Bij de bron bestrijding' is veelal de aangewezen weg wanneer het luchtverontreiniging, geluidswering of afvalstoffen betreft. Dit is des te meer reden voor een toeslag in het kader van de WIR. Bestrijding van die verontreinigingen is gekoppeld aan de betrokken productie- en bedrijfsmiddelen, die weer de basis zijn voor WIR-aanspraken.

De met behulp van de milieutoeslag (dat zal ook voor de energietoeslag gelden) te premieren investeringen worden 'aangewezen' bij algemene maatregel van bestuur. Dat heeft inderdaad praktische voordelen, ook vanwege de WIR-eisen van rechtszekerheid, objectiviteit en duidelijkheid. Ik doel op het gebruik maken van lijsten. Tegelijkertijd wijzen wij op de conserverende werking die het werken met lijsten kan hebben met betrekking tot het ontwikkelen van nieuwe milieuverbeterende technieken. Wie worden er bij het opstellen en aanpassen van de lijsten betrokken? Gezien de aldaar aanwezige kennis van milieu- en energietechnieken, is het gewenst dat ook het bedrijfsleven wordt geconsulteerd.

Dit laatste kan het gevaar van conservering van snel verouderende technieken helpen ondervangen. Het in de milieusector opererende bedrijfsleven heeft immers alle belang bij vernieuwing.

Dit institutionele overleg dient onzes inziens in de wet vastgelegd te worden. Wij denken daarbij aan aanwijzing van categorieën van investeringen bij algemene maatregel van bestuur, gehoord de SER. De SER beschikt in dit verband reeds over de 'Commissie systeem WIR'. Wij zijn overigens blij met de toezegging van de bewindslieden aan ons, dat de evaluatie van de proefenquête van het GBS naar milieu-investeringen bij de periodieke herziening van de lijsten wordt betrokken. Gelet op de door het GBS bij de enquête opgedane ervaringen kan dit tot nuttige aanpassingen van de WIR-lijsten leiden.

De wettelijke milieuvoorschriften zijn veelal afgestemd op de gedragsnorm van 'best practical means'. Via de milieutoeslag kan onzes inziens echter gestimuleerd worden tot milieu-investeringen die afgestemd zijn op de gedragsnorm van 'best technical means', zodat technisch de best uitvoerbare oplossing kan worden bevorderd. Bij de voorgestelde opzet met betrekking tot de lijsten van premieabele milieu-investeringen kan echter nog onvoldoende rekening gehouden worden met de toepassing van de meest geavanceerde milieuverbeterende technieken. Wij vragen de Regering dan ook om bij het opstellen en vooral bij aanpassen waar mogelijk de gedragsnorm van 'best technical means' te bevorderen. Wil ze dat ook toezeggen? Dit zal de innovatie op milieutechnisch gebied zeker stimuleren.

Het is niet eenvoudig op voorhand eenduidige omschrijvingen van milieu- en energie-investeringen te geven. Toch dringen wij aan op zo groot mogelijke duidelijkheid bij de omschrijvingen van de lijsten om zo aan de eis van vooruitberekenbaarheid voor de ondernemers te kunnen voldoen.

Het blijkt dat de EEG-Commissie de milieulijsten nog apart moet toetsen. Dit is overigens niet duidelijk ten aanzien van de energielijsten. Moet iedere aanpassing vervolgens ook wachten op goedkeuring uit Brussel?

Wij kunnen instemmen met het voorstel om aan investeringen met een min of meer volledige milieufunctie (lijst I) het onder de EEG-overgangsregeling maximaal toegestane toeslagpercentage van 15 toe te kennen. Datzelfde geldt voor het voorstel om een premie-impuls van 35% te geven aan de milieu-investeringen van lijst II. Naar het ons voorkomt gaat het hier vooral om aansluiting bij het begrip 'bijzonder zware lasten voor bepaalde vervuilers om een buitengewoon hoge graad van reinheid te bereiken'. In zulke gevallen lijkt het ons

De Korte

alleszins gerechtvaardigd om inclusief de basispremie (veelal 7 of 13%) circa 50% van de meerkosten, dat wil zeggen het maximum dat voor de WIR is toegestaan, te premiëren. Hier rijst de vraag of de Europese Commissie een en ander in het kader van de overgangsregeling en later op permanente basis toestaat. Is dit voorstel al in Brussel besproken?

Ten slotte wijzen wij op het belang van de inbouw van een effectiviteitscriterium in de milieutoeslag, waardoor de omvang van de toeslag gaat afhangen van de hoogte van het totale effect van de milieu-investering. Dit is ongetwijfeld een gecompliceerde zaak. Het zou onzes inziens – na adequate studie – onderdeel kunnen worden van de milieu-toeslag, wanneer die in de verdere toekomst op een permanente leest wordt geschoeid.

Ik kom tot de energietoeslag. Na een aantal jaren netto-exporteur van energie geweest te zijn, wordt ons land weer netto-importeur van energie. De netto-importen zullen met de jaren stijgen en zullen onze betalingsbalans, die in 1980 voor 20 mld. bruto door aardgasopbrengsten wordt gestut, onder grote spanning zetten. Een verbetering van de Nederlandse energiesituatie valt in de komende jaren in hoofdzaak te realiseren via een krachtige energiebesparingspolitiek. Tot de maatregelen op het gebied van energiebesparing behoort – naast intensieve voorlichting, risicovermindering bij overgang op nieuwe besparingstechnieken, prijsbeleid en normstelling – de premiëring van energiebesparende investeringen.

Door een dergelijke premiëring kunnen deze investeringen, die micro-economisch een minder hoge prioriteit genieten, eerder uitgelokt worden.

Maar, zeggen sommigen, door de snelstijgende energieprijzen betalen die energiebesparingsinvesteringen toch zichzelf, dus waarom zou de overheid dan nog een handje moeten helpen met een financiële prikkel? Het simpele antwoord is dat:

a. bij een AIQ arbeidsinkomensquote van 93 á 94 de winsten zelf te laag zijn om de noodzakelijke vervangingsinvesteringen mee te verrichten, laat staan de energiebesparende investeringen;

b. de rentestand dusdanig hoog is dat financiering met geleende middelen ook onverantwoord wordt.

In dit licht is ondanks het stijgen van de energieprijzen het geven van financiële prikkels via de WIR nodig om energiebesparende investeringen uit te lokken.

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): Dan bent u waarschijnlijk ook voor het voorstel dat door de heer Jansen is gedaan inzake de lage rente voor leningen. Daarmee wordt de hoge rentestand van dit moment omzeild.

De heer De Korte (VVD): Op dit moment heb ik nog geen uitgesproken mening over dat onderwerp. Wij zijn met de heer Jansen en mevrouw Epema van mening, dat de rentestand langzamerhand zo hoog is geworden, dat dit inderdaad calamiteus is voor de investeringen, alleen al voor de vervangingsinvesteringen. Nu heb ik het echter over de financiële prikkel. Ik meen dat wij het voorlopig maar bij dit onderwerp moeten houden. Dat is al ingewikkeld genoeg in het kader van de WIR. De rentesubsidie moet dus maar op een ander moment worden besproken.

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): Dat is natuurlijk een makkelijke! Ook met een vervangingsinvestering kan men zeer energiebesparend werken.

De heer De Korte (VVD): Ja.

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): Door de energiebesparing kan men in bepaalde gevallen de kosten van die investeringen heel gemakkelijk opvangen. Wij zijn ook niet tegen een energiebesparingstoeslag, maar wel, als de investeringen voor energiebesparing in zeer korte tijd kan worden terugverdiend. Het gaat niet ieder bedrijf even slecht in dit land!

De heer De Korte (VVD): Men kan inderdaad op twee manieren reageren. Men kan helemaal geen energietoeslag geven. Maar gezien het feit dat er een hoge rente is, kan men de investeringsdrempel verlagen met een rentesubsidie. Men kan dit ook opvangen in het kader van de WIR. Dat vind ik in structureel opzicht verstandiger. Men kan een voldoende prikkel geven. Dat is zeker op dit moment gerechtvaardigd. Door die prikkel kunnen de desbetreffende investeringen tot stand komen.

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): Mijn voorstel is, beide mogelijkheden te combineren. Ik heb de motie-Jansen inzake de lage rente voor bepaalde leningen ondertekend. Er moet echter wel een grens worden gesteld aan de energietoeslag bij die gevallen waarin de investering op korte termijn wordt terugverdiend. Ik ben wel voor de WIR-toeslag voor investeringen die op een wat langere termijn worden terugverdiend. Over de onderdelen daarvan kan nog gediscussieerd worden. Ik ben er echter voor om een bovengrens aan te brengen in de energietoeslag.

De heer De Korte (VVD): Dat is een ander punt. Daarover zal ik het nog hebben. Ik ga zo in op de kwestie van de bovengrens, maar ik constateer simpelweg, dat op dit moment energiebesparende investeringen voor vele ondernemers nauwelijks in aanmerking komen – omdat de directie investeringen – nodig voor de directe produktie – eerst komen. Voor energiebesparende investeringen hebben zij dan geen eigen middelen meer. Als zij die gaan lenen, worden zij gefrustreerd door de hoge rente. Daarover begon deze interruptie. Mevrouw Epema haalt daar nu een ander onderwerp bij, namelijk de bovengrens. Daarop zal ik zo nog ingaan. Ik wil voor mevrouw Epema-Brugman nog wel het volgende stellen. Een ondernemer die papier maakt zal natuurlijk eerst zijn schaarse financiële middelen in papiermachines investeren en pas in tweede instantie in betere warmte-isolatie. Het eerste brengt direct brood op de plank. Het tweede kan pas daarna voor dun beleg zorgen. Ik zie de geachte afgevaardigde haar hoofd schudden. Ik heb wel enige ervaring in het bedrijfsleven opgedaan, gedurende ongeveer 15 jaar. Ik heb in die tijd met nogal wat investeringsprojecten te maken gehad. Zo werkt het wel.

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): Niet iedere machine is het zelfde. Als men dan vervangingsinvesteringen doet, zoekt men naar die vervangingsinvesteringen die de kostprijs van het produkt het laagste maken. Dit heb ik tenminste op mijn economielessen gehoord. Ik heb ook het idee dat het zo gaat. Aangezien er tegenwoordig heel wat machines zijn die met minder energie hetzelfde produkt kunnen maken, gaat dit vaak in één keer. Men kan dus de vervangingsinvesteringen niet zo splitsen als de heer De Korte nu doet, in aparte stukjes voor de energie en alle andere die het brood op de plank moeten brengen. Dit is een iets te simpele redenering.

De heer De Korte (VVD): Mevrouw Epema-Brugman moet ook goed begrijpen dat men bij vervangingsinvesteringen in fasen kan werken. Dat gaat trouwens ook op voor nieuwe investeringen. Men kan de gehele vervangingsinvestering doen. Men kan haar in fasen doen. Dat is ook de praktijk, zeker wanneer er schaarse financiële middelen zijn. Naar mijn mening is dit nog steeds de praktijk van het leven voor vele ondernemers.

De tijdelijke subsidieregeling uit 1977 en 1978 kende een ondergrens voor het minimaal vereiste besparingsvolume van 0,5 kubieke meter

De Korte

aardgas per gulden investering en een bovengrens van 2,5 kubieke meter aardgas per gulden. Wij kunnen meevoelen met de praktische bezwaren van de bewindslieden tegen het overnemen van een bovengrens in de nieuwe energietoeslag. Wij hebben ook wel enig begrip voor onder andere de argumenten van de geachte afgevaardigde mevrouw Epema-Brugman. Zij vroeg zich af waarom men boven die bovengrens, waar men toch al veel bespaart op de investering zelf, nog een prikkel moet geven. De budgettaire voordelen van het afschaffen van die bovengrens zullen niet erg groot zijn. Tegelijkertijd zal de doorzichtigheid van de toeslag voor het bedrijfsleven afnemen.

Vooral echter de uitvoerbaarheid zal door de vereiste vooraanmelding van alle investeringen en de toetsing van het besparingsvolume bij de bovengrens veel gecompliceerder worden. Veel voorkomende investeringen kunnen dan niet meer automatisch door de uitdijende DIR afgehandeld worden. Daarover zal ik nog vaker spreken, want die bureaucratie verontrust ons in hoge mate. De WIR wordt door bureaucraties bedreigd. Laten wij proberen dit zo min mogelijk te bevorderen.

Op grond van de versochte berekeningen kunnen wij zeker instemmen met een toeslagpercentage van 10 voor de investeringen die op directe of indirecte wijze energie besparen. Voor kolenprojecten ligt dat anders. Kolenprojecten vergen veelal omvangrijke investeringsbedragen vooral ter vermindering van de niet geringe negatieve milieu-effecten. De omschakeling naar een invoering van kolen is niet zonder risico's. Er zijn bovendien nog maar weinig technici in ons land te vinden met voldoende know how. Daarbij zullen zich aanzienlijke complicerende factoren, zoals overslag van kolen en afvoer van as, voordoen.

Overschakeling van gas op olie is nog heel wat anders dan van gas op kolen. Bovendien krijgt men er, ondanks het gunstige prijsverschil tussen kolen en gas of olie, eerder een andere energievoorziening, hetgeen om strategische redenen verstandig kan zijn, dan een directe besparing voor terug. Is het verwonderlijk dat ondanks dit prijsverschil en de in gang gezette afschakeling van de zeer grote aardgas-ondervuursers slechts één bijzonder grote aardgasverbruiker gedeeltelijk op kool is overgegaan? Dat alles overwegende stellen wij de Regering voor

de kolenpremie van 10 naar 15 procent te verhogen. Uit berekeningen blijkt dat dit echt noodzakelijk is.

De verwachting is dat gedurende de eerste jaren verreweg het grootste deel van de investeringen in de groep zonn, wind en kolen zal gaan naar de kolentoepassing. Zonn- en windprojecten zijn veel goedkoper en zullen vooralsnog niet grootschalig toegepast worden.

Het toekomstige nut van deze experimentele alternatieve energiebronnen behoort in elk geval onderstreept te worden door de hoogte van de premie. Zou deze premiehoogte wellicht niet nog hoger dan de voorgestelde 15% gesteld dienen te worden?

Ik kom tot de uitvoering. In het oorspronkelijke wetsontwerp golden door de automatische koppeling tussen basispremie en energie- en milieutoeslag allerlei anti-misbruikbepalingen, ook voor beide toeslagen. Vooral bezien vanuit de energie-invalshoek was het echter merkwaardig dat deze bepalingen de bevordering van de mogelijkheden tot energiebesparing in geval van verhuur in de profit-sector uitsloten. Wij zien het als een duidelijk winstpunt dat de Regering met een nota van wijziging milieuverbeterings- en energiebesparingsinvesteringen in verhuurde panden wél in aanmerking voor de twee toeslagen heeft willen laten komen.

Met betrekking tot de hoogte van de drempel van f 12.500 die tevens als franchise geldt, zijn wij bezorgd over de geringe effectiviteit van de milieu- en energietoeslag voor het midden- en kleinbedrijf. Dat is ook al gezegd door de andere afgevaardigden die het woord voerden. C. verwogen kan worden, deze drempel te verlagen tot f 5000. Bij een dergelijke drempel zou er vervolgens nauwelijks nog reden zijn voor een franchise om misbruik uitlokkende sponseffecten mee tegen te gaan. De heer Engwirda heeft dat ook betoogd. Aan een dergelijke verlaging kleeft echter het onmiskenbare nadeel dat het aantal aanvragen dat de DIR dan jaarlijks in het kader van deze toeslagen te behandelen krijgt, bijna verdubbelt. Het aantal DIR-medewerkers zou niet met 35 à 40, maar met 65 à 70 moeten toenemen. Met die aanvragen zullen waarschijnlijk maar enkele miljoenen guldens aan premie gemoeid zijn. Ik kijk nu zeer indringend in de richting van de heer Engwirda. De kosten van het daarvoor benodigde ambtenarenapparaat bedragen bij het huidige loonpeil echter f 2,5 miljoen. De afweging van kosten en baten is dus wel heel ongunstig voor een verlaging van de drempel naar f 5000.

De heer **Engwirda** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Ik herinner de heer De Korte aan het feit dat een subsidieregeling heeft gegolden voor energiebesparing bij het bedrijfsleven, speciaal voor isolatie. Dat was een regeling van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening met een drempel van f 3000.

De heer **De Korte** (VVD): Daarvan ben ik mij zeer wel bewust, maar wij moeten bureaucratiserende maatregelen uit het verleden natuurlijk nooit doortrekken naar de toekomst. Ik herhaal dat het bureaucratiserende element van de WIR de doodsteek voor de WIR is. De heer Engwirda gaat dat met zijn voorstel bevorderen. Hij moet maar eens kijken wat voor een hoeveelheid mensen in Zwolle opgestapeld zullen zitten in het DIR-huis. Hij gaat dat nog eens bevorderen.

De heer **Engwirda** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Wanneer wij ervan uitgaan dat energiebesparing werkelijk grote prioriteit moet krijgen, acht de heer De Korte het dan redelijk dat er voor particulieren die bij voorbeeld hun huis willen isoleren, helemaal geen drempel geldt, terwijl er een drempel van f 12.500 geldt voor bij voorbeeld een kruidentier die zijn winkel wil isoleren? Dat isoleren van een winkel zal echt niet zo veel geld gaan kosten. Ik stel in dat laatste geval een drempel van f 5000 voor. Naar mijn mening is het niet te gek om tot f 5000 terug te gaan.

De heer **De Korte** (VVD): Ik heb gevoel voor dat argument. Ik ben echter nog niet uitgesproken. Ik heb wel erg veel moeite met een drempel van f 5000, vanwege de door mij genoemde redenen, hoewel ik sympathie heb voor die drempelhoogte op zich zelf.

Ter verdediging van een voorstel om de drempel op f 12.500 te houden, hebben de bewindslieden in de memorie van antwoord nog gewezen op het belangrijke voordeel voor de kleine investeerders van de combinatiemogelijkheid met aanverwante investeringen. Daarbij is tevens gewezen op de cumulatiemogelijkheid binnen één categorie. Dat is belangrijk voor wie deze geheimtaal verstaat.

Daarom zou een drempel van f 12.500 doorgaans ruimschoots gehaald worden. Ofschoon de cumulatiemogelijkheid binnen één categorie ons als erg belangrijk voorkomt, stellen wij toch voor aan de bewindslieden om de drempel van f 12.500 te verlagen tot f 10.000. Ook dat lijkt ons op zichzelf nog niet voldoende voor de kleine investeerders. Ik kijk naar de heer Engwirda. Wij denken daarbij aan klein-

De Korte

schalige gebruikers, zoals tuinders die zonnecollectoren installeren of landbouwers die slootgas en windenergie exploreren, naar wie net boven de f 10.000 maar een zeer geringe prikkel zou uitgaan als gevolg van de franchise van eveneens f 10.000.

Wij zouden de Regering dan ook willen voorstellen, in samenhang met de drempelverlaging naar f 10.000 de franchise op f 5000 te stellen. Daarmee wordt een compromis gevonden tussen enerzijds een te geringe prikkel net boven de drempel en anderzijds een te groot sprongeffect, dat misbruik kan uitlokken rondom de drempel.

Ik wil voorts nog wijzen op de opvatting van mr. H. M. N. Schonis en mr. Ch. J. Langereis in Fiscaal Recht van 21 juni 1979, die opname van een franchise zelfs overbodig verklaren, omdat reeds een mechanisme is ingebouwd ter verhinderend van te haastige verzoeken om een DIR-verklaring. Dit zogenaamde retorsiemechanisme als tegenwicht tegen premiëring is volgens hen gelegen in het feit dat voor het verkrijgen van een DIR-verklaring de kosten van de daarbij vereiste accountantsverklaringen ter grootte van vele honderden guldens een natuurlijke rem zullen vormen. Het bedrijfsleven pleegt nu eenmaal kosten en nut nauwkeurig tegen elkaar af te wegen.

Eerder heb ik mij in mijn betoog zorgen gemaakt, omtrent de groeiende vertragingende bureaucratisering rondom de WIR. Dat gevaar is nog ver groot met de introductie van de milieu- en energietoeslag. De Dienst Investeringsrekening zal bij iedere aanvraag 7 of 8 toetsingen moeten verrichten: de categorietoets, de afbakeningstoets, de milieu- of energietoets, de kostentoets, de inrichtingstoets, de vestigingstoets (alleen voor de milieutoeslag), de periodetoets en de nieuwerheidstoets. Men ziet de DIR-ambtenaren al achter het Zwolse toetsenbord zitten.

En dan te bedenken dat de belastingdienst een deel van dit spel conform het fiscale notenboek weer dunnetjes zal overdoen. Komt daar geen veel te dure en valse muziek uit? Is dat efficiënt werken? Kan een deel van deze toetsen nu werkelijk niet door de belastingdienst verricht worden? *Bevordert dit dat de betrokken investeerders op een zo vroeg mogelijk moment een duidelijk beeld krijgen van de te verwachten premiëring? Dat is toch noodzakelijk, wil er van het instrument werkelijk een prikkel uitgaan? Wij maken ons hier ernstig zorgen over. Begrijpt ons goed; dit is een principiële punt.*

Gaan wij op deze weg door dan ligt de WIR binnen enkele jaren op de schroothoop. Wij zijn van mening dat de uitvoering eenvoudiger gemaakt moet worden en dat elkaar overlappende werkzaamheden van de twee ambtelijke diensten moeten worden vermeden. Wij verzoeken de Regering om meer dan thans wordt voorgesteld, te werken met voor de belastingdienst hanteerbare begrippen. De toetsingsarbeid van de DIR kan worden beperkt en vertraging in de afwikkeling van aanvragen kan effectiever worden bestreden.

Wij hebben bepleit dat de mogelijkheid, DIR-verklaringen achteraf te wijzigen of in te trekken, beperkt dient te worden tot gevallen van onjuistheid of onvolledigheid van gegevensverstrekking. Wij zijn verheugd dat de bewindslieden deze suggestie hebben willen overnemen.

Een probleem is voor ons nog steeds de nieuwerheidseis. Nog niet eerder is die in de WIR zo stringent geformuleerd. Bij gebouwen en installaties is er ook wel sprake van onderscheid tussen bestaande en nieuwe investeringen, maar dat onderscheid leidt alleen tot verschil in hoogte van de premiëring. Bij de energie- en milieutoeslag leidt het tot een alles of niets. De eis van nieuwerheid werkt kapitaalvernietiging in de hand. De vereiste bewijsvoering ten aanzien van het aanbrengen van nog niet eerder gebruikte apparatuur blijft lastig. Men bedenke dat dit ook voor onderdelen zal moeten gelden.

Is de Minister het in dit verband met ons eens dat 'goed koopmansgebruik' – dit moet de Minister van Economische Zaken aanspreken – een ruime keuzemogelijkheid geeft aan belastingplichtigen en dat dit in de praktijk zal moeten leiden tot een soepele houding van de inspecteurs – ik zeg dit tot de Minister van Financiën – ten aanzien van verbetering en onderhoud enerzijds en de nieuwerheidseis anderzijds?

Het komt ons voor, dat het betoog inzake het verschil tussen onderhoud en verbetering een nogal oppervlakkige benadering van dit onderwerp geeft. De bewindslieden brengen het verschil tussen 'in eenmaal volledig ten laste van de winst brengen' en 'afschrijven voor verbeteringskosten terug tot een afweging van het belang! Zou de huidige wijziging van de WIR, evenals de introductie van de WIR zelve, geen aanleiding ertoe moeten zijn, een wijziging aan te brengen in de bestendige gedragslijn met betrekking tot de fiscale jaarwinstbepaling?

Het blijkt verder dat de belastinginspecties gedurende de desinvesteringstermijn van 2 jaren de energie- en milieucomponent van de WIR-premie moeten volgen en eventueel de gepresenteerde verkoopprijs hieraan moeten toetsen. Hoewel men dit in de praktijk niet snel verwacht, lijkt het ons in voorkomende gevallen tot ernstige problemen tussen de fiscus en de belastingplichtige te kunnen leiden. Is de Minister van Financiën het opnieuw met ons erover eens dat dit moet leiden tot een soepele houding van de inspecteurs, die wij overigens in hun taak op dit punt niet benijden?

Ondanks de verwijzing naar de te verwachten jurisprudentie wordt het in de WIR geïntroduceerde, doch niet gedefinieerde, begrip 'inrichting' er door de bewindslieden niet duidelijker op gemaakt, als zij dat beschrijven in de memorie van antwoord en de nota naar aanleiding van het eindverslag. Men denke maar aan de in de praktijk gebleken problemen ten aanzien van het onderscheid nieuwe versus bestaande gebouwen en aan de interpretatie van het begrip, 'installaties'. Kan de Minister – onder verwijzing naar bestaande wetgeving – niet nog eens een heldere definitie van het begrip geven?

Ten slotte nog een kritische opmerking met betrekking tot het nieuw geïntroduceerde criterium voor 'volledig gebruik', dat van belang is voor de milieu- en energietoeslag, maar ook voor de reeds geïntroduceerde ruimtelijke-ordeningstoeslag en bijzondere regionale toeslag. Bij de ruimtelijke-ordeningstoeslag en bijzondere regionale toeslag zijn de mate van verplaatsing en van nieuwerheid, beide gemeten naar de capaciteit, relevant voor de toekenning van de toeslag. Als de ondernemer nu maar moet afwachten tot er sprake is van 'volledig gebruik', komen de toeslagen uiteindelijk als mosterd na de maaltijd.

Samenvattend zeg ik dat het gaat om een tweetal belangrijke nieuwe toeslagen. Ze moeten zo snel mogelijk operationeel worden. Maar de uitvoering benauwt ons. Bureaucratisering bedreigt de WIR extra. Premies en toeslagen komen als mosterd na de maaltijd. Laten wij er geen WIR-warwinkel van maken, die daardoor op de fles zal gaan.

□

De heer **Van Houwelingen** (CDA):
Mijnheer de Voorzitter! Juist in tijden van stagnerende groei van ons nationaal inkomen en afnemende bedrijvigheid doet zich in toenemende mate

De heer Van Houwelingen (CDA)

de behoefte voelen aan een uitgebreid instrumentarium om in gewenste omvang en richting investeringen uit te lokken die bijdragen tot instandhouding van het nationaal vermogen en vergroting van de welvaart. Het aan de orde zijnde onderwerp, de tweede WIR-fase, wil ertoe bijdragen dat investeringen in toenemende mate in een maatschappelijk gewenste richting gestuurd worden, en als zodanig vormt het naast wet- en regelgeving één van de belangrijkste instrumenten in onze gemengde economische orde.

Bij de indiening van de nota Selectieve groei in juni 1976 stonden twee thema's centraal, namelijk continuïteit, waarbij volledige en volwaardige werkgelegenheid de primaire doelstelling vormt en selectiviteit, waarin het belang van milieubehoud, zuinig beheer van grondstoffen en energie, ruimtelijke ordening, rechtvaardige internationale arbeidsverdeling benadrukt worden.

Deze beide hoofdthema's kunnen weliswaar onderscheiden worden, maar niet wezenlijk gescheiden. Men behoeft slechts te denken aan het facet milieu; een krachtig naleven van een goed leefmilieu kan de continuïteit ten goede komen, gezien het feit dat bij voorbeeld in Japan en Amerika de milieugoederenindustrie één van de snelst groeiende industriële sectoren is, met groeipercentages tot 500!

Met betrekking tot deze beide hoofdthema's, continuïteit en selectiviteit, zijn

voor wat betreft Nederland in de jaren '80 een aantal knelpunten te onderkennen. Ik vermeld er enkele zoals deze naar voren gebracht zijn onder andere door prof. dr. P. de Wolff van het Energiestudiecentrum.

In de eerste plaats zal het realiseren van de doelstelling volledige en volwaardige werkgelegenheid onder sterke druk komen te staan ten gevolge van een netto jaarlijkse structurele aanwas van de beroepsbevolking van 27.000 manjaren en 16.000 vrouwjaren, het dubbele van de aanwas in het afgelopen decennium.

Bij een macro-economische produktiviteitsstijging van 2% en een trendmatige arbeidsaanwas van 1% is ter voorkoming van verdere verslechtering van de werkgelegenheidssituatie dus een macroproductiegroei van 3% een eerste vereiste. Het behoeft geen betoog dat een dergelijke groei slechts gerealiseerd kan worden bij een structurele verhoging van de investeringsquote.

In de tweede plaats zal het investeringsniveau aanzienlijk moeten stijgen gezien:

a. de verwachte verdubbeling van het niveau van de vervangingsinvesteringen als echo op de investeringsgolf in de jaren zestig;

b. de gewenste realisering van de hoogst noodzakelijke verbetering van het milieu; ik noem slechts het SO₂-beleidplan dat aanzienlijke investeringen zal vergen en

c. de gewenste energiebesparingsmaatregelen die voornamelijk via extra investeringen ten uitvoer gebracht kunnen worden.

Uit deze korte opsomming wordt wel duidelijk hoezeer beïnvloeding naar omvang en richting van toekomstige investeringen een centrale plaats in het overheidsbeleid dient in te nemen. Mochten instrumenten, zoals het onderhavige WIR-instrument, niet tot voldoende investeringen leiden, dan mag de overheid nieuwe initiatieven niet schuwen.

Met betrekking tot de Nederlandse energiesituatie is reeds veel geschreven en gesproken. Zij wordt gekenmerkt door een hoge graad van zelfvoorziening (gas) en een daarmee samenhangend eenzijdig verbruikspatroon. De teruglopende aardgasvoorraden moeten worden gecompenseerd door aanbodvergroting dan wel het realiseren van aanzienlijke besparingen wil men knelpunten in de toekomst voorkomen. Om deze redenen juicht de CDA-fractie de invoering van de energietoeslag toe; zij hecht het grootste belang aan vooral energiebesparing.

Vanzelfsprekend is deze toeslag niet het enige instrument: op ruime schaal wordt gebruik gemaakt van andere instrumenten zoals voorlichting, prijsbeleid, normstelling en voorschriften.

De in het wetsontwerp aan de orde zijnde energietoeslag zal kunnen worden verleend op investeringen die direct of indirect leiden tot besparingen op investeringen in alternatieve energiebronnen (wind en zon) en ten slotte op investeringen die een vraagverschuiving naar kolen als energiebron teweegbrengen. Met name een toeslagverlening in dit laatste geval kan ertoe bijdragen dat men door middel van één instrument confluërende doelstellingen tracht te realiseren. Ik kom daar nog op terug.

Om uitvoeringstechnische redenen is bij de toeslagen van de tweede fase volgens het wetsontwerp een minimaal investeringsbedrag vereist van f 12.500. Overigens is in de voorgestelde opzet sprake van een drempel per aanvraag en niet per investering, zodat verschillende investeringen in een zelfde periode te zamen als een aanvraag gelden. Bij een zodanige drempel mag men de vraag stellen of niet juist hierdoor beperkingen gesteld worden aan het profiteren van de tweede-fase-toeslagen door het midden- en kleinbedrijf.

Wij wijzen hierbij op de voorheen gehanteerde drempel van f 3000 in de

Van Houwelingen

energiebesparingsregeling van het Departement van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

Wij willen toch nog eens aan de Minister vragen – op dit punt hebben de heer De Korte en ik een amendement ingediend – of het geen overweging verdient die drempel te verlagen met het oog op het midden- en kleinbedrijf. In ons amendement stellen wij voor de drempel te verlagen tot f 10.000. Ik ben benieuwd naar de argumenten voor de andere amendementen op dit stuk en de reactie daarop van de bewindsman.

Onze fractie vindt het van het allergrootste belang, gezien ons eenzijdig verbruikspatroon van energie en gezien de absolute schaarste van sommige energievormen, dat een beleid wordt opgezet tot vraagbeperking en vraagverschuiving. Dit laat evenwel onverlet, dat de besteding van overheidsmiddelen op zinnvolle en efficiënte wijze dient te geschieden. Onze fractie is van mening dat uitlokken en stimuleren van energiebesparende investeringen zeer gewenst zijn maar tevens dat aan uit zich zelf renderende investeringen door hun hoge besparingen in kubieke meters per gulden investering overheidsbijdragen ongewenst zijn.

Het dilemma doet zich hier voor dat enerzijds het weglaten van een bovengrens in de energietoeslag zal leiden tot ondoelmatige aanwending van overheidsmiddelen maar dat anderzijds het tot stand brengen van een bovengrens aanzienlijke uitvoeringskosten met zich brengt. Het gaat ook om de tijd. Een afweging van berekende baten en lasten moet hier uitkomst brengen. Afhankelijk van het antwoord van de Regering in eerste termijn zullen wij ons standpunt over het ingediende amendement bepalen.

Mijnheer de Voorzitter! Naast een breed scala wettelijke voorschriften tracht men nu ook via het investeringsbeleid te komen tot het realiseren van de facetdoelstelling: de belasting van het milieu tegen te gaan dan wel terug te dringen door het invoeren van een milieutoeslag in de WIR. De milieutoeslag heeft tot gevolg dat de rendementsdrempel van de investeringen waaraan de betrokken milieu-investering complementair is, wordt verlaagd. Het behoeft geen betoog dat hierdoor marginale investeringen worden uitgelokt hetgeen indirect ook de milieugoederen-industrie ten goede kan komen. De CDA-fractie heeft waardering voor het feit dat getracht wordt binnen de ruimte die de EG-richtlijnen daartoe geven een regeling te creëren

waarbij ook aan het facet milieu bin nen het investeringsbeleid recht kan worden gedaan. De voorkeur van onze fractie ging uit naar een permanente regeling.

Inmiddels is bij nota van wijziging de einddatum eruit gehaald. Het is mij niet duidelijk of een permanente regeling is verkregen. Binnen welke termijn kan meer zekerheid worden verkregen? Een belangrijke factor vormt het effect van de investering op het milieu. Mevrouw Epema vroeg of het niet zinvol is die toeslag over enige tijd te evalueren. Kunnen geen effectiviteitscriteria worden ingebouwd?

Niet alleen is dit van belang voor een doeltreffende wijze van besteding van overheidsmiddelen maar ook om meer principiële redenen. Indien namelijk de effecten van het door de overheid gevoerde beleid niet bekend zijn dan valt de mogelijkheid tot controle en toetsing van het overheidsbeleid, één van de belangrijkste taken van dit Huis, weg; uit oogpunt van parlementaire democratie een zeer ongewenste zaak.

Overigens zijn de effecten van de milieu-investeringen niet geheel onbekend, met name de bij de opstelling van lijst II gehanteerde selectieve criteria; de geavanceerde technieken die gepremieerd worden een impuls in termen van meerkosten van meer dan 50% kan voorkomen, zijn gerechtvaardigd gezien het aanmerkelijk milieuhygiënisch belang. Indirecte effecten van de milieutoeslag kunnen ten slotte ook voorkomen zoals het dank zij de toeslag voortijdig investeren in anticipatie op toekomstige richtlijnen. De CDA-fractie hoopt dat in een permanente regeling het ook mogelijk zal worden investeringen waarbij van recycling sprake is, te premiëren. Zowel uit oogpunt van een goed leefmilieu als uit oogpunt van zuinig beheer van grondstoffen is stimulering van recycling zeer gewenst. Juist in verband met schaafeffecten zal recycling voornamelijk worden verricht door voor derden werkende bedrijven, zodat aan het huidige criterium 'afval hoofdzakelijk voortgebracht binnen de eigen onderneming' zelden voldaan zal zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Gaarne wil ik ten slotte een korte beschouwing wijden aan de samenhang tussen de energietoeslag en de milieutoeslag en het bestaan van mogelijk conflicterende doelstellingen. Met de introductie van de energietoeslag voor investeringen in kolenstookinstallaties wordt beoogd te komen tot een minder grote afhankelijkheid van olieaanvoer. Aan het introduceren van juist dit element

in de tweede WIR-fase, waarin beoogd wordt facetdoelstellingen waaronder een goed leefmilieu, te realiseren, zithet bedenkelijke kanten.

In ons eindverslag hebben wij de Regering gevraagd of zij door middel van het haar ter beschikking staande instrumentarium zal bewerkstelligen dat de overgang naar het intensiever aanwenden van kolen niet gepaard zal gaan met een relatieve toename van de milieubelasting. In de nota naar aanleiding van het eindverslag verwezen de bewindslieden naar de te verschijnen Nota Energiebeleid deel 2, waarin het kolenbeleid ook milieuhygiënisch verantwoord zou worden.

Inmiddels hebben we deze nota ontvangen. In principe kan men twee vormen milieuaantasting onderkennen bij het gebruik van kolen voor de energievoorziening, nl. de luchtverontreiniging en de afvalproblematiek. Op welke wijze denkt men deze problemen nu op te lossen? Wat betreft de luchtverontreiniging wordt gesteld dat, zonder bestrijdingsmaatregelen, in het jaar 2000 de uitwerp van zwaveldioxyden afkomstig van kolen alléén al het emissieplafond van 500.000 ton per jaar benadert. Geconstateerd moet worden, dat het destijds vastgestelde plafond reeds met 100.000 ton in 1979 overschreden werd, zonder de omschakeling van grootverbruikers op olie en kolen. Het bestrijdingsprogramma 1980–1982 moet nog opgesteld worden. In de Kolennota lezen wij op blz. 241: 'men wil rookontzavelingsprojecten tot stand brengen, ten einde ervaring met ontzaveling op te doen'. Het uiteindelijk geschatte resultaat van ontzaveling, een reductie tot 100.000 ton per jaar, lijkt een zeer optimistische schatting! Waarop is dit gebaseerd? De gevolgen van verdere luchtverontreiniging zijn verontvondend; méér longpatiënten, aantasting van flora en fauna, landbouwschade, corrosie, schade aan monumenten enz. Ook voor het gigantische afvalprobleem is nog geen oplossing voorhanden.

De CDA-fractie kan niet aanvaarden, dat het milieu verder wordt belast en dan nog wel door middel van een instrument, dat beoogt, de facetdoelstellingen te realiseren. In een eerder stadium is echter al gebleken dat onze fractie het belang van de substitutie naar kolen inziet. In feite kan men stellen dat naast deze toeslag een begeleidend beleid noodzakelijk is. De vraag is zelfs, of deze WIR-toeslag niet aan voorwaarden moet worden gebonden. Wat is de mening van de Minister hierover?

Van Houweligen

De introductie van de energietoelag voor investeringen die bijdragen aan een overgang op en een invoering van kolen als een energiebron wordt gemotiveerd met een betoog op realisatie van de diversificatiedoelstelling dat wil zeggen het spreiden van het energieverbruik over meerdere bronnen. Interessant is nu dat blijkt uit de Kolennota dat de olieafhankelijkheid groot blijft, ja zelfs toeneemt van een relatief aandeel van 40% in 1977 tot 44% in het jaar 2000. Het is duidelijk, dat de oorzaak van deze problemen ligt in de veronderstelling van toenemende groei. De activiteiten waarbij energie wordt verbruikt, zullen, volgens de Nota Energiebeleid deel 1, in het jaar 2000 zijn verduubeld, een tweemaal zo grote industriële activiteit, nog intensievere landbouw enz. De CDA-fractie wil daarentegen pleiten voor een scenario, dat uitgaat van behoud van natuur, milieu en ruimte en dat slechts via omvangrijke energiebesparingen kan worden gerealiseerd. Daar moet dan ook de nadruk op liggen.

Op langere termijn zal namelijk bij voortgaande groei van de materiële produktie steeds meer hulpbronnen (arbeid en kapitaal) aangewend moeten worden om de negatieve gevolgen van deze groei in de vorm van milieuverontreiniging en mindere beschikbaarheid van milieugoederen te compenseren. Het gevaar is dan niet denkbeeldig dat instandhouding van de produktie dan niet meer mogelijk is gezien de problemen met de aanvoer van energie en grondstoffen en de noodzaak van aanwending van de hulpbronnen arbeid en kapitaal voor andere doeleinden (compensatie van negatieve externe effecten). Een dergelijk moment kan beter voorkomen worden. De laatste tijd is juist al te duidelijk geworden welke maatschappelijke problemen alleen al ontstaan bij stagnering van de welvaartsgroei.

Bij de schriftelijke voorbereiding zijn reeds vele opmerkingen van onze kant uitvoerig behandeld. Ik kom daarop dan ook nu niet meer terug. Zeer recent werden wij geattendeerd, onder andere door de Federatie van schippersbonden, op mogelijke lacunes ten behoeve van de sector binnenscheepvaart. Kan de Minister hierop nog eens ingaan?

De algemene aspecten van de WIR en ook de opgedane ervaringen zullen binnenkort nog aan de orde komen. Het lijkt mij dan ook juist, niet nu maar op dat moment verder te spreken bij voorbeeld over het functioneren van de WIR en ook over de vaststelling van

de basispremie en de verhouding tussen de basispremie en de meer richting gevende toeslagen waarover, natuurlijk ook in relatie met de tweede fase, een aantal opmerkingen zijn gemaakt. Het lijkt mij goed dan die totale problematiek opnieuw aan de orde te stellen.

De **Voorzitter**: De heer Jansen heeft mij doen weten, dat hij helaas verhinderd is bij het antwoord van de Minister aanwezig te zijn. Hij heeft reeds enige tijd geleden afspraken gemaakt die hij onmogelijk kon afzeggen.

□

Minister Van Aardenne: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mijn antwoord in vieren ingedeeld. Eerst maak ik wat algemene opmerkingen over de WIR zelve. Vervolgens kom ik op de milieutoelag, waarbij ik ook namens mijn ambtgenoot van Volksgezondheid en Milieuhygiëne vragen zal beantwoorden. Dan komt de energie aan de orde en ten slotte de uitvoering, met name op deze toeslagen toegespitst.

Het is mijns inziens niet zo zinvol als wij in dit debat de hele filosofie over de WIR weer overhoop halen. Dat hebben de geachte afgevaardigden ook niet gedaan, al hebben sommigen er wel even over gerept. Ik zal het niet doen, maar alleen vermelden – de heer Van Houweligen heeft het zo juist nog gezegd – dat er een zware wissel getrokken zal worden op de bereidheid en de mogelijkheid tot investeren in de komende jaren. Hij becijferde op een gegeven ogenblik de nood-

zaak van een groei met 3%. Aan het slot van zijn rede wees hij juist op de gevaren van een groei in die richting. Dat behoeft niet strijdig te zijn, gelet op het criterium van selectiviteit. Dat is nu juist de wissel die op het beleid wordt getrokken.

Wij moeten ons bezinnen op een herstructurering van onze produktie. De heer Jansen, die mij ook heeft bericht dat hij niet aanwezig kan zijn, heeft gisteren zijn tevredenheid erover uitgesproken dat de gedachte aan een herstructurering van de industrie in Nederland wel degelijk door de overheid als een richtinggevende doelstelling wordt gezien. Hij zei dat dit vroeger misschien minder was, maar dat laat ik in het midden.

In een *interruptiedebat* met de heer Engwirda tijdens de begrotingsbehandeling heb ik gezegd, dat wij niet zuiver een besparingspolitiek in de eenvoudige zin moeten voeren. Wij moeten natuurlijk geen energie verspillen. Ongeveer de helft van het energieverbruik vindt plaats in de industriële sector. Wij moeten daar niet alleen zo zuinig mogelijk aan doen, maar ons ook bezinnen op energie-extensieve methoden, hetgeen nog iets anders is.

Mijnheer de Voorzitter! Een aantal fracties hebben al in de schriftelijke voorbereiding bezwaar gemaakt tegen het voornemen om de opdracht aan de wetgever tot het stellen van regels met betrekking tot een zuinig gebruik van grondstoffen uit artikel 5 te verwijderen. Wij hebben dat gedaan, omdat naar onze mening eigenlijk onvol-

Minister Van Aardenne (Economische Zaken)

Van Aardenne

doende vaststaat of, en zo ja, op welke wijze de verwezenlijking van deze doelen zou kunnen worden bereikt door middel van een regeling in de WIR – het gaat ten slotte om investeringen – om een dergelijke opdracht te handhaven.

Als wij deze opdracht schrappen, wil dat eigenlijk alleen zeggen, dat wij niet inzien, dat wij binnen redelijk afzienbare termijn in het kader van de Wet investeringsrekening – met een dikke streep onder 'investering' – tot een werkbare methode zouden kunnen komen. Dit betekent natuurlijk niet dat het beleidsvoornemen ter zake van de bevordering van een zuinig gebruik van grondstoffen opzij gezet zou zijn. Dit behoeft echter niet alleen in de investerings sfeer te worden nagestreefd. Dat kan ook op andere punten betrekking hebben. Vandaar ons standpunt dat men de opdracht aan de wetgever niet twintig jaar kan laten liggen.

De bedoeling is duidelijk geweest dat de in artikel 5 vermelde punten vrij snel zouden worden ingevuld. Het is wellicht beter dat te schrappen, omdat er ten slotte andere en over het algemeen ook meer gebruikelijke methoden zijn om beleidsvoornemens vast te leggen. De uitvoering van dit voornemen behoeft niet te betekenen dat de considerans van de oorspronkelijke wet moet worden aangepast. De considerans heeft een eenmalig karakter en geldt bij gelegenheid van het vaststellen van een bepaalde wetstekst en geeft de overwegingen voor die wetstekst. Als er een wetswijziging komt, zoals nu het geval is, heeft het desbetreffende ontwerp een eigen considerans.

Mevrouw Epema zou dit toch willen laten staan, ook al kan men daarvoor binnen afzienbare termijn nog geen regeling in de WIR opnemen. Volgens haar moet men eerst ervaring met de milieu- en energietoelage opdoen. Daarmee ben ik het volledig eens. Dat is dan ook de reden, waarom ik mij afvroeg, waarom wij de bepaling betreffende de grondstoffen zouden handhaven. De plannen die verder met de WIR nog op stapel staan zouden in ieder geval niet binnen al te lange tijd moeten zijn gerealiseerd. Daarna is een periode van enige rust naar mijn mening geboden, niet alleen ten behoeve van de uitvoerende diensten, die ook meermalen in het debat zijn genoemd, maar ook ten behoeve van het bedrijfsleven, dat op de WIR moet inspelen. Tegen deze achtergrond was mijn mening dat de opdracht tot regel-

stelling inzake zuinig gebruik van grondstoffen beter zou kunnen vervallen. Ik laat de beslissing daarover graag aan de Kamer over.

Mevrouw Epema heeft voorgesteld in de considerans van deze wet te spreken over 'doelmatig' in plaats van 'zuinig' (gebruik van grondstof). Zij voegde eraan toe, dat doelmatig dan ook het zuinig gebruik moet omvatten. Welnu, dat is juist. Duidelijk is dat doelmatigheid en zuinigheid zowel bij energie als bij grondstoffen duidelijk in elkaars verlengde liggen. Doelmatig gebruik zou nooit een onzuinig of verspillend gebruik kunnen inhouden. Op dit punt laat ik het oordeel graag aan de Kamer over. Het gaat meer om een kwestie van presentatie.

Wat betreft de energie, is er duidelijk een overgang op minder schaarse energiedragers dan olie en gas, zoals op stromingsenergie (zon en wind) en ook kolen. Dat is in het doelmatigheidsprincipe ook begrepen.

De heer De Korte heeft gevraagd, wanneer de invoering van de innovatietoelage te verwachten is. Oorspronkelijk zat deze in de trits van de tweede fase. Ten slotte is dit er niet in terechtgekomen. In de memorie van antwoord bij het wetsontwerp inzake de verlaging van de basispremies (een ander WIR-wetsontwerp dat nog in bewerking is) is een overzicht verstrekt van de stand van zaken met betrekking tot de WIR. Wat de innovatiebevorderende maatregelen betreft, is daarin gesteld dat een verder onderzoek naar de vormgeving van innovatiebevorderende maatregelen gaande is.

De mogelijke indiening van een wetsontwerp is afhankelijk van de afronding van dat onderzoek. Wij bevoornden dat met spoed en hopen dat het nog dit kalenderjaar zal kunnen plaatsvinden.

De heer De Korte heeft overigens op het punt van de innovatie van zijn hart geen moordkuil gemaakt en er een aantal behartenswaardige opmerkingen over gemaakt, ook slaande op de INSTIR en de verhouding tot de WIR. Ik zal deze opmerkingen meenemen en hij zal het mij niet kwalijk nemen dat ik er bij dit wetsontwerp – ook om des tijds wille – niet nader op inga.

Mevrouw Epema heeft gesproken over de technische wijzigingen die in de WIR te verwachten zijn. Tegenwoordig heet dat ook reparatie, maar misschien is het nog een inrijden van de WIR. Zij vroeg wanneer de Kamer over de inventarisatie zou kunnen beschikken. Er wordt aan gewerkt, maar het is geen eenvoudige zaak die duidelijk in de fiscale sfeer ligt. Het streven

is erop gericht om in dit parlementaire jaar wijzigingsvoorstellen in te dienen; dus voor 16 september.

De heer Engwirda heeft gevraagd naar de derde fase, naar wat er dan eventueel komt en of er ook nog een vierde fase te verwachten is. In de tweede fase die wij vandaag behandelen en misschien ook afhandelen – anders hoop ik dat dat volgende week zal kunnen, want dan kan de Eerste Kamer het nog vóór het zomerreces behandelen – zou oorspronkelijk ook de innovatie hebben gezeten. Zoëven heb ik gezegd dat het wat gecompliceerder ligt. De SER heeft er ook een oordeel over gegeven, een minderheids- en een meerderheidsadvies, ook in samenhang met innovatiebevorderende maatregelen die niet op investeringen betrekking hebben, waarbij ik denk aan de bekende INSTIR-problematiek. Er wordt dus nog aan gewerkt. Tot voor kort nog niet operabel was de gedachte aan een arbeidsplaatsentoeslag, maar in de sectornota is er een naar onze mening operabele versie van gepubliceerd en daar houdt de SER zich nu ook mee bezig. Ik zou mij kunnen voorstellen dat wij deze beide toelagen in de volgende fase – dat zou dan de derde zijn – moeten meenemen. Ik heb al gezegd dat wij hopen dat het nog dit kalenderjaar zal lukken.

Ik durf nog niet te zeggen dat ook de structuurverbeteringstoelage mee zal kunnen gaan, want op dat punt verkeren wij nog in het verkennende stadium. Of er afgezien daarvan nog een vierde fase moet komen, al of niet afhankelijk van het amendement om de grondstoffen in de opdracht te houden, weet ik op dit moment nog niet. Zoëven heb ik al gezegd dat wat rust geboden is en ik zou er dan ook niet al te veel prioriteit aan willen geven.

Wat overigens de opmerking van de heer Engwirda betreft over een arbeidsplaatsentoeslag voor een Staatssecretaris voor Financiën, vroeg ik mij af, wie die toeslag nu kreeg; krijgt nu de Minister die, omdat hij een arbeidsplaats creëert, of krijgt de Staatssecretaris die? In het laatste geval is het veel meer een incidentele beloning voor vuil en onaangenaam werk en dan valt het niet onder de WIR. Als dat zo is, dan kan het hier vrijdag worden besproken.

De heer Engwirda (D'66): Misschien kunt u er om te beginnen een oriënteringsplaats van maken, dat is ook een nieuw begrip.

Minister Van Aardenne: Dat is wel een heel goede gedachte!

Van Aardenne

De heer **De Korte** (VVD): Vooral voor zwakke groepen en de Staatssecretaris, die hen vertegenwoordigt!

Minister **Van Aardenne**: Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Epema heeft aangedrongen op een verslaggeving over de WIR waaruit ook een indruk van de effectiviteit van de WIR-premies kan worden verkregen. Ook de heren Jansen en Engwirda hebben opmerkingen van die strekking gemaakt. Ik wil nogmaals bevestigen dat ook wij inzicht in de besteding van de WIR-gelden en de effecten daarvan van uitermate groot belang achten.

Ik wil de sprekers, met name de heer Jansen, dan ook graag toezeggen dat in de jaarlijkse rapportage een uitvoerig beeld zal worden gegeven van beide toeslagen die thans aan de orde zijn naar typen en categorieën van investeringen. Dat zal zeker het inzicht in de feitelijke bestemming kunnen vergroten. Het is toch iets anders dan het maken van een effectiviteitsanalyse, ook al zijn er dan veel gegevens ter tafel. Ook daarvan wil ik het belang graag onderstrepen, maar het opzetten van een grondige analyse van de effectiviteit van nieuwe instrumenten kan eigenlijk pas goed gebeuren als men al een tijdje met die instrumenten heeft gewerkt.

Ik geloof niet dat wij met deze toeslagen dan zover zullen zijn. Wij zijn wel bezig met een onderzoek naar de mogelijkheden voor de basispremie en de regionale premies, aangezien daarmee al wat langer wordt gewerkt. Bovendien hebben wij dan het voordeel dat voordien analoge regelingen bestonden, waaraan enige continuïteit niet kan worden ontzegd.

De heer Engwirda heeft gevraagd of de continuïteitsdoelstelling wel via het WIR-instrument dient te worden nagestreefd. De WIR is opgezet, zowel ten behoeve van de continuïteit, als ten behoeve van de selectiviteit. De heer Engwirda vraagt of de continuïteitsdoelstelling niet beter kan worden nagestreefd via maatregelen, gericht op rendementsherstel, waardoor er – afgezien van de vraag hoe je die andere ruimte dan vindt – meer ruimte zou komen voor selectiviteitsimpulsen. Als de ruimte voor de continuïteitsdoelstelling ook uit de WIR wordt gehaald, wordt de ruimte niet groter. Die moet daarnaast worden gevonden.

Het is natuurlijk helemaal niet onmogelijk om de continuïteits en selectiviteitsdoelstelling via verschillende instrumenten na te streven. Wij hebben dit ook altijd gedaan, want afgezien

van een regionaal verschillende uitwerking, waren er de VAIA-faciliteiten die zich alleen op de continuïteitsdoelstelling richtten. Wij hadden kunnen kiezen voor andere maatregelen voor de richtinggeving, ook op investeringen gericht. Dat is wat ik zou willen noemen een horizontale benadering. In de milieumaatregelen kunnen op die manier de investeringen worden meegenomen. In het energiebesparings- en -diversificatiebeleid kunnen ook bedrijfsinvesteringen worden meegenomen.

Bij het aanvaarden van de WIR hebben wij gekozen voor een als het ware verticale doelstelling. Wij nemen de investeringen in de profitsector als geheel. Daarop worden de continuïteits- en selectiviteitsdoelstelling gericht. Daarnaast gaan wij in anere categorieën op andere wijzen te werk. In 1973 is die keuze gemaakt en twee jaar later kunnen wij daar niet in redelijkheid op terugkomen. Ik meen ook dat het een goede zaak is als wij de WIR in die zin uitbouwen. Er zijn mogelijkheden om zowel te stimuleren als richting te geven en je moet wel sterke argumenten hebben om op deze principiële keuze terug te komen. Overigens is de WIR natuurlijk maar een onderdeel van het instrumentarium om te komen tot selectieve groei. Het is natuurlijk wel erg belangrijk, omdat het gekoppeld is aan investeringen die naar hun aard uitermate belangrijk en bepalend zijn voor de richting van de groei.

De heer Verbrugh heeft gewezen op de gewijzigde sociaal-economische omstandigheden. Hij vroeg of het hantieren van de modellen uit 1976 met de thans bekende gegevens nog dezelfde uitkomsten zou geven. De omstandigheden zijn inderdaad drastisch gewijzigd, in die zin dat het allemaal aanmerkelijk ongunstiger is geworden dan toen kon worden verwacht. Daaruit leid ik af dat de motieven die indertijd een rol hebben gespeeld bij het introduceren van een structureel investeringsinstrument als de WIR, thans eigenlijk alleen maar in versterkte mate gelden.

Ik geloof niet dat de heer Verbrugh kan zeggen, dat er geen nieuw aansprekend beleid geformuleerd is. Wij zijn nu bezig een belangrijke stap te zetten wat de uitbouw van de WIR betreft. Ik dit verband wijs ik op de verschillende nota's. Dat is niet alleen de globale nota Bestek '81, maar ook de voortgangsnota, die in de wandeling 'sectornota' wordt genoemd, met betrekking tot de economische structuur, welke wij maandag aanstaande in een openbare commissievergadering bespreken, de nu al verschenen twee delen van de energienota (het derde deel

komt ook) en de innovatienota, niet te vergeten. Kortom, daarin wordt een instrumentarium, ruimer dan alleen op investeringen gericht, uiteengezet. Wij zijn derhalve bezig, de zaken op een zo breed mogelijk front aan te pakken.

Volgens mevrouw Epema moet het plafond voor installaties niet op 50% worden gesteld, zoals voor gebouwen het geval is, maar op 30%. Ik vraag haar, dit nog eens te overwegen. Zij erkent zelf, dat bij een dergelijk niveau de ruimte voor richtinggevende toeslagen beperkt is. Zij voegt daaraan toe, dat daaraan wat kan worden gedaan door de basispremie te verlagen van 13 naar 10, met een gelijktijdige aanpassing van de SIR. Ook dan is er mijns inziens nog sprake van een te beperkte ruimte. In een BRT-gebied kan dan nog maar één facet toeslag worden toegepast. Een milieutoeslag van 15% zou dan al een overschrijding van het plafond betekenen. Dit is toch wel een argument om aan de 50% vast te houden.

Voor de totale installatie is de feitelijke premiëring altijd lager, omdat de energie- en de milieutoeslag betrekking hebben op afzonderlijk te premiëren onderdelen.

Een verlaging van de basispremie geeft naar mijn smaak nog niet voldoende ruimte. Ik acht dus geen reden aanwezig om hiertoe over te gaan. Als men dit vergelijkt met het SIR-gebied in combinatie met de SIR-heffing, kan men concluderen, dat men daar echt zit in laag gepremieerde regionen. Er mag geen parallel zijn tussen de verlaging van de basispremie voor gebouwen, die hier nog behandeld moet worden, en die voor installaties. Die gebouwen waren structureel hoog. Conjunctureel is zo'n hoogte wel eens te verklaren, maar structureel niet. Als wij hier over de basispremie spreken, waarbij ook de verlaging van de basispremie gebouwen aan de orde is, is het goed daarbij de basispremie voor de installaties te betrekken. Dit ligt iets meer in de lijn.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Wat dat betreft, loopt het een beetje door elkaar heen, omdat wij het desbetreffende wetsontwerp nog moeten behandelen. De Minister kan zich nu echter moeilijk beroepen op het feit, dat de gebouwen al een hoge basispremie hadden en de installaties niet. In de eerste fase is dat namelijk toch wel bewust gebeurd. Ik neem aan, dat er ook bewust een plafond is ingesteld van 50% voor de gebouwen en van 25% voor de installaties. Nu trekt de Minister dit in één keer op naar 50%.

Interruption van mevrouw Epema-Brugman (PvdA)

Daarmee heb ik echt moeite. Ik had mij nog voor kunnen stellen, dat de Minister 30% te laag vond, maar dat hij voor 40% nog wel een mogelijkheid aanwezig achtte. Ik wil graag dat de Minister dit nader verklaart. In de memorie van antwoord of in de nota naar aanleiding van het eindverslag heeft de Minister gezegd: het is toch altijd wat arbitrair wat je neemt.

Minister Van Aardenne: Dat is het. 50% is een soort van absolute grens. Als men boven de helft gaat, gaat de in een parlement altijd aanwezige gedachte aan de eenvoudige meerderheid toch een rol spelen.

De eenvoudige meerderheid van dat geld voor investeringen moet niet van de overheid komen. Het eindigt dus bij 50%. De vraag blijft inderdaad arbitrair, of voor bepaalde categorieën uitzonderingen moeten worden gemaakt. Men kan natuurlijk beredeneren, dat er bij 40% of 45% over het algemeen voldoende ruimte voor de installaties is. Dat betekent echter ook, dat zij niet zo vaak tegen het plafond zullen lopen. Waarom dan niet meteen 50%?

Ik heb echter gezegd dat men het verlagen van de 3% van de basispremie niet helemaal moet zien in het kader van de gebouwen. Daarover zullen wij echter nog wel spreken bij de gebouwen.

De heer De Korte (VVD): Die 50 spreekt de Minister waarschijnlijk aangezien het feit dat hij gisteren 50 jaar is geworden.

Minister Van Aardenne: Er is nu wel één dag bij gekomen, maar in percentages is dat te verwaarlozen.

De heer Van Dis vroeg of ik zijn opvatting kon delen dat de BRT in de betrokken gebieden eigenlijk meer het karakter had van een soort van basispremie dan van een facettoeslag. Het is echter geen facettoeslag. De heer Jansen heeft ook al gewezen op de verschillende typen, op de facetten- en de regionale verbijzondering en ook de ruimtelijke ordeningsverbijzondering. De heer Van Dis vraagt of wij er niet vanuit moeten gaan dat in die gebieden de facettoeslagen nog ruimte moeten hebben. Dat ben ik met hem

van mening. Ook in de BRT-gebieden moet er voldoende ruimte zijn om de facettoeslagen effectief te laten werken. Dit geldt voor de ROT-plaatsen natuurlijk ook, — dit moet men nooit afkorten omdat men dan in die plaatsen verontwaardigd wordt.

Ik kom nu aan de positie van de non-profitsector ten opzichte van de WIR. Daarover is nogal iets gezegd. Dat is begrijpelijk. De WIR sluit echter aan op het bedrijfsleven, op de profitsector, ook door zijn aansluiting op het winstbegrip en dergelijke.

De heer Verbrugh heeft zich afgevraagd of de regeling van de energie- en milieutoeslag niet beter buiten de WIR tot stand kan worden gebracht. Volgens hem kon dan beter met het effectiviteitscriterium rekening worden gehouden. Ik heb zojuist echter al mijn zogenaamde 'verticale' filosofie uiteengezet. Hij wilde de investeringen in het bedrijfsleven bij de kop nemen en daarop een continuïteits- en selectiviteitsfilosofie toepassen in de premiëring. Dat is de keuze die bij de WIR is gemaakt. Hij noemde er echter een, in

Van Aardenne

zijn uitwerking praktisch, maar in zijn grondslag principieel argument bij. Hij vroeg zich af of er dan geen te grote drang kwam voor de non-profitsector om via sluiptwegen gebruik te maken van de WIR.

Over dit laatste heeft hij niet ten onrechte de staf nogal hard gebroken. Volgens de heer Verbrugh zou de verleiding voor lagere publiekrechtelijke lichamen en stichtingen om van de WIR te profiteren, wel eens groter kunnen worden door de milieu- en energietoeslag erin op te nemen. Hij vraagt of wij dit dan wel moeten doen.

Naar mijn mening is dit een graduëel probleem. Die verleiding is er bij de huidige WIR ook en die was er ook toen de VAIA nog bestond. Men kon toen door een b.v. te maken, proberen onder de VAIA-regeling te vallen. Men kan nu proberen onder de WIR-eerste fase te vallen. Naar mijn mening zal dit niet zo veel erger worden bij de tweede fase. Misschien wordt die verleiding wel iets groter, maar niet veel. Verleiding is trouwens ook moeilijk te kwantificeren. Echter, juist voor de non-profitsector bestaat een energiesubsidieregeling. Daarvoor behoeft men dus die omweg niet te bewandelen. Er wordt nog gewerkt aan een verbetering van die regeling.

Zoals de milieutoeslag er nu uitziet, zal deze zich in het algemeen toch primair richten op de profitsector. Ik zie niet dat men schouwburgers zo gemakkelijk van deze toeslagen zou laten profiteren. Ik sluit het niet helemaal uit. Ik vind het echter geen argument om dan maar van die toeslagen af te zien. Ik vind het wel een argument om ervoor te zorgen dat wij sluiptwegen afsluiten.

De heer De Korte vroeg om een heldere definitie van het begrip 'inrichting' onder verwijzing naar bestaande wetgeving. In de memorie van antwoord staat al dat het niet gaat om een nieuw begrip. Het komt ook voor in de milieuwetgeving, bij voorbeeld in de Hinderwet en de Wet op de luchtverontreiniging. In de jurisprudentie aan de Kroon is het nader omlijnd.

Daaruit blijkt dat een inrichting is 'een vestiging van een bedrijf waarvan de onderdelen zijn gelegen op een één geheel vormend bedrijfsterrein en onderlinge technische, functionele en organisatorische bindingen hebben'.

De heer Van Dis heeft een vraag gesteld over terugbetaling van WIR-premie door een huurder bij het beëindigen van de huurovereenkomst. Indien een huurder bij de beëindiging van een huurovereenkomst een ver-

goeding ontvangt ter zake van door hem aangebrachte verbeteringen, kan de desinvesteringbetaling verschuldigd zijn. Indien hij tevens zijn onderneming overdraagt, kunnen problemen ontstaan bij het splitsen van de verkoopopbrengst. Die splitsing is overigens niet alleen van belang voor de WIR, maar in het bijzonder ook voor de koper ten laste van zijn winst te brengen afschrijvingen. De splitsing zal derhalve door de inspecteur worden beoordeeld. Dat is een beoordeling die ook zal moeten plaatsvinden zonder dat de WIR in het geding is.

De heer De Korte heeft vragen gesteld over de relatie tussen goed koopmansgebruik – hij nam daarvan aan dat het mij aansprak en dat doet het mij ook – en de bij dit wetsontwerp te stellen eis van nieuwigheid en het al bestaande onderscheid tussen onderhoud en verbetering. De eis van nieuwigheid die wordt gesteld bij de nieuwe toeslagen, wordt niet beoordeeld door de inspecteur, maar door de DIR. Goed koopmansgebruik speelt daar dan geen rol. Dat is wel het geval bij het onderscheid tussen onderhoud en verbetering. Dan zal de inspecteur moeten beoordelen of bepaalde uitgaven ineens ten laste van de winst mogen worden gebracht, dan wel dat zij moeten worden geactiveerd.

Deze problematiek staat eigenlijk los van de WIR. Zij speelt ook wel een rol bij normale afschrijvingen. Het in de winstberekening aangebrachte onderscheid is dan wel weer van belang voor een aanspraak op investeringsbijdrage. Dat is echter in dit verband een afgeleide.

Mevrouw Epema en vooral de heer De Korte hebben het probleem aangekaart en de vrees geuit van de naar hun mening rond de WIR dreigende bureaucratisering. Zij hebben gewezen op de lange afhandelingstermijnen van de aanvragen die voor de ondernemer onzekerheid met zich zouden brengen ten aanzien van de te verwachten premie. Bovendien – zo zeggen deze leden – bestaat het gevaar dat de DIR en de belastingdienst die samen de WIR moeten uitvoeren, elkaars werkzaamheden doubleren. Ik heb zojuist al een voorbeeld gegeven daarbij dat niet het geval is, maar ik zal ook nog in het algemeen spreken.

Mevrouw Epema vroeg zich af of wij de taakverdeling niet opnieuw moesten bezien nu wij enige ervaring met de WIR hebben. De heer De Korte pleit ervoor, de toetsingen welke door de DIR moeten worden verricht, zo veel mogelijk te beperken. Hij gaf het toetsenbord als afschrikwekkend voor-

beeld en zei, zo veel mogelijk te werken met voor de belastingdienst hanteerbare begrippen. Dat zou een versnelling van de afwikkelingsprocedure met zich kunnen brengen.

Graag ga ik in op het altijd belangrijke punt van de procedures om de toeslagen te verkrijgen en op de taakverdeling van beide uitvoerende instanties. Daarom is het goed, nog even te herinneren aan een van de uitgangspunten van de WIR, namelijk doorzichtigheid en eenvoud van uitvoering. Dat uitgangspunt in het oog houdend, ben ik het ermee eens dat de uitvoering van de diverse toeslagen zo eenvoudig mogelijk moet worden gehouden – daarop kom ik nog terug – en dat de verkrijgingsprocedure een niet langere tijd dan strikt nodig is in beslag mag nemen.

Die overwegingen laten natuurlijk onverlet de noodzaak van een adequate controle op de wijze waarop de WIR-premies – conform de criteria van de wet – aan de ondernemers worden toegewezen. Dat spreekt van zelf. Het is daarbij onvermijdelijk dat naarmate een wet meer sturing aan bepaalde ontwikkelingen poogt te geven, het aantal in de wet genoemde criteria toeneemt welke de uitvoerende diensten nu eenmaal moeten toetsen. Dat heeft consequenties voor de mate van gecompliceerdheid van de uitvoering. Ook dat is niet te vermijden. Wanneer wij die – strijdige – zaken allemaal bij elkaar nemen, dan is het eindresultaat naar mijn mening dat er geen nodeloos ingewikkelde uitvoeringsprocedures uit de bus zijn gekomen.

De WIR kent een aantal fiscale criteria – die spelen toch een rol – en een aantal niet-fiscale criteria. Die laatste criteria zullen wij maar technische criteria noemen. De WIR-systematiek is zodanig opgezet dat de uitvoering in beginsel door de belastingdienst kan worden verricht, waarbij echter de belastingdienst gegevens krijgt toebedeeld – zij moet die gewoon weten – op punten die niet op het terrein van de fiscus liggen of niet binnen de technische mogelijkheden van de fiscus liggen. Voor de toevoer van die gegevens wordt de DIR ingeschakeld.

Uit de woorden van de geachte afgevaardigden meende ik te moeten opmaken dat zij van mening zijn dat er sprake is van een doublure, omdat de belastingdienst de werkzaamheden van de DIR dunnetjes overdoet. Dit ligt niet voor de hand; de beoordeling die de DIR verricht, is van een wezenlijk andere aard dan die door de belastingdienst. In de wet zijn maatregelen opgenomen die voorkomen dat de DIR

Van Aardenne

en de belastingdienst in elkaars vaarwater terecht komen en die de coördinatie tussen belastingdienst en DIR regelen. Ik noem als voorbeeld de leden 4 en 5 van artikel 15.

Wij hebben de indruk dat deze taakverdeling in de praktijk goed werkt en geen aanleiding geeft tot bijzondere problemen. Dit betekent dat er naar onze mening op dit moment geen aanleiding toe is, de taakverdeling tussen DIR en fiscus opnieuw te bestuderen. Die geldt in het algemeen, maar ook specifiek voor de beide onderhavige toelagen.

In de memorie van antwoord zijn niet minder dan acht punten genoemd waarop de DIR moet toetsen. De heer De Korte lijkt dit wat te veel. Deze punten staan echter allemaal in de wet en moeten worden beoordeeld door de uitvoerende organen. In de werkverdeling tussen DIR en belastingdienst is niet afgeweken van de normale werkverdeling tussen deze instanties.

Een nadeel van toekenning van premie achteraf en hierbij een tamelijk lange afhandelingstermijn van de aanvragen kan de grote onzekerheid van de ondernemer over het verkrijgen van de premie zijn. Nu kom ik op de opzet van de WIR zelf. Dit gaat op, als de wet vaag is geformuleerd en als discretionaire argumenten een rol spelen. Dan gaan de interpretatie en het inzicht van de uitvoerende diensten een grote rol spelen. Wij hebben juist geheel in de sfeer van de WIR geprobeerd, zo groot mogelijke zekerheid vooraf te bieden en in dit geval, gedetailleerd in lijsten vast te leggen welke investeringen in aanmerking komen voor de twee toelagen. De ondernemer moet deze lijsten inzien of uit het hoofd leren. Dan weet hij of zijn investering voor toelag in aanmerking komt. Grotere zekerheid vooraf lijkt mij nauwelijks mogelijk.

De heer **De Korte** (VVD): Hij moet dan wel eerst een geheugentest ondergaan.

Minister **Van Aardenne**: Hij kan het ook opzoeken. Wie weet hoe goed een open WIR-boekje op het bureau van iedere ondernemer werkt.

Het is van belang hoe lang de uitbetaling van de premies of de aftrek van de belasting op zich laat wachten. De heer De Korte heeft hierover zijn vrees uitgesproken. In het bedrijfsleven zou men inmiddels rekenen met een gemiddelde wachttijd van tweeënhalve jaar. Het is duidelijk, als men een blik op de huidige rentestand werpt, dat de impuls van de WIR hierdoor kan worden verminderd. Overigens gaat het

nog altijd beter met WIR dan zonder WIR, want dan heeft men helemaal geen premie en moet men de rente over de gederfde nog langer betalen dan tweeënhalve jaar, namelijk de gehele periode van afschrijving van het bedrijfsmiddel. Het is echter duidelijk dat de hoge rentestand een rem is.

Wij moeten twee soorten ondernemingen onderscheiden, een groep bedrijven in een verliessituatie en een groep winst makende ondernemingen. Voor de eerste groep is bij de totstandkoming van de WIR – dit was een van de nieuwigheden – het instituut van de zogenaamde negatieve voorlopige aanslag ingevoerd. Indien de te claimen WIR-premie meer bedraagt dan f 25.000 en men uitstel van inlevering van het aangiftebiljet heeft gevraagd, kan men na afloop van het investeringsjaar bij de DIR een verklaring aanvragen.

Aan de hand van deze verklaring legt de belastingdienst de negatieve voorlopige aanslag op, waarmee de uitbetaling van de WIR-premie voorlopig wordt geëffectueerd. Dit opleggen van negatieve voorlopige aanslagen is geconcentreerd in de tweede helft van het jaar, volgende op het investeringsjaar. Het kan niet eerder; hierover hebben wij indertijd gediscussieerd. Voor investeringen in het kalenderjaar 1979 wordt in verliessituaties de WIR-premie uitbetaald in het najaar van 1980. Dit betekent dat tussen het moment van investeren en uitbetalen een periode van één tot anderhalf jaar zit.

Ik voeg er meteen aan toe dat het mogelijk is, dat thans het opleggen van negatieve voorlopige aanslagen wat is vertraagd. Op het ogenblik is het Ministerie van Financiën mede naar aanleiding van hetgeen daarover is gezegd bezig daarnaar een onderzoek in te stellen. Dat moet natuurlijk weer verbeterd worden.

Als ik dan naar de andere groep kijk, die van ondernemingen die wel winst maken – ik hoop dat deze groep groeiend is en de andere groep kleiner wordend – dan is er eigenlijk nauwelijks sprake van een time-lag. Deze groep komt namelijk toch in de loop van het investeringsjaar nog in aanmerking voor een positieve voorlopige aanslag vennootschapsbelasting. Bij het vaststellen van die aanslag wordt met de WIR-premie rekening gehouden. Die kan dan verrekend worden over de verschuldigde vennootschapsbelasting.

Dat betekent dus dat dan de WIR door de verlaging van de voorlopige aanslag reeds in de loop van het investeringsjaar haar effect doet gelden.

Dan kan men eigenlijk toch niet over een wachperiode spreken. De tijd die er toch tussen zit en die in geval van een negatieve voorlopige aanslag er altijd tussen moet zitten, is gewoon een noodzakelijk effect van de WIR. Maar nogmaals, het feit dat verliesgevende ondernemingen toch een premie krijgen, is al een bijzondere zaak in de fiscale wetgeving. Vandaar dat daartussen toch wel enige tijd moet verstrijken.

Ik wil voor de volledigheid nog een enkele kanttekening plaatsen. In bepaalde specifieke situaties kan er tussen het moment van investeren en het moment van het ontvangen van de WIR-premie een aanzienlijke tijd zijn gelegen. Dan denk ik niet alleen aan de toelagen die wij vandaag aan de orde hebben, maar ook aan de BRT bij installaties en de zogenaamde ROT bij gebouwen en installaties. Daar is een DIR-verklaring voor nodig. Wij zijn wat dat betreft nu aan het onderzoeken in hoeverre het mogelijk is de uit de DIR-verklaring voortvloeiende WIR-premie nog mee te nemen bij een aanslag over een ouder jaar dan dat waarin de verklaring afkomt. Ik sluit derhalve niet uit dat wij nog wegen zullen weten te vinden om tot een snellere verrekening van de WIR-premies op dat punt te komen.

Ik kom nu toe aan de milieutoeslag. De heren Jansen en Verbrugh gingen daarbij in op de mogelijkheden van een effectiviteitscriterium. De heer Verbrugh stelde dat een globale afweging van milieu- en energie-investeringen toch mogelijk zou moeten zijn. De heer Jansen heeft zelfs een concrete suggestie gedaan met betrekking tot de meting volgens een dergelijk criterium. Hij stelde dat met betrekking tot het gewicht van de milieu-effecten van de verschillende stoffen een politieke keuze gemaakt zou moeten worden. Hij noemde dan SO₂ en NO_x.

Ik geloof echter dat het daar niet alleen om gaat. Het gaat om een heel scala van verontreinigende stoffen. Misschien moet men op een gegeven ogenblik een forse vermindering in de ene verontreiniging afwegen tegen een extra op andere punten. Ik geloof dat alleen al het in beeld brengen van alle milieu-effecten van een maatregel hoofdbrengens kost, laat staan het in een bewegingsschema brengen daarvan. Ik zie het eigenlijk niet. Ik acht het niet erg realistisch.

Naar aanleiding van de vraag van de heer De Korte of bij wijze van overgangmaatregel milieu-investeringen in één keer ten laste van de winst zouden kunnen worden gebracht indien

Van Aardenne

verlenging van een milieu-investeringsstimulans niet of slechts voor een korte periode mogelijk zou blijken, zou ik nog het volgende willen zeggen. In de derde nota van wijziging waaraan ik bij interruptie al even releveerde, hebben wij voorgesteld dat de beperking in de tijd, waarbinnen een milieutoeslag effectief zou zijn, namelijk tot 1 januari 1981, ongedaan zou worden gemaakt. Wij konden dat doen omdat op grond van onze informatie bij de diensten van de Europese Commissie gebleken is, dat die in de overgangperiode, gedurende welke de Commissie bij wijze van uitzondering op het beginsel: de vervuiler betaalt, toestaat dat de lid-staten milieu-investeringen stimuleren, zal worden verlengd. Wij kunnen het dan schrappen en verder afwachten hoe het in Brussel gaat. Ik meen dat wij aan een overgangsmaatregel als door de heer De Korte bedoeld dan ook geen behoefte hebben. Wij moeten wel werken – ik kom daarop straks nog terug – aan een structurele milieutoeslag.

Ik wijs de heer De Korte er wel op – hij gaf overigens reeds aan daarvoor niet blind te zijn – dat aan een dergelijke maatregel ook belangrijke bezwaren zouden kleven, bij voorbeeld op het terrein van de toepassing van de belastingwetgeving, beoordeling van specifieke steunverlening door de Commissie en de effectiviteit van een dergelijke maatregel voor verlieslijdende ondernemingen.

Mevrouw Epema zegt dat de milieutoeslag 'grenzeloos' wordt door de verlenging na 1 januari 1980. Haars inziens zou de werking over een jaar of twee eens goed moeten worden gezien. Die suggestie vind ik zeer zinvol. Een dergelijke evaluatie moeten wij in eerste instantie in het kader van de jaarlijkse rapportage meenemen. Dat zal ongeveer de termijn zijn die mevrouw Epema in gedachten had.

Mevrouw Epema heeft gevraagd of de milieulijsten in hun concrete opzet al aan de Europese Commissie zijn voorgelegd. De globale opzet van beide regelingen is aan Brussel voorgelegd. De uitvoeringsmaatregelen zullen nog afzonderlijk dienen te worden gepresenteerd. De heer De Korte heeft gevraagd of de premieopzet waarbij voor lijst-II -investeringen een premie wordt toegekend die gerekend in termen van meerkosten hoger uitvalt dan de bekende 15% reeds aan de Commissie is voorgelegd.

Wij hebben al uiteengezet dat het in lijst II gaat om investeringen met een bijzondere milieufunctie die uitgaan

boven hetgeen aan milieuvoorzieningen verplicht is voorgeschreven. Gezien dat bijzondere karakter hebben wij de verwachting dat voor de Europese Commissie geen bijzondere bezwaren zullen bestaan, al zal het met de andere uitvoeringsbesluiten nog aan Brussel moeten worden voorgelegd.

De heer Engwirda heeft een vraag gesteld over de milieuproduktiesector. Daarbij haakt hij aan bij de vestiging van een aantal kleine instrumentenfabrieken in het Noorden des lands. Hij zegt dat wij dit voor het milieu ook zouden moeten stimuleren. Het particulier initiatief heeft hier een duidelijke rol gespeeld. Het betreft een ondernemer die heeft bewezen kennis van zaken te hebben, zoals blijkt uit de groei van het concern. Hij zocht vestigingsplaatsen voor nieuwe produkties. Gezien de mogelijkheden die door allerlei overheidsmaatregelen en door financiering via de NOM worden geboden vond hij die in het Noorden. Dat is precies wat wij met het regionaal beleid voorhebben. Het is dus een goede zaak. De overheid steunt dit initiatief. Doet zich zoiets voor in de milieuproduktiesector dan zullen wij op dezelfde wijze handelen. Wij zullen aangeven welk instrumentarium wij beschikbaar hebben en erop wijzen dat men daarvoor sneller en met een lagere drempel kan starten dan elders.

Ik acht het geen taak van de overheid iets dergelijks te initiëren zonder dat sprake is van particulier initiatief. De keren dat de overheid zich daartoe liet verleiden was het resultaat niet altijd gunstig.

Ik neem aan dat in de milieusector rendabele produkties tot stand zullen komen. Er ligt een grote markt voor. Terrecht is gewezen op de bloei van de milieusector in de Verenigde Staten van Amerika. De overheid moet er via voorschriften voor zorgen dat milieu-investeringen tot stand komen. Komt er dan geen initiatief uit de particuliere sector, initiatieven die door de overheid worden gesteund, dan moet men zich afvragen wat de oorzaak is. Die kan gelegen zijn in het ontbreken van rentabiliteit van die produktie. De overheid moet er dan niet aan beginnen. Het kan ook zijn dat er in dit land iets fundamenteel mis is met economische initiatieven. Dat zou bijzonder zorgelijk zijn. Die conclusie trek ik echter nog niet, mede gezien de ontwikkeling die wij meemaken.

□

De heer Engwirda (D'66): Ik weet toevallig, dat diezelfde ondernemer, die zich thans in het noorden gaat vesti-

gen, al eens eerder pogingen heeft gedaan om zich in zwakke regio's van ons land te vestigen, maar daarbij allerlei belemmeringen ondervond. Ik acht het zeer goed mogelijk, dat de overheid, in tegenstelling tot wat in het verleden gebeurde, actief gaat zoeken naar goed renderende ondernemingen in de selectieve groeisfeer, die zich dan in de zwakke regio's moeten vestigen. Er moet niet worden gewacht totdat bij Economische Zaken wordt aangeklopt.

Minister Van Aardenne: Dat is mogelijk. Dat is overigens niet het probleem. Er moet natuurlijk wel een particuliere ondernemer worden gevonden die met steun van de overheid – van die tegenwerking is mij overigens niets bekend – kan beginnen. Het lijkt mij minder geslaagd, dat als niemand kan worden gevonden, de overheid het zelf maar ter hand neemt. De overheid kan bevorderen, dat innovatie-onderzoeken plaatsvinden en aantonen, dat dit rendabel is; op die manier kunnen ondernemers worden gelokt. Dat is in wezen, wat de NOM – het LIOF en de NOM beginnen ook in die richting te werken – doet.

De heer Van Houwelingen (CDA): De NOM kan zelf initiatieven nemen. Zeker in een sector, waar mogelijkheden aanwezig zijn, kan de suggestie van de heer Engwirda worden overwogen.

□

Minister Van Aardenne: Mijnheer de Voorzitter! Ik kom thans aan de tekst, die ik namens collega Ginjaar wil uitspreken. Als ik over 'ik' spreek is dat de heer Ginjaar.

Voor ik antwoord op de vragen uit de Kamer die in het bijzonder over de milieutoeslag gaan, wil ik enkele korte algemene opmerkingen maken. Ik wil hierbij aangeven welk belang ik hecht aan dit wetsontwerp vanuit mijn specifieke verantwoordelijkheid voor het milieubeleid. Allereerst wil ik graag de uitspraak van de geachte afgevaardigde de heer De Korte onderschrijven, die op grond van een gedegen beschouwing tot de conclusie komt dat het hier gaat om een tweetal belangrijke nieuwe toelagen die zo snel mogelijk operationeel moeten worden. Zoals inmiddels wel bekend zal zijn onderscheid ik in het milieubeleid in het algemeen 3 elementen: (a) het stellen van algemene grenzen, (b) het opleggen van voorwaarden aan individuele activiteiten en (c) het scheppen van de mogelijkheden om binnen de gestelde grenzen te blijven en aan de opgelegde voorwaarden te voldoen.

Van Aardenne

De WIR-milieutoeslag vormt een belangrijke pijler onder het laatste element, namelijk het scheppen van mogelijkheden. In die zin is het een integraal en waardevol onderdeel van het milieubeleid. Door het generieke karakter van de toeslag (alle effectieve milieuvorzieningen vallen eronder) zullen de positieve effecten ook op vele terreinen voelbaar zijn. Juist het algemene karakter biedt mogelijkheden om de algemene grenzen, soms in een versneld tempo, te verleggen in de richting van een meer milieuvriendelijke produktiewijze. Het bedrijfsleven wordt over een breed front gestimuleerd, waar het om milieu-investeringen gaat. Ik bemerk nu enige hilariteit. Ik ben toch echt niet het laatste boekje van Max TAILLEUR aan het voorlezen!

In de werkzaamheden van mijn departement heb ik de afgelopen jaren hoge prioriteit gegeven aan de totstandkoming van de milieutoeslag. In korte tijd zijn veel gegevens boven tafel gebracht, en ik ben ervan overtuigd dat nu een werkbare regeling vóór ons ligt. Dit moge ook blijken uit de reacties die op de ontwerplijsten zijn ingebracht, welke slechts op enkele punten tot bijstelling hebben behoeven te leiden of nog zullen leiden.

Ik hecht veel waarde aan dit wetsontwerp, omdat het de eerste keer is, dat in een economisch gerichte wet het milieufact een aanwijsbare plaats krijgt. De 'Selectieve groei'-gedachte, en meer in het bijzonder de integratie van economische en milieuhygiënische belangen, vindt als het ware in dit ontwerp een wettelijke basis.

Mijn positieve opstelling ten opzichte van dit wetsontwerp wordt in het algemeen gedeeld door de 'milieuwereid'. Ik wijs op het positieve advies dat de VCRMH over het ontwerp heeft uitgebracht, niettegenstaande de gebreken die ook in deze kring zijn gesignaleerd. Deze gebreken wegen, naar het oordeel van de VCRMH en van de op milieugebied werkzame maatschappelijke organisaties echter niet op tegen het positieve effect dat van de milieutoeslag mag worden verwacht. Dat vanuit het economisch beleid via de WIR nu een bijdrage aan het milieubeleid wordt geleverd, heeft een niet te veronachtzamen psychologische werking, ook met betrekking tot de maatschappelijke acceptatie van een beleidsmatige integratie van beide gebieden economie en milieu. Vanzelfsprekend wil ik de milieutoeslag niet alleen verdedigen op basis van een psychologische waarde.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Onderschrijft de Minister ook, dat nu beter het economisch beleid geaccepteerd zal worden vanwege de milieutoeslag in de WIR? Het komt mij toch wel vreemd voor.

Ik heb gevraagd, of deze milieutoeslag wordt gezien als een instrument van milieubeleid. Bij de schriftelijke behandeling is daarop soms 'neen', soms 'ja' geantwoord. Ik ben er nu echt benieuwd naar of deze Minister het ziet als een instrument van milieubeleid.

Minister **Van Aardenne**: U krijgt zo dadelijk antwoord, zoals uit mijn tekst blijkt. Bovendien moet ik erop wijzen dat er eenheid van regeringsbeleid is.

Vanzelfsprekend wil ik – die 'ik' is de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne – de milieutoeslag niet alleen verdedigen op basis van een psychologische waarde. Verschillende sprekers hebben zich de vraag gesteld, of hier wel sprake is van een instrument van milieubeleid. Mogelijk is dit niet in primaire zin het geval maar ik zie wel een groot aantal rationele argumenten voor de verwachting, dat deze toeslag de positieve effecten zal opleveren, die beoogd worden. Ik zet deze nog eens kort op een rij en onderscheid daarbij de positieve effecten op het investeringsniveau en die op de milieukwaliteit.

Merouw **Epema-Brugman** (PvdA): Die tekst is weer net zo wollig als de stukken. Ik weet nu nog niet of het nu wel of niet een instrument van milieubeleid is.

Minister **Van Aardenne**: In secundaire zin wel.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Dat is maar èrg afgeleid.

Minister **Van Aardenne**: Ik vind van niet. Men kan hier spreken over een eerste afgeleide.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Daar blijft meestal niet zoveel van over.

Minister **Van Aardenne**: Men kan er stijgingen en dalingen mee zichtbaar maken.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Hier is alleen maar sprake van een daling.

Minister **Van Aardenne**: Ik dacht dat het om een stijging van de milieukwaliteit ging.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vervolg het betoog van mijn collega.

Voor een goed begrip memoreer ik vooraf dat de toeslag is uitgewerkt in twee lijsten van premiabele investeringen. Lijst I bevat uitputtend de meer normale voorzieningen (premie-impuls 15%); Lijst II een aantal streng geselecteerde milieutechnieken die in de nabije toekomst van groot belang zijn voor de oplossing van belangrijke milieuhygiënische knelpunten (premie-impuls 35% gemiddeld).

Positieve effecten op het investeringsniveau zijn te verwachten op grond van de volgende argumenten;

1. Verlichting milieulasten bedrijfsleven, met als gevolg een verbetering van de algemene investeringsruimte; dit zal uiteraard ook de milieu-investeringen ten goede komen.

2. Bij uitbreidingsinvesteringen wordt de vereiste milieucapex in het totale investeringsplan goedkoper, waardoor dit plan de rendementsdrempel voldoende kan overschrijden om in uitvoering te worden genomen;

3. Waar hoge milieukosten vooral op bedrijfstakniveau aan het licht komen, kan door een adequate opstelling van lijst II op deze specifieke knelpunten worden ingespeeld. Voor alle bedrijfstakken is de plaatsing van nieuwe stooktechnieken op lijst II belangrijk. Ook zijn nieuwe oventechnieken voor de ijzergieterijen op lijst II geplaatst.

4. Verlaging van het aandeel van milieukosten in de prijzen van eindprodukten kan leiden tot een afzetverbetering.

5. De milieuproduktiesector, dat is de bedrijfstak die de milieutechnologie voortbrengt, krijgt door dit alles positieve groeikansen.

Positieve effecten op de milieukwaliteit zie ik voortspruiten uit de volgende gevolgen van de milieutoeslag:

1. Door de algemene vermindering van de economische beperkingen voor het treffen van milieuvorzieningen kan het criterium 'de best uitvoerbare technieken' verschuiven in de richting van méér en betere technieken.

2. In concrete vergunninggevallen kan in een aantal gevallen toepassing van meer geavanceerde en effectievere technieken worden bereikt dan voorheen omdat de kostendrempel is verlaagd.

3. Door anticipatie op de regelmatig aan te scherpen eisen aan de milieueigenschappen van op lijst II opgenomen voorzieningen kan een versneling van de introductie van deze voorzieningen worden verwacht; een jaar eerder aanschaffen met premie kan immers voordeliger zijn dan later zonder, of met minder premie.

Van Aardenne

4. Voor de stimulering van de op lijst II uit oogpunt van milieubelang geselecteerde voorzieningen, voorzieningen die uitgaan boven de thans geldende normen, is het nemen van een aanzienlijk aandeel in de kosten door de overheid een werkzaam en gerechtvaardigd instrument, waarvoor in feite geen alternatieven bestaan.

5. Een snelle introductie van nieuwe milieutechnologie, die wordt ontwikkeld in antwoord op nieuwe eisen en knelpunten op milieuhygiënisch terrein, wordt door plaatsing op lijst II gestimuleerd, met andere woorden de WIR impliceert ook een stimulans voor het 'schone technologie' beleid omdat de premie helpt de resultaten ervan in de praktijk te introduceren.

6. Via de voorlichting en de toepassing van de WIR komt de milieucomponent binnen de investeringsafweging voortdurend onder ogen van de ondernemers. Dit kan een verdere bewustwording in de hand werken.

Uiteraard ben ik niet blind voor de tekortkomingen van hetgeen nu op tafel ligt. Bij de beantwoording van afzonderlijke vragen kom ik daarop terug. Ook in de stukkenwisseling met de Kamer, die aan deze behandeling is vooraf gegaan is daarop uitvoerig ingegaan. Mijn eindoordeel blijft echter zeer positief en ik hecht grote waarde aan de aanvaarding van dit wetsontwerp door de Kamer. Ik geef daarbij toe, dat het hier een oordeel betreft dat, hoewel gebaseerd op zo rationeel mogelijke argumenten, de resultante is van een afweging van belangen die zich niet in harde getallen laten vertalen. Zo is het uiteraard onmogelijk om aan te geven waar de milieukwaliteit louter ten gevolge van de milieutoeslag uiteindelijk op uit zal komen.

Terwijl van de jaarlijkse rapportage over de uitvoering van de milieutoeslag voorzie ik echter goede mogelijkheden om de toeslag steeds beter toe te spitsen op de milieuhygiënische knelpunten. Deze rapportage zal dan ook een gedegen inzicht moeten bevatten van de werking van de toeslag naar categorieën, dit in overeenstemming met de suggestie van verschillende sprekers. Ik ben daar al eerder op ingegaan. Met 'ik' bedoel ik dan nu de Minister van Economische Zaken. De mogelijkheden voor een op versterking van de gerichte uitwerking van de milieutoeslag liggen daarbij vooral in de systematiek van lijst II, die is opgezet als een flexibel systeem waarbij de ontwikkelingen op milieu-technologisch gebied nauwgezet zullen worden gevolgd.

Bij dit alles kan geprofiteerd worden van de snel na aanvaarding van dit wetsontwerp in gang te zetten studie naar een permanente of betere structurele milieutoeslag. Het onderzoek naar deze structurele toeslag zal gericht worden op de selectie van voorzieningen en milieumstandigheden, waarvoor mag worden aangenomen dat zij kunnen worden ondersteund met inachtneming van de EEG-bepalingen ter zake.

Mijnheer de Voorzitter! Tot besluit van mijn algemene inleiding zou ik al degenen die hun twijfels over de WIR-milieutoeslag hebben het volgende willen voorhouden. Met het terugdringen van de milieuverontreiniging zijn op belangrijke deel terreinen grote vorderingen gemaakt. We bevinden ons echter nog geenszins in een situatie waarin we ons kunnen veroorloven achterover te leunen, met het gevoel dat we de zaak onder controle hebben. Vanuit de samenleving en vanuit de Kamer wordt herhaaldelijk en terecht gewezen op de noodzaak van verdergaande maatregelen waarbij vooral ook gepleit wordt voor een beleidsaanpak die gericht is op het voorkomen van nieuwe verontreinigingen door de verontreinigingen bij de bron te bestrijden.

De mogelijkheden tot bestrijding van de milieuverontreiniging kunnen echter niet los worden gezien van de feitelijke economische omstandigheden en vooruitzichten zoals die zich op het niveau van het individuele bedrijf of de bedrijfstak voordoen. Het is om die reden dan ook een illusie te denken dat met het tot stand brengen van een adequate milieuwetgeving kan worden volstaan. De uitvoering van het milieubeleid dient evenzeer te worden ondersteund door de beschikbare en zich aandienende technische mogelijkheden voor een effectieve bestrijding binnen het economisch bereik van de betrokken bedrijven te brengen. Eerst dan is aan alle voorwaarden voor een effectief milieubeleid voldaan.

Het is vanuit deze visie dat ik de WIR-milieutoeslag niet alleen – zoals reeds gezegd – een uiterst waardevol instrument acht, maar ook onmisbaar, wil men althans het milieubeleid die plaats geven in de sociaal-economische ontwikkeling en politiek, die in overeenstemming is met de selectieve groei-filosofie.

De geachte afgevaardigde mevrouw Epema-Brugman heeft gesproken over de problematiek van de rioolwaterzuiveringsinstallaties. Zij meende dat deze buiten de WIR zouden moeten blijven, om oneerlijke concurrentie tussen

particuliere en collectieve zuivering te voorkomen. Ik sluit me echter geheel aan bij de heer De Korte, die van een nogal theoretisch bezwaar sprak, dat geen aanleiding mag vormen voor het afstappen van het uitgangspunt dat 'bestrijding bij de bron' de voorkeur verdient. De relatief omvangrijke investeringen waar het hier om gaat zullen immers niet gedaan worden als daar milieuhygiënisch niet een gegronde aanleiding voor bestaat.

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): De bron wordt er heel vaak bij gehaald. Wij zijn ook voor bestrijding bij de bron. Men moet zich dat echter wel goed voorstellen. Als een fabriek zelf een rioolwaterzuiveringsinstallatie aanlegt, komt die installatie naast de fabriek. Anders komt die installatie een paar honderd meter of een paar kilometer verderop en gaat het rioolwater er via een buis naartoe. Dat verhaal over bestrijding bij de bron gaat wat de rioolwaterzuivering betreft naar mijn mening niet op.

Minister Van Aardenne: Dit lijkt mij een punt voor de tweede termijn. De Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne antwoordt nu wat moeilijk.

De heer Van Dis heeft gevraagd om een nadere toelichting waarom met betrekking tot de verbetering van het leefmilieu in de non-profitsector de noodzaak van een aanvullende subsidieregeling naast de WIR minder sprekend is dan ten aanzien van de energiebesparing. Ik zou daarop willen antwoorden, dat waar nodig voor specifieke problemen – profit of non-profitsector – zeker wel aparte subsidieregelingen worden getroffen. Ik denk aan de subsidieregelingen voor de milieuhinderlijke bedrijven (een voorbeeld in de profit-sector) voor geluidvoorzieningen voor streekbussen en rioleringen (voorbeelden in de non-profitsector). Voor een generieke aanvullende regeling bestaat naar mijn mening thans onvoldoende aanleiding. Ik kan me voorstellen dat we deze vraag nogmaals onder ogen zien wanneer ervaring is opgedaan met de WIR-milieupremieregeling in de profit-sector.

De heer Verbrugh heeft nog een vraag gesteld over een heffing in WIR-verband als complement van de WIR-premie. Ik zou toch vooreerst willen vasthouden aan een heffingsstelsel zoals ik dat bij de Heffingennota uiteen heb gezet. Aan een apart milieu-heffingsstelsel daarnaast in WIR-verband heb ik thans niet veel behoefte. De Minister van Economische Zaken zou dat ook niet toejuichen.

Van Aardenne

Mevrouw Epema-Brugman, de heer De Korte en andere sprekers zijn ingegaan op de relatie tussen de lijsten I en II en criteria als best practical means, best technical means en effectiviteitscriteria voor milieu-investeringen in het algemeen. Ik wil daar kort over zijn, omdat de schriftelijke behandeling op dit punt reeds vrij uitvoerig is geweest. Mevrouw Epema-Brugman heeft gevraagd wat de bezwaren zijn tegen het beperken van de milieutoeslag tot investeringen, die meer omvatten dan de best uitvoerbare technieken. Ik wil daar dit van zeggen. De begrippen best uitvoerbare technieken en best bestaande technieken spelen een rol in het kader van het voorwaarden opleggende beleid waarvan de uitvoering in handen is van het vergunning-verlenende gezag. Bij de beste uitvoerbare technieken wordt daarbij een koppeling gelegd met de financiële mogelijkheden van een normaal renderend bedrijf door het vergunning-verlenend gezag. Dit element treft u niet aan in de systematiek van de WIR-milieupremieregeling.

Dit betekent evenwel niet dat de verdere uitbouw en aanpassing van lijst II aan de veranderingen in de techniek niet in zekere zin parallel loopt met de verschuivende inhoud van de omschrijving 'best bestaande technieken'. Ik hecht daarbij tevens belang aan technieken die in de nabije toekomst van betekenis zijn voor de oplossingen van nieuwe knelpunten in het milieubeleid. Ik hoop hiermee een vraag van de heer De Korte te hebben beantwoord. Ik wil ervoor waarschuwen om de lijsten op te zetten rond effectiviteitscriteria. Definitie-, metings- en afwegingsproblemen zijn reeds uitvoerig gesignaleerd, in dit debat nog door de heer Jansen. Ze zullen voorlopig zeker geen operationele regeling opleveren.

Daarnaast bestaat in lijst II de mogelijkheid om geïntegreerde technieken waarvan is aangetoond dat hun effectiviteit vergeleken met bekende alternatieven in de uiteenlopende omstandigheden waaronder milieutechnieken worden toegepast, groter is, te premieren. U kunt dit zien als de beste operationalisering van een effectiviteitscriterium dat wij konden vinden. In het algemeen zal lijst II innovatieve bedrijfsmiddelen betreffen, die van groot belang zijn voor een toekomstgericht beleid. De effectiviteit van de introductie van deze voorzieningen is in dit kader op voorhand verzekerd.

Verschillende sprekers zijn ingegaan op de werking van de milieutoeslag

voor recycling en voor derden afval verwerkende bedrijven.

Ik ben het met deze sprekers eens, dat het niet rendabele deel van recycling een plaats in de milieutoeslag verdient. Ik zal lijst II op dit punt aanvullen, zodra een werkbare regeling is ontworpen. Ik wil ook graag de toezegging herhalen dat de mogelijkheden voor premiëring van recycling en de verwerking van afval voor derden, in het kader van de nog te ontwerpen structuurverbeteringstoeslag in de WIR zullen worden onderzocht. Mocht dit niet goed mogelijk blijken – en de geachte afgevaardigde mevrouw Epema-Brugman twijfelde daaraan – dan zal ik van mijn kant bevorderen dat andere mogelijkheden binnen of buiten WIR-kader worden benut. Ik denk dan vooral aan de afvalwetgeving en de mogelijkheden om ook in dat verband 'schone-technologie' projecten te subsidiëren. Verder wijs ik erop dat deze investeringen reeds in aanmerking komen voor de basispremie in de WIR.

Mijnheer de Voorzitter! Voordat ik overga tot het onderdeel energie, wil ik nog een vraag beantwoorden die de heer Van Houwelingen met betrekking tot de reductie van de uitworp van zwaveldioxyde tot 100.000 ton per jaar in het jaar 2000 heeft gesteld. Hij vroeg waarop dat is gebaseerd. In de nota Energiebeleid, deel 2, die over het kolenbeleid handelt, wordt gesteld dat op basis van ervaringen in het buitenland een emissiefactor van 230 gram zwaveldioxyde per Giga Joule technisch haalbaar moet zijn. Bij een geraamd kolengebruik in openbare elektriciteitscentrales in 2000 van 12 tot 14 miljoen ton steenkolen equivalent levert dit een totale zwaveldioxyde in het jaar 2000 op van 80 tot 100.000 ton.

De bovengrens voor de energietoeslag heeft een aantal sprekers beziggehouden. Zowel mevrouw Epema als de heer Verbrugh heeft voor die bovengrens gepleit. Mevrouw Epema heeft de mogelijkheid genoemd, die bovengrens afhankelijk te stellen van de te bereiken besparing, en daarbij pleit dat er enkele categorieën met elk een eigen premiepercentage zouden worden ingesteld. Ook de heer Van Houwelingen voelde in principe voor een bovengrens, doch wilde toch een afweging van baten en lasten daarvan hebben. Ik wil in het algemeen nog eens op de problematiek van deze bovengrens ingaan.

De gedachtengang is duidelijk dat de investeringen die meer kubieke meter aardgasequivalent per gulden investering besparen dan overeenkomt met de bovengrens uit zichzelf al zo

rendabel zijn, dat de ondernemer geen extra prikkel meer nodig heeft om tot realisering van dergelijke investeringen over te gaan.

Dat lijkt een logische gedachte, maar in de praktijk is het wel eens anders. Vele ondernemers verkeren in een dusdanige marginale positie, qua rendement en liquiditeit, dat ze eenvoudig de middelen niet hebben om een aantal op zich zelf lucratieve investeringen te plegen. Daar kunnen energiebesparende investeringen bij zijn die een korte pay-out-periode hebben. Wij hebben in deze tijd te maken met een prijs- en kostenstijging, vooral op het punt van de energie én met een rentestijging. Dat houdt een grote financieringsproblematiek in.

Nu gaat het erom dat de keuze tussen twee gelijk rendabele projecten uitvalt in de richting van het energiebesparende project. Dat hangt samen met de opzet van de WIR die zich richt op alle investeringen, maar daar wel richting aan wil geven; met andere woorden de ondernemer die de keuze heeft tussen twee gelijk rendabele projecten, maar slechts geld voor één project heeft, moet ertoe gebracht worden om het energiebesparende project te kiezen. De energietoeslag kan net de prikkel zijn die het energiebesparende project over de streep trekt. Hierdoor wordt ook een bijdrage geleverd aan de herstructurering van onze productiestructuur in een energiedoelmatiger zin.

Vanuit die invalshoek bekeken, vormt de energietoeslag toch een vrij geringe compensatie voor de stijging van de energielasten waarmee de ondernemers de afgelopen tijd zijn geconfronteerd. Alles afwegende, zie ik geen reden om per se die bovengrens erin te leggen.

De heer **Van Houwelingen** (CDA):
Mijnheer de Voorzitter! Als duidelijk aangetoond is dat een investering op het punt van energiebesparing rendabel is, dan is er toch geen sprake meer van dat iemand door een extra subsidie over de streep kan worden getrokken. Een ondernemer kan best rekenen en als een bepaalde investering op zich zelf rendabel is, dan zal die toch worden gepleegd?

Minister **Van Aardenne**: Mijnheer de Voorzitter! Ik doelde op een situatie waarin de middelen van de ondernemer niet zodanig zijn dat hij, alhoewel hij een aantal rendabele projecten voor zich heeft, die niet allemaal kan realiseren. De ondernemer zal dan de meest rendabele investering uitzoeken en dan kan de energietoeslag de ener-

Van Aardenne

giebesparende investering het meest rendabel maken, waardoor die investering zal worden gepleegd. Dat lijkt mij een winstpunt te zijn en bovendien geven wij daarmee richting!

De heer **Van Houwelingen** (CDA): Dan zijn er nog wel meer projecten te subsidiëren. Als het probleem in feite de financierbaarheid is, vraag ik mij overigens af, of wij in plaats van subsidies niet moeten gaan denken aan een bijdrage op het punt van die financiering.

Minister **Van Aardenne**: De WIR op zich is daar al een bijdrage in. De basispremie is wel degelijk gebaseerd op de continuïteitsgedachte; daarmee zullen investeringen gemakkelijker kunnen worden gepleegd, want de financieringsproblematiek wordt verminderd. Bovendien willen wij nog richting geven aan die investeringen. Stel nu dat ik de investering die de ondernemer wil doen in een BRT-gebied wil hebben, dan probeer ik dat te doen door een grotere stimulans.

Zo ligt het ook bij de energietoeslag; de ondernemer heeft de keuze tussen een aantal investeringen, maar kan niet alles tegelijk, dan geven wij richting door die toeslag, zodat de energiebesparende investering – kunstmatig door de overheid – iets rendabeler wordt dan de ander. Aangezien wij ook bij de BRT geen bovengrens leggen, vind ik ook dat wij die bovengrens niet moeten aanbrengen in de energietoeslag.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Er lijkt mij een groot verschil te zijn met de BRT, aangezien deze er ook is om de negatieve vestigingsplaatsfactor te compenseren. Hier is er een besparing op energiegebied die zich zelf gemakkelijk terugverdient als zij behoorlijk is. Wat mij betreft, behoeft de bovengrens niet zodanig te worden vastgesteld dat er geen enkele energiebesparende investering meer onder zou vallen.

Minister **Van Aardenne**: Dan kunnen wij beter de toeslag niet....

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Dat lijkt mij ook. Uw argumentatie gaat dus niet op, want wat is in feite voor een onderneming een rendabele investering? Is het rendabel op het moment dat men net met de investering gaat draaien, of moet ook naar de toekomst worden gekeken? Ik denk aan het doorzetten van de stijging van energieprijzen. Dat moet er allemaal bij worden ingecalculleerd. Zo precies wordt niet altijd gerekend.

Minister **Van Aardenne**: Daarom juist zou je door het wegnemen van een drempel de zaak extra in die richting kunnen duwen, ook al zou de stijgende energieprijzen later de energiebesparende investering extra hebben begunstigd. U heb wellicht gelijk dat de BRT bedoeld is voor het wegnemen van negatieve vestigingsfactoren. Laten wij dan de ROT nemen, die duidelijk een lokmiddel is om iemand niet op plaats X, maar op plaats Y te laten investeren.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Het gaat ons erom dat je juist energiebesparende investeringen extra subsidieert die een zetje nodig hebben. Als je boven een bepaalde besparingsgraad zit, heeft de ondernemer dat extra zetje niet meer nodig. Daarom moet een bovengrens worden gehanteerd, waardoor weer wat meer geld beschikbaar komt voor degenen die er onder zitten.

Minister **Van Aardenne**: Dan zou er ook een voorstel moeten zijn om de premie te verhogen voor de mensen die er onder zitten.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Ik heb gezegd dat men met categorieën zou kunnen gaan werken. Er is nog te bezien hoe die moeten worden ingedeeld. Dat laat ik dan aan u over.

Minister **Van Aardenne**: Ik wil nog wel even op het principe wijzen dat de WIR is gericht op investeringen. De besparingsregeling die wij tijdelijk hadden in 1978 was gericht op energiebesparing. Dan kun je een onder- en een bovengrens stellen aan het aantal m³. Het gaat hierbij om het richten van een investering en een toeslag op de basispremie. In die systematiek past een bovengrens niet. Wij doen dat ook niet bij gewone investeringen die niet voor een toeslag in aanmerking komen.

De heer **Van Houwelingen** (CDA): U kent ongetwijfeld het verhaal over de ligboxenstellen. Het is de vraag of toch niet aan het instellen van dit soort bovengrenzen gedacht moet worden, want als wij dat niet doen, zal erg veel overheidsgeld worden besteed voor zaken waarbij het niet echt nodig is.

Minister **Van Aardenne**: Dan komen wij in een systeem waarin wij ons afwenden van het fiscale karakter van de WIR. Dan moeten wij ons ook afvragen of zeer rendabele ondernemingen die grote winsten maken dit nog wel nodig hebben. De ligboxenstal is een zeer speciaal onderwerp, maar dat is een bepaalde categorie. Daar kunnen wij dan apart over spreken, omdat er

kennelijk iets niet klopt. Het pluimvee moet er nu ook uit, want dat klopt ook niet helemaal. De heer Van Houwelingen stelt het probleem algemener. Dan hoeft het niet speciaal op energiebesparing te worden toegespitst, maar moeten wij alles bekijken. Ik ben daar niet voor.

De heer **De Korte** (VVD): Dat is het einde van de WIR.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Wat ik voorstel, is het dat niet. Ik vergelijk het nu maar even met een milieutoeslag. De Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne zegt nu bij monde van de Minister van Economische Zaken toe om het niet rendabele deel van de recycling onder te brengen onder de milieutoeslag, hetgeen ik een goede zaak vind. Het rendabele deel van de recycling breng je natuurlijk terecht niet onder de milieutoeslag. Waarom breng je dan het rendabele deel van een energie-investering wel onder de energietoeslag? Die logica ontgaat mij nu net.

Minister **Van Aardenne**: Omdat die gehele recycling nog niet klaar is. Dat ligt ook wel een beetje anders. Het gaat dan om recyclende bedrijven, die nu kennelijk rendabel zijn en de basispremie genieten. Als de studie uitwijst, dat daaraan meer moet worden gedaan, moet dit misschien bij het geheel worden betrokken. Dat is er tot nu toe echter nog niet uitgekomen. Het is in ieder geval geen principieel onderscheid.

Mijnheer de Voorzitter! In het verlengde hiervan wil ik nog iets zeggen. De heer Jansen en mevrouw Epema hebben nog gesproken over de andere faciliteiten. Daarover hebben zij ook een motie ingediend. Er wordt overlegd over de noodzaak van zo'n aanvullende stimulans voor energiebesparingen in de vorm van een leningsfaciliteit. De werkgeversverbonden starten deze dagen bij hun leden een onderzoek naar de behoefte aan een dergelijke faciliteit. Het is in ieder geval zinvol, de resultaten van dat onderzoek af te wachten. De motie lijkt mij op dat punt dan ook ten minste voorbarig.

Ik heb zoëven al gezegd, dat rendementoverwegingen geen rol spelen bij het al of niet toekennen van WIR-premies. Naar mijn mening is er geen aanleiding, dat uitgangspunt nu net voor de energietoeslag te verlaten. Immers, de WIR is niet alleen bedoeld om bedrijfseconomisch onvoldoende rendabele projecten door middel van subsidiëring rendabel te maken, maar is evenzeer bedoeld om de totstandko-

Van Aardenne

ming van op zich zelf rendabele projecten te vergemakkelijken door in het algemeen meer financieringsruimte te scheppen en het investeringsklimaat te verbeteren en op die manier bij te dragen aan de herstructurering van onze productie, dus door het richting geven.

Ook vanuit een andere invalshoek, namelijk die van het energiebeleid, is het een zeer onaantrekkelijke gedachte, juist die investeringen die het meest bijdragen aan de energiebesparing, van de energietoeslag uit te zonderen, nu in de praktijk is gebleken, dat die investeringen niet automatisch plaatsvinden, zonder dat de toeslag wordt verleend. Misschien calculeren de ondernemers toch niet altijd zo rationeel als de Kamer denkt.

Hierbij komt nog, dat de indruk bestaat dat, hoewel investeringen die een hoge besparing aan m³ aardgas-equivalent per gulden investering opleveren, die investeringen overigens slechts een vrij gering gedeelte beslaan van de totale energiebesparende activiteiten. Die investeringen genereren echter toch een fors besparingsvolume. Wat dat betreft, ben ik het helemaal eens met wat de heer Van Dis hierover heeft gezegd.

Aan het adres van de heer Jansen merk ik nog op, dat het probleem van de disfunctionaliteit zich tot op heden niet op schrikbarende wijze heeft voorgedaan, maar evenmin denkbeeldig is. De ervaring daarmee is beperkt tot de regeling van 1978, die overigens slechts een deel van de energiebesparingsmogelijkheden van de energietoeslag dekte.

Een bovengrens heeft veel uitvoeringstechnische complicaties. Dit is ook in de opzet van de WIR niet onbelangrijk. De heer Van Houwelingen had het over kosten die tegen de baten afwegen. In de voorgestelde opzet is niet voor niets een onderscheid gemaakt in A- en B-investeringen. De A-investeringen zouden niet op een energetisch rendement moeten worden getoetst, maar de B-investeringen wel in verband met de ondergrens. Een bovengrens betekent, dat men alle investeringen op energetisch rendement moet bekijken. Voor alle energie-investeringen wordt dus vóóranmelding noodzakelijk. Dat hadden wij nu juist willen beperken tot de B-investeringen.

Een bovengrens brengt enerzijds een meer gecompliceerde verkrijgingsprocedure voor de ondernemer mee en anderzijds een extra werklast voor de DIR. Dat betekent, dat de vooruitberekendbaarheid afneemt en dat de

kans op meningsverschillen van de DIR niet afwezig is. Daarbij moeten wij bedenken, dat naar schatting ongeveer 70% van het aantal aanvragen bij een drempel, franchise van f 12.500 – gemakshalve ga ik maar even uit van het cijfer uit het wetsontwerp; – dat zijn er 4000 per jaar – tot de A-investeringen behoort. Als men het verschil tussen A- en B-investeringen schrappt, brengt dit voor de DIR een extra personele behoefte van 9 à 10 medewerkers met zich. Dat klinkt wel mooi, maar de DIR heeft het er toch al moeilijk mee om zich in zo'n snel tempo te ontwikkelen tot een goed functionerend apparaat. Zonder de complicatie van de bovengrens moet er toch al ten behoeve van de milieu- en de energietoeslag een opzet zijn voor 35 à 40 medewerkers.

Kortom, naar mijn mening bestaan de baten die aan de bovengrens zouden zijn verbonden, in feite niet of nauwelijks. Het zou bovendien maar om een gering aantal gevallen gaan. Hier tegenover staan echter wel aanzienlijke lasten in de sfeer van de uitvoering en een toenemende gecompliceerdheid, gepaard gaande met een afnemende mogelijkheid om het vooraf te berekenen. Dit geldt natuurlijk nog sterker als men ook premie-categorieën maakt, zoals mevrouw Epema-Brugman voorstelt. Dat is duidelijk. Met de heer Van Dis wil ik er nog eens op wijzen dat de pijlers van de WIR zijn, behalve de rechtszekerheid en de zorgvuldigheid, de objectiviteit en de duidelijkheid. Het moet een duidelijk leesbare regeling zijn. Men moet van te voren weten waar men aan toe is. Ook een ondernemer weet niet altijd precies wat het energetisch rendement is. Men krijgt hierover waarschijnlijk allerlei meningsverschillen met de DIR. Het geheel zal de WIR niet ten goede komen en zal weinig opleveren, tenzij wij de bovengrens erg laag stellen. Dat laatste willen wij niet, want dan werkt het niet.

De heer Verbrugh wil graag weten waarop de geraamde werkgelegenheidsimpuls van 7300 manjaren van de energietoeslag is gebaseerd. In de memories van toelichting en van antwoord hebben wij uiteengezet dat met behulp van een eenvoudig model een raming is gemaakt van de totale omvang van de besparingsactiviteit van ongeveer 1,2 miljard. Op basis van ervaringsgegevens van het Centraal Planbureau is een raming gemaakt van de mate waarin de Nederlandse industrie van die investeringsactiviteit zou kunnen meeprofiteren en van de daaraan te relateren impuls voor de

werkgelegenheid, met name in de kapitaalgoederenindustrie, installatiebedrijven en in de bouw. Het is dus een afgeleide modelberekening.

Ook de heer Verbrugh acht niet alleen het oogmerk van energiebesparing van een investering een voldoende grondslag voor premiëring. Hij ziet liever dat hieraan een te meten energiebesparingseffect ten grondslag ligt. Ik verwijs hiervoor naar de lijsten van premiëerbare investeringen. De a-investeringen spreken voor zich. De b-investeringen zullen door de DIR worden getoetst aan de minimale besparingsnorm van 0,5 kubieke meter aardgas per gulden investering per jaar. Energiebesparing is op die wijze te berekenen.

De heer Van Dis vroeg wat de streefdatum was voor de inwerkingtreding van de subsidieregeling voor energiebesparingen in de non-profitsector. In de brief aan de Kamer van 13 maart is al aangekondigd dat die regeling binnen enkele weken van start kan gaan.

De kolen zijn ook onderwerp van discussie geweest. Mevrouw Epema-Brugman heeft enige moeite met het premiëren van de benutting van kolen op directe wijze. Aangezien milieueisen voor conventioneel stoken van kolen de industrie voor hoge meer-investeringen plaatsen, zou dit uitsluitend een technisch haalbare zaak zijn voor grote ondervuursduren. De rentabiliteit van substitutie naar kolen, maar in ieder geval de pay-out time, komt bij deze investering onder druk te staan. De huidige, zeer lage kolenprijzen mogen niet als maatstaf gelden. De WIR-energietoeslag voor kolen kan positief werken.

Uit milieuhygiënische overwegingen zoeken wij wel naar nieuwe kolen-technologieën, die ook voor minder grote ondervuursduren toepasbaar zijn. Men leze er de Kolennota op na. Deze zijn er echter nog niet en het zal wel enkele jaren duren voordat die technologieën echt commercieel zijn. Bij een aantal grote ondervuursduren zou zonder WIR-energietoeslag in feite elke kans op substitutie naar kolen op korte termijn bijna verdwijnen. Men ziet het nu ook niet gebeuren, ondanks de prijs van de kolen. De eventueel op relatief korte termijn te starten demonstratieprojecten van nieuwe technologieën zouden zelfs zonder WIR-energietoeslag financieel nog meer risico met zich brengen en ook onder druk komen te staan.

Het opschorten van de energietoeslag voor kolen, die voor die sector al diverse malen is aangekondigd, zou nieuwe onzekerheid aan de kolensub-

Van Aardenne

stitutie toevoegen. Wij willen die onzekerheden juist wegnemen. Conventioneel kolen stoken – wat wij toch eigenlijk niet meer willen – zal in de industrie slechts in enkele gevallen in aanmerking komen. Een generieke maatregel komt mij toch voor als het beste antwoord. Ook de Europese Commissie onderschrijft dit.

Aan de andere kant heeft de heer De Korte gevraagd of het niet beter is, de kolenpremie van 10 naar 15% te verhogen. Ik kan daarvan zeggen dat er toch wel belangrijke cumulatiemogelijkheden zijn bij toepassing van een milieuvriendelijke stooktechniek. Dat zijn weer eisen die je dan moet stellen. Dat gebeurt weer buiten de WIR om. Daardoor zal de effectieve premie al 10 à 15% bedragen. Het is onze schatting dat die stimulans voldoende is. Daarnaast zijn er buiten de WIR om nog andere instrumenten.

Ik wijs erop dat dit maar één van de instrumenten is van het beleid voor de selectieve groei. De heer Van Dis heeft daarover iets gezegd. Er zijn dus extra stimulansen voor een mogelijke financiële bijdrage in het kader van een nationaal onderzoekprogramma kolen, voor de regeling van milieuvriendelijke technologieën – welke nu zeer binnenkort wordt gepubliceerd – en voor een mogelijke kredietverlening. Bij dat laatste denk ik aan de NEOM. Er zitten dus nog wat andere ijzers in het kolenvuur.

De heer Engwirda wil aan de kolenpremiëring de voorwaarde verbinden dat de installatie al is uitgerust met milieuvoorzieningen volgens de best bestaande technieken. Ik heb daarvan zojuist al iets in het algemeen gezegd. Dat deed ik overigens conform de tekst van mijn collega van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. Hoewel ik wel begrip heb voor de gedachte van de heer Engwirda, moeten wij naar mijn mening bij het toekennen van de energietoeslag in de WIR niet op de stoel gaan zitten van de lokale en regionale milieu- en hinderwetvergunningverleners. Die stellen te dien aanzien immers hun eisen volgens bepaalde normen. In ons land is het duidelijk praktisch dat vooraf de uitvoerbaarheid van een project ook op die gronden wordt onderzocht. Dat speelt mede een rol bij een concrete beslissing.

Van de kolen stap ik over naar de zon en de wind. De heren De Korte en Engwirda hebben verzocht om een hoger premiepercentage voor zonne- en windenergie-investeringen dan 15%. Daarbij hebben zij ook gekeken naar de hogere effectieve premie voor kolenstoken.

Bij onderlinge vergelijking van beide premiepercentages moeten wij ons realiseren dat het bij zonne- en windinstallaties om relatief geringe investeringsbedragen gaat ten opzichte van de kolentoepassing. Ook in de exploitatiesfeer zijn zonne- en windinstallaties veel eenvoudiger. Zij zijn overigens nog zeer experimenteel van karakter. Je zou je haast moeten afvragen of je niet wat meer ervaring moet opdoen. Je kunt ook zeggen dat binnen de systematiek van de WIR een hogere premie dan 15% er nogal uit springt. Ik denk daarbij aan de grenzen. Hoe het ook zij, ik kan toezeggen, eens te bezien – in overleg met mijn collega van Volksgezondheid en Milieuhygiëne – of wij hierop wellicht een soort lijst-II-situatie zouden kunnen loslaten. Het staat mij nog niet helder voor ogen hoe dat precies vorm moet krijgen, maar wij zullen die gedachte toch oppakken.

De heer Engwirda (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Wat is dat: een lijst-II-situatie erop loslaten?

Minister Van Aardenne: Lijst II zijn de milieulijsten, waarbij het gaat om een totale investering met een belangrijke milieucomponent. Men kent de omschrijving van lijst II. Je komt dan op een hoger premiepercentage voor de milieucomponent, omdat het daarbij gaat om het geheel. Die gehele investering komt dan weer lager uit, namelijk onder de 15%. Het milieudeel daarvan is onverbrekkelijk verbonden met de gehele investering.

Op die manier zou je bij zonne- en windenergie-investeringen wellicht ook tot een dergelijke vorm kunnen komen, zodat je niet alleen het zonne- en windenergie-deel met 15% premie dekt, maar dat je ook naar het totaal kijkt en dat daarmee het zonne- en windenergie-deel tot een hogere premie komt. Dat bedoel ik met de analogie. Het is een reactie op hetgeen hier gisteren is gezegd. Ik heb het nog niet verder uitgewerkt, maar ik wil het in de door mij genoemde zin opnemen. Dat bedoelde ik met 'erop loslaten'.

De heer De Korte (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb toch moeite met het erop loslaten van die lijst-II-situatie. Ik zie dat gewoon niet zitten in de praktijk. Een zonnecollector en een windmolen vormen aparte projecten. Ik kan mij voorstellen dat zo'n project zelfs groot kan zijn.

In Spanje staan in de bergen enorme collectoren. Dat zijn grote investeringen, maar er is geen sprake van een lijst-2-situatie.

Minister Van Aardenne: In dat geval heeft men aan de 15% waarschijnlijk genoeg.

De heer De Korte (VVD): Ik denk aan de risico's van zonne- en windenergie-investeringen. Hierbij denk ik in dit land, waar iedereen naar Spanje gaat om de zon op te zoeken, vooral aan windenergie. Hiervan hebben wij zeer veel. Als wij de windenergie serieus in energie willen omzetten, krijgen wij te maken met een grote investering, die risico's en onzekerheden inhoudt. Dit aspect heb ik in mijn bijdrage in eerste termijn willen verwoorden.

Minister Van Aardenne: Ik meen dat de zaak moeilijker is. Ik heb begrepen dat de heer De Korte de Nederlanders die naar Spanje gaan, zonneverzamelers of -collectoren acht. Ik meen dat moet worden gedacht aan zoiets als het plan-Lievense. Het neerzetten van windmolens in de onderbroken wind die wij hier hebben, is geheel anders dan wanneer men dit bij voorbeeld in het Caribische gebied doet, waar wind uit één richting en met een vrij constante snelheid waait. Wij hebben een tussenstadium nodig, bij voorbeeld Het plan-Lievense doet het op het water op met behulp van windenergie, waardoor een zekere continuïteit ontstaat. In zo'n opzet gaat het om meer dan slechts een windmolen. Deze gedachten breng ik a priori voor het voetlicht; zij zijn niet uitgewerkt, maar ik zeg toe dat wij zullen bezien of wij op deze wijze verder kunnen komen.

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): Het plan-Lievense doet het op het ogenblik goed met zijn 400 windmolentjes.

Minister Van Aardenne: Ik gaf het als voorbeeld, omdat iedereen het kent.

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): Ik begrijp niet hoe u op een lijst-2-situatie komt, zelfs niet met het plan-Lievense. Hierbij gaat het om zeer grote projecten, die mijns inziens altijd beter apart kunnen worden bezien. Zo ver zijn wij overigens nog niet.

Minister Van Aardenne: En een klein plan-Lievense?

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): Dit is misschien een alleenstaande windmolen. Dan kunt u de wiken extra subsidiëren, maar dit lijkt mij weinig zinvol.

Minister Van Aardenne: Wat wilt u extra laten subsidiëren?

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): De wiken. De voet en de staander staan al in de lijst; deze worden ook gesubsidi-

Van Aardenne

dieerd. De wijk kan meer worden gesubsidieerd, omdat deze rechtstreeks met de wind te maken heeft. Dit lijkt mij buitengewoon moeilijk. Het lijkt mij dan zinvol, de totaliteit op een hoger percentage te brengen.

Minister **Van Aardenne**: Ik filosofeer nu in het luchtledige. Stel dat men een krachtstation op windenergie wil opzetten. Men kan dan zeggen dat slechts het gedeelte waarin de windenergie wordt gevangen, dus de molens, hoog worden gepremieerd. Naar mijn mening moeten wij in dit geval aan het totaal denken. Er zullen andere voorzieningen nodig zijn voor het tot stand brengen van de gelijkmatigheid. Ik merk nogmaals op dat het slechts één voorbeeld is, waaraan ik niet gehouden wil zijn. Ik zeg slechts dat in deze richting misschien een oplossing kan worden gevonden.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): U geeft te weinig aan waarom u een hogere premie afwijst.

Minister **Van Aardenne**: Ik heb juist gezegd dat men voor het gedeelte dat onder de toeslageregeling valt, een hogere toeslag krijgt. Zo loopt men kans op de 50% of misschien de 30%, omdat het een installatie is. Misschien trekt mevrouw Epema nu haar amendement in.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Als u bereid bent, dit soort premies te verhogen, wil ik voor u iets aan het plafond doen. Voor wat hoort wat.

Minister **Van Aardenne**: Dan wacht ik het intrekken van het ene en het indienen van het volgende amendement af.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Ik neem aan dat u dit doet in de hoop dat zij beide worden verworpen.

Minister **Van Aardenne**: Het advies van de Regering wordt gegeven bij de behandeling van de amendementen.

Het Landbouwschap heeft kortelings een plan ontwikkeld om te komen tot aanzienlijke energiebesparing in de glastuinbouw door middel van onderzoek en ondersteuning door de overheid van praktijkexperimenten. Mijn departement is met dat van Landbouw en Visserij in overleg om te bezien of elementen uit het plan kunnen worden overgenomen en of deze kunnen worden gefinancierd uit de reserveringen en uit de ook in deze sector tot stand te brengen meeropbrengsten van het aardgas. Hierbij wast de ene hand de andere. Het Ministerie van Landbouw en Visserij is ook bezig met het intensiveren van voorlichting op dit punt.

Ik kom nu bij het vierde en laatste gedeelte van mijn betoog, de uitvoering.

Daar zitten ook nog aardige en interessante zaken bij, zoals de kwestie van de drempel en de franchise. Uit de hele Kamer eigenlijk zijn kritische geluiden op ons afgekomen over de drempelhoogte van 12.500 gulden per aanvraag. Ook wat het franchisekarakter van die drempel betreft. De bezorgdheid van de Kamer spitst zich daarbij toe op de gevolgen van een drempel en franchise voor de mogelijkheden van met name het midden- en kleinbedrijf om van de nieuwe toeslagen te profiteren.

Ik ga nu niet in op wat de heer Engwirda gezegd heeft over de wijze waarop het midden- en kleinbedrijf regelingen krijgt die erop toegesneden zijn. Ik zou daar wel een enkel voorbeeld van kunnen geven. Ik zou ook willen wijzen op de functie van bij voorbeeld een prijsbeleid in dat opzicht. Ik praat daar nu maar niet over, want dat is een heel ander onderwerp. Ik zou mij nu tot de drempel en de franchise willen beperken.

Ik wil beginnen met te stellen dat wij naar beste vermogen getracht hebben een middenweg te vinden tussen twee moeilijke belangen. Aan de ene kant de wenselijkheid van een zo groot mogelijk bereik van de toeslagen en aan de andere kant de noodzaak om voldoende garantie te krijgen voor een verantwoorde uitvoering, wat natuurlijk ook van betekenis is.

Ik begrijp uit hetgeen de geachte afgevaardigden hebben gezegd wel, dat er begrip bestaat voor de noodzaak van enigerlei drempel. Als er helemaal geen drempel is, wordt het op een gegeven ogenblik natuurlijk een futiele zaak. Het lijdt voorts ook geen twijfel dat wij ook de kleinere investeerder van de toeslagen willen laten profiteren. De weg die wij bewandeld hebben is, dat wij gemeend hebben dat combinatie van investeringen op één aanvraag een mogelijkheid zou zijn.

Ik vind eigenlijk dat de vorm die op die wijze door ons aan de drempel gegeven is toch wel een garantie biedt dat een ondernemer die een enigermate substantieel pakket van energie- of milieuvoorzieningen treft van de toeslagen kan profiteren. Ik zal daar nog wel op terugkomen. Maar nogmaals, je moet dus enkele zaken doen en dan kom je over de drempel heen.

De basispremie heb je natuurlijk altijd. De winkelier in het voorbeeld van de heer Engwirda heeft natuurlijk wel de basispremie.

In de schriftelijke behandeling hebben wij uitgebreid geschetst tegen welke problemen de uitvoerende diensten zullen aanlopen bij verschillende hoogtes van de drempel. In de memorie van antwoord hebben wij geraamd, dat de DIR bij een drempel van zoals wij nu hebben voorgesteld 12.500 gulden met 35 à 40 medewerkers zal moeten worden uitgebreid om het aantal aanvragen dat wij dan op 7000 schatten, op verantwoorde wijze te kunnen afhandelen. Die ramingen gevoegd bij de gedeeltelijke onbekendheid met de materie doen ons beseffen dat althans op dit moment de grenzen bereikt worden van wat nog als een verantwoorde uitvoering gekenschetst mag worden. Niet alleen de DIR, maar ook de belastingdienst ziet zich ten slotte wel geplaatst door de wetgeving waaraan wij bezig zijn voor een forse uitbreiding van het toch al zware takenpakket.

Wij erkennen dat het niet volmaakt is. Het streven naar volmaaktheid is de Nederlander en ook de Nederlandse wetgeving wel aangeboren, maar op een gegeven ogenblik ontstaat het gevaar dat de dienst het niet meer kan afkrijgen en dat er vertragingen gaan optreden, kortom dat de negatieve effecten groter worden dan de positieve. Dat is net zo iets als met de aanslaggrens bij de inkomstenbelasting. Op een gegeven ogenblik kan men zeggen, dat men die maar zal opvoeren omdat er anders te veel aanslagen opgelegd moeten worden, ook als er wel iets blijft zitten. Ik weet natuurlijk niet of deze opmerking fiscaal helemaal verantwoord is. De Minister van Economische Zaken kijkt daar economisch tegen aan.

De heer **Engwirda** (D'66): Steeds wordt zo de nadruk gelegd op de 35 à 40 man extra bij de DIR, die aangetrokken moeten worden als de drempel verlaagd wordt. Kan de Minister ook een raming geven van de extra werkgelegenheid die tot stand komt in de marktsector die naar ik heb begrepen hem zeer dierbaar is als de drempel zou worden verlaagd doordat extra investeringen vooral in de sfeer van het midden- en kleinbedrijf en land- en tuinbouw, ook kleinere investeringen, worden gedaan die anders niet gedaan worden? Verlaging van de drempel zal naar ik aanneem ook tot extra werkgelegenheid in de marktsector leiden.

Minister **Van Aardenne**: Dat staat te bezien. De 35 tot 40 man geldt voor de door ons voorziene drempel. Wordt de drempel verlaagd, dan zijn meer mensen nodig. Het is de vraag of je hen

Van Aardenne

kunt vinden, omdat dergelijke deskundigen niet dik zijn gezaaid. Zij moeten ook worden opgeleid.

Ik geef toe dat 10% van een investering al gauw enkele honderden gulden is. Door de mogelijkheid investeringen te koppelen zodat men de grens overschrijdt is de prikkel eerder aanwezig. Ik weet niet of een kleine prikkel voldoende oplevert. Ik weet niet of het uitloven van een premie van bijvoorbeeld f 50 verschrikkelijk veel scheelt. Deze mening is echter niet onderbouwd. Ik kom overigens nog te spreken over de drempel en de franchise. Wellicht wil de heer Engwirda wachten tot ik mijn betoog op dit punt heb afgerond en hij alles kan afwegen.

De heer **Engwirda** (D'66): Ik maak er bezwaar tegen dat u suggereert dat het om f 50 gaat. Het verschil tussen de grens uit het wetsontwerp en de door mij voorgestelde grens betekent een toeslag van f 750.

Minister **Van Aardenne**: Ik heb al gezegd dat het bij ons om een combinatie van aanvragen gaat. Aanvragers doen er verstandig aan verschillende investeringen te combineren in een aanvraag.

Er zijn verschillende suggesties gedaan om de drempel-franchiseproblematiek te verzachten. Zij betreffen niet alleen de hoogte maar bij voorbeeld ook de termijn, de periode van een half jaar. De heren Van Dis, Verbrugh en Engwirda hebben gesuggereerd die periode te verlengen tot een jaar. Alleen al om praktische redenen ontraad ik dat. Het belangrijkste bezwaar is dat verlenging de controle ernstig zal bemoeilijken. Voor de DIR zal het dan moeilijk zo niet onmogelijk worden zich een juist beeld te vormen van de aard en omvang van de investering, aangezien zij al maanden in gebruik is.

Aan het einde van het jaar komt immers de aanvraag. Het tijdverloop sedert het aangaan van de verplichtingen kan zelfs beduidend langer dan een jaar zijn. Zeker bij B-investeringen, waarvoor vooraanmelding bij de DIR vereist is, zal het erg moeilijk worden plannen en realisatie met elkaar te vergelijken wanneer de waarnemingsmomenten zover uit elkaar komen te liggen. Voor de ondernemer is er natuurlijk nog het nadeel dat vertraging kan ontstaan in verrekening van de premies. De datum van dagtekening van de DIR-verklaring is bepalend voor het fiscale jaar waarin de toeslag wordt verrekend. Daar staat overigens het voordeel tegenover dat de ondernemer er meer in kan stoppen.

Een andere suggestie betrof aanzienlijke verlaging van de drempel. De een gaat daarin verder dan de ander. De heren Van Houwelingen en De Korte bepleiten een bescheiden verlaging. Het voorstel van de heer Engwirda de drempel tot f 5000 te verlagen is onuitvoerbaar. Dat is niet redelijk meer; dat lukt niet, tenzij wij rekening gaan houden met jarenlange vertragingen in de WIR. De uitvoeringstechnische consequenties van een dergelijke drempel – wij moeten rekenen op zo'n 13.000 aanvragen – moet ik onaanvaardbaar noemen.

Ook de door mevrouw Epema genoemde drempel van f 7500 biedt onvoldoende garanties voor een verantwoorde uitvoering, zeker bij de start van de toeslagen. Ik durf het niet aan.

De gedachte van de heer Van Dis, de drempel gefaseerd te verlagen – hij had er een mij bekende betrouwbare bron voor – spreekt mij wel aan, waaruit blijkt dat de bron betrouwbaar is. Het heeft namelijk altijd in de bedoeeling gelegen om na verloop van tijd, wanneer wij wat meer ervaring hebben met de toeslagen en de uitvoerende diensten zijn uitgebreid en zijn ingeschoten, de drempel opnieuw kritisch te bezien.

Het gaat mij te ver, thans al een schema inzake gefaseerde afbouw van de drempel in te voeren. De ervaringen moeten eerst worden afgewacht. In principe bestaat daartegen geen bezwaar.

Met de drempel hangt de franchise samen. Verschillende sprekers toonden begrip voor het franchise-karakter van de drempel, maar dit kan worden teruggevoerd op het vermijden van een te groot sprongeffect in de premieëring. Dit kan weer misbruik uitlokken. Ik meen dat de franchise niet kan worden gemist. De heer Engwirda heeft de drempel zo laag gelegd, dat dit dan geen rol meer speelt. Wat de franchise betreft, zou ik hiermee met enige moeite mee kunnen gaan, maar die drempel ligt onuitvoerbaar laag. Bij een hogere drempel kan men niet zonder franchise. De factoren, die de hoogte van drempel en franchise beïnvloeden, zijn niet dezelfde. Beide behoeven niet logischerwijs aan elkaar te worden gekoppeld. Overigens moeten zij ook niet te ver uit elkaar liggen. Uit een oogpunt van uitvoering in de fiscale sfeer is het aan te bevelen, dat zij aan elkaar gelijk zijn. Nogmaals, het hoeft niet, want het gaat om een niet te grote sprong. Een kleine sprong kan dan weer minder kwaad.

Gehoord de Kamer en gelet op de vrees voor de bereikbaarheid van de

nieuwe toeslagen voor het midden- en kleinbedrijf, hebben wij gezocht naar mogelijkheden hieraan iets te

Wij hebben nog eens gekeken naar de categorie-indeling.

Er kan mijns inziens aan bezwaren van de Kamer tegemoet worden gekomen, als meer dan is gebeurd, verschillende technisch verwante investeringen in één categorie worden ondergebracht. Te zamen kunnen zij dan voor de drempel meetellen. Het aantal categorieën van lijst I van de energietoelage zou tot de helft kunnen worden teruggebracht door voortaan alle investeringen voor de isolatie van gebouwen alsmede de verwarmingsinstallatie van gebouwen als één categorie te beschouwen. Het betreft hier investeringen, die met name in het midden- en kleinbedrijf veelvuldig zullen worden gedaan. Ook bij de milieulijst I is, waar mogelijk, een ruimere inhoud te geven aan het begrip 'categorie'. Men zou de waterzuiveringsinvesteringen in 1.2 tot en met 1.6 tot één categorie samen kunnen voegen. Ik heb hier voor mij een notitie van de nieuwe categorie-indeling. Ik stel mij voor die aan u, mijnheer de Voorzitter, te overhandigen. Wellicht kan er een wit stuk van worden gemaakt.

De **Voorzitter**: Het kan als een noot in de Handelingen worden opgenomen.

Minister **Van Aardenne**: Het lijkt mij beter er een wit stuk van te maken.

De **Voorzitter**: Wij zullen zien, wat het wijste is.

Minister **Van Aardenne**: Ik meen dat op die manier een verzachting van de drempel teweeg kan worden gebracht.

Het lijkt mij beter dan een verlaging. Wij willen, dat per aanvraag een substantiële investeringsactiviteit op energie- en milieugebied aan de DIR wordt voorgelegd. Dat kan op deze manier weer worden bevorderd. Verdere samenvoegingen lijken mij niet erg zinvol. Van een technische verwantschap is dan geen sprake meer. Bovendien gaat het dan vaak om investeringen, die vanzelf boven de drempel uitstijgen. Uit de ervaring met de energiebesparingsmaatregel van 1978 is gebleken, dat de bijdrage van die kleinere investeringen, tussen de f 10.000 en f 20.000, aan de totale besparing slechts enkele procenten is. Uit dien hoofde is er geen aanleiding om de combinatiemogelijkheden te verruimen.

De heer **Engwirda** (D'66): De Minister heeft het nu waarschijnlijk over de energiebesparingsregelingen van Economische Zaken.

Van Aardenne

Minister **Van Aardenne**: Daar heb ik het inderdaad over. De kwestie van de isolatie en de verwarmingsinstallaties kan men door deze samenvoeging veel beter regelen. Dit is van toepassing voor het midden- en kleinbedrijf; men kan het de VRO-regelingen noemen. Voor andere sectoren geldt dit niet. Daarvoor zijn er de verschillende EZ-regelingen, maar deze komen in het algemeen boven de grens uit.

Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Epema heeft gevraagd, of het directoraat-generaal energie niet kan worden ingeschakeld in het kader van de DIR. Het is duidelijk dat wij bij het begin van de uitvoering van de energietoeloeslagregeling gebruik moeten maken van de expertise van dit directoraat-generaal, vooral in verband met de subsidieregelingen van 1977 en 1978. Echter, uiteindelijk moet de DIR het zélf kunnen; er is dus sprake van een leertijd.

De heer Van Houwelingen heeft naar de brief van de binnenschippers verwezen, die stellen dat de huidige lijsten betreffende energie en milieu te weinig mogelijkheden bieden voor hun sector. Mijnheer de Voorzitter! Het is zeker niet onze bedoeling, deze sector op de een of andere manier dwars te zitten. Wat betreft de energielijsten merk ik op dat de ervaringen, die in het recente verleden met de energiebesparingsregelingen van EZ en VRO zijn opgedaan, geen aanleiding vormden om bijzondere voorzieningen voor de binnenscheepvaart op de lijst op te nemen. Dit neemt niet weg dat, mede naar aanleiding van deze brief, overleg met het Ministerie van Verkeer en Waterstaat is gestart om te komen tot een energiebesparingsonderzoek in de binnenscheepvaart. Het is mogelijk, dat hieruit maatregelen voortvloeien, die zeer wel als premiabele investeringen op de lijsten kunnen worden opgenomen.

Wat betreft de milieulijst merk ik op dat de milieutoeslag in het algemeen ook beschikbaar is voor binnenscheepen. De in de brief gedane suggesties komen mij sympathiek voor maar wij moeten er toch op wijzen, dat de toeslag zich beperkt tot het externe milieu. De geluidsisolatie van woonverblijven aan boord valt buiten de regeling; dit is meer iets voor mijn collega van Sociale Zaken. Het is een kwestie van arbeidsplaatsverbetering.

Mevrouw Epema heeft voorgesteld om de besluiten tot aanwijzing van milieu- en energie-investeringen bij een wet te laten goedkeuren en daarmee de inspraak van het parlement te vergroten. Het gaat daarbij om vrij gede-

tailleerde en technische omschrijvingen. Ik vind deze procedureregeling vrij zwaar maar ik heb er geen overwegende bezwaren tegen. Ik wacht wat dit betreft het oordeel van de Kamer af. Wél neem ik aan, dat het eerste aanwijzingsbesluit, dat wij hier in feite hebben behandeld, niet onder deze procedure behoeft te vallen.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Wij zullen dan een ander amendement moeten indienen zodat het erbuiten blijft. Daartegen heb ik geen bezwaar maar ik wil dan wel wat meer zekerheid hebben over wat de Minister bereid is, te doen. In tweede termijn zullen enkele moties worden ingediend, die betrekking hebben op de lijsten. Als de Kamer die moties aanvaardt, mag men ervan uitgaan dat de Regering die uitvoert.

Minister **Van Aardenne**: Dat kan ik niet bevestigen als ik die moties niet heb gezien.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Als die moties niet worden uitgevoerd, heeft de Kamer wel belang bij de parlementaire goedkeuring omdat daarmee in feite de motie door het amendement wordt vervangen. Als dat amendement is aangenomen, heeft u het maar uit te voeren.

Minister **Van Aardenne**: Zo werkt dat niet, want het wetsontwerp beoogt een goedkeuringsrecht wat betreft de beschikking inzake de lijsten, maar niet de mogelijkheid tot amendering van de lijsten. Het is er net mee als vroeger met de investeringsaftrek. Die werd getroffen bij ministeriële beschikking en kon later door de Kamer worden goedgekeurd. De Kamer kon haar verwerpen en dan ging zij niet door. Als de Minister de investeringsaftrek op 8% vaststelde, kon de Kamer er geen 9% van maken. Zij kon wel een motie indienen om er 9% van te maken, met een goede kans dat die werd uitgevoerd ook. Een Regering moet erg goede redenen hebben om zo'n motie niet uit te voeren. Mevrouw Epema komt nu niet verder met moties. Die kan zij nu laten aannemen en bij de goedkeuringswet weer laten aannemen.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Omdat de Minister ervan uitgaat dat de Kamer een voorstel van hem niet durft te verwerpen, maar zo is het ook weer niet! De Kamer zou het geheel kunnen verwerpen, als zij het idee had dat de Regering de Kamer niet tegemoet wilde komen. Die mogelijkheid heb je dan wel en nu niet.

Minister **Van Aardenne**: Het zou kunnen, maar het zou betekenen dat zij

iets dat zij voor 95% goed vond en voor 5% slecht, moest verwerpen. Het is natuurlijk veel redelijker, te kijken of je de Minister niet zover kunt krijgen dat hij die 5% verbetert. Over het algemeen zal dat ook wel gebeuren, maar er kunnen op een gegeven ogenblik argumenten zijn om iets niet te doen. Er kan een meningsverschil blijven bestaan. Ik geef alleen aan, dat een en ander staatsrechtelijk in principe altijd in de sfeer van moties moet worden geregeld. Dergelijke lijsten kunnen niet worden geamendeerd. De Kamer moet dus het wetsontwerp verwerpen.

De eerste lijsten die wij nu hebben, zijn uitvoerig besproken. Wij zouden er nog over kunnen praten of er iets moet worden geschrapt.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Ik heb een tweetal voorbeelden gegeven waarvoor wij niet zoveel voelen: de rioolwaterzuiveringsinstallaties en de kolen. Ik wil daarover ook uitspraken van de Kamer vragen. In de huidige situatie kunnen wij de totaliteit niet verwerpen. Nu kunnen wij wel over een en ander heen komen, maar ik wil eerst de reacties van de Minister afwachten, alvorens mijn amendement te wijzigen.

Minister **Van Aardenne**: Maar dan nog! Mijn stelling is dat wij geen tijd moeten verliezen; dat is gewoon praktisch. Ik zie de moties straks wel, maar in de praktijk moeten wij nu verder. Wij zouden van de eerste serie kunnen afzien, maar mevrouw Epema wil ze misschien wel meenemen.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Ik heb wel begrip voor het standpunt dat het verstandig is de eerste serie erbuiten te houden, als ik dan ook maar wat garanties krijg!

Minister **Van Aardenne**: Als hier een motie wordt aangenomen om iets te schrappen, moet de Regering wel bijzonder goede argumenten hebben om zo'n motie niet uit te voeren. Nogmaals echter, ik kan dat niet beoordelen als ik het niet precies heb gezien. De moties moeten natuurlijk ook aangenomen zijn.

De heren De Korte en Van Houwelingen hebben een amendement ingediend, om het overleg over de lijsten met het bedrijfsleven een wettelijke basis te geven. Zij zijn van mening dat daarmee het gevaar van conservering van snel verouderende technieken kan worden ondervangen.

De heer **De Korte** (VVD): Mede!

Minister **Van Aardenne**: Ik heb moeite met het vastleggen van het overleg over wijzigingen in technische lijsten, want dat vind ik een vreemde figuur.

Van Aardenne

Er zijn allerlei soorten lijsten. Ook voor kleinere, technische lijsten zou een hele procedure via de SER moeten worden geschapen. Als de halve lijst wordt geschrapt, de kolen worden geschrapt of juist opgevoerd, is dat heel wat anders. Gaat het om een kleinigheid die snel zou moeten worden toegevoegd, dan kan dat tijd kosten als er eerst met de SER moet worden gesproken.

Ik wijs erop dat normale, reguliere aanvullingen ook door het bedrijfsleven kunnen worden aangedragen. Dat zal vast wel gebeuren. De procedure voorgesteld in het amendement lijkt mij dan niet zo zinvol. Moet elke aanpassing aan de SER worden voorgelegd, dan geeft dat vertraging. Als je de SER inschakelt, zul je voor de milieu-aspecten ook de Voorlopige Centrale Raad voor de Milieuhygiëne moeten inschakelen. Dan zou de regeling nog zwaarder worden en eigenlijk het tegengestelde worden bereikt van hetgeen wij willen bereiken.

Bovendien – en daar til ik toch wel zwaar aan – kan zo'n inschakeling van een adviesorgaan natuurlijk leiden tot announcement-effecten. Zodra men iets wil beginnen, kunnen de investeerders daarop inspelen bij voorbeeld door van de bestaande regeling te profiteren. In de kamerstukken hebben wij al naar voren gebracht, dat wij met het bedrijfsleven op informele basis contact zullen houden. De Regering kan via die weg goed op de hoogte zijn van de wensen en de mogelijkheden van technische ontwikkelingen in het bedrijfsleven.

De suggesties vanuit het bedrijfsleven zullen zeker steeds met de vereiste aandacht worden bejegend. Ik meen dat wij op die manier efficiënter werken dan via de formele ronde over de SER, die zelf overigens waarschijnlijk niet over de specifieke technische kennis beschikt en dus toch met subcommissies moet werken. Kortom, ik geloof dat wij praktischer te werk kunnen gaan. Ik wil echter graag toezeggen, dat wij het bedrijfsleven zullen inschakelen. De indieners van het amendement wil ik in overweging geven, daarover hun gedachten nog eens te laten gaan.

De heer **De Korte** (VVD): Ik ben natuurlijk al blij met de toezegging, die de Minister nu doet. Ik constateer dat tijdens het opmaken van de huidige lijsten zeker gebruik wordt gemaakt van de adviezen vanuit het bedrijfsleven. Het gaat nu echter om de toekomst. Het is zeker niet mijn bedoeling de hele SER in te scha-

kelen. Er is nu een commissiesysteem WIR. Deze zou hiervoor een gespecialiseerde werkgroep kunnen instellen. Dit behoeft geen vertraging te geven. Integendeel deze consultatie kan heel snel zijn gebeurd. Op deze wijze weet het innoverende bedrijfsleven in ieder geval, dat het er steeds bij wordt betrokken.

Minister **Van Aardenne**: Het systeem van de WIR is natuurlijk weer wat anders dan de technieken op die lijsten.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Je kan toch ook niet alleen een commissie horen. Dat moet toch via de SER. Het is niet juist dat men alleen een speciale commissie van de SER kan horen.

De heer **De Korte** (VVD): Dat gebeurt in meer gevallen. De SER heeft daarvoor verkorte procedures, die niet lang duren.

Minister **Van Aardenne**: Indien er nu eens ondanks mijn toezegging – je kunt niet altijd over het graf heen regeren – geen overleg wordt gepleegd, dan zal in de gedachtingang van mevrouw Epema in ieder geval goedkeuring bij wet moeten plaatsvinden. Ik propageer de gedachte van mevrouw Epema overigens niet, want ik vind dat een wat zwaar middel. Ik vraag mij af, of men dan daartussenin niet in een inschakeling van de SER op korte termijn kan voorzien. Ik zeg dit alleen als suggestie.

Ik vraag de geachte afgevaardigden hun amendementen op dit punt nog eens te overwegen. Wellicht komen zij dan tot een oplossing. Ik wil het parlement het goedkeuringsrecht niet onthouden, en ik wil ook de SER zijn adviesrecht niet onthouden. Wij moeten echter praktisch blijven. Er moeten zo min mogelijk announcement-effecten optreden, terwijl men aan de andere kant aan de technische ontwikkelingen zo snel mogelijk moet kunnen aanpassen.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Ik zie het SER-advies ook niet zo zitten. Voor de milieutoeslag werkt een commissie Milieu en Bedrijfsleven, waarin de deskundigen gebundeld zijn. Daarbij bestaat natuurlijk ook het announcement-effect, alhoewel het wel beperkter is.

De heer **De Korte** (VVD): Wij moeten niet in de situatie komen, dat hetgeen eenmaal op die lijsten staat er ook op blijft staan. Dat is mijn grote probleem. Ik meen dat wanneer men institutioneel het bedrijfsleven bij de aanpassing van die lijsten betreft – en daarbij

denk ik dan aan zo'n subwerkgroep van de Commissie Systeem WIR – die verstarring kan worden voorkomen. Het innoverend bedrijfsleven wordt er dan structureel bij betrokken. Ik vind de gedachte van mevrouw Epema minder juist. Ik denk dat het niet goed werkt, als men dit bij wet wil laten goedkeuren en de deskundigen dan bij ons kamerleden terecht moeten.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Dan begrijpt u mij wel helemaal verkeerd! De Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne heeft zo'n commissie ingesteld, dus daarvoor behoeft men niet bij het parlement te zijn. Ik dacht – dat zou ik ook aan de Minister willen vragen – dat die commissie systeem WIR van de SER niet bestaat uit technische deskundigen die mooie milieuverbeterende of energiebesparende investeringen aanwijzen. Dat doen vaak heel andere mensen op basis van gegevens die vaak ook van buiten komen.

Minister **Van Aardenne**: Die praten wel over een drempel of over een plafond, maar niet over wat er precies boven of onder moet zitten.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Voor de concrete punten op die lijst zijn gewoon andere mensen nodig.

De heer **De Korte** (VVD): Goed, maar dan zou je kunnen zeggen dat die commissie systeem WIR daar bij de bemanning van een subcommissie rekening mee houdt, zodat die subcommissie alle technische aanrakingspunten heeft. Dan is er in ieder geval ambtelijk en vanuit het bedrijfsleven gezien een zekerheid dat men elkaar op de hoogte houdt. Het belangrijkste is namelijk dat de meest geavanceerde technieken toegang hebben tot de lijsten. Nogmaals, het grote probleem met die lijsten is dat er een conserverende werking van uit kan gaan.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Dat laatste ben ik met u eens; het is inderdaad belangrijk dat die moderne technieken erbij betrokken worden. Dat heeft echter niets te maken met zo'n systeemcommissie, want het systeem verandert er niet door. De lijsten worden aangevuld, maar niet het totale systeem van zo'n toeslag. Je moet gewoon wat mensen hebben uit verschillende industrieën en waarschijnlijk ook wat loslopende uitvinders die de nieuwe ideeën naar voren brengen die op die lijsten moeten komen. Daar hebben wij toch niet zo'n commissie voor nodig? Wij moeten in dit land niet meer commissies inschakelen dan strikt noodzakelijk is.

Van Aardenne

De heer **De Korte** (VVD): Daar ben ik het graag mee eens, maar dat moet gekanaliseerd worden ...

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Maar wel op een goede manier!

De heer **De Korte** (VVD): en dat kan dan het beste door het zo in te brengen. Als de ambtenaren die lijsten moeten aanpassen, gaan zij natuurlijk niet alle loslopende innoveerders in dit land af.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Er zit geen enkele innoveerder in die systeemcommissie, dus daar vindt u het ook niet.

Minister **Van Aardenne**: Als die in een commissie zit, loopt die niet los!

De heer **De Korte** (VVD): Daar zal men dan rekening mee houden! Dat loopt wel los!

De **Voorzitter**: De Minister komt weer uit zijn rol van belangstellend toeschouwer!

Minister **Van Aardenne**: Mijnheer de Voorzitter! Ik had de indruk dat wij op dit punt al ver in de artikelsgewijze behandeling zaten. Toen mevrouw Epema over die grote hoeveelheid commissies sprak, moest ik wel denken aan het boekje 'Gestroomlijnde wereld' van ene L. Huizinga, waarin hij over de plagen sprak; elk land heeft zijn plagen, Italië de maffia en Nederland de commissie, als ik het mij wel herinner.

Mevrouw Epema heeft nog gevraagd of de concrete opzet van de milieulijsten al is voorgelegd. Deze vraag heb ik in een eerder stadium al beantwoord.

Ik kom nu op de energie- en milieutoeslag voor gebruikte zaken. De heer Verbrugh vroeg zich af, of die toeslagen ook niet zouden kunnen gelden voor gebruikte milieuvriendelijke en energiebesparende zaken en of dat niet mogelijk was door de eis te stellen dat voor bedrijfsmiddelen die binnen de desinvesteringstermijn, die overigens kort is, worden doorverkocht de ontvangen premie in mindering op de prijs wordt gebracht.

Ik ben er niet helemaal zeker van dat ik de heer Verbrugh goed heb begrepen, maar ik dacht dat hij voorstelde om de koper via een verlaagde prijs te laten ontvangen wat de verkoper anders aan de fiscus had moeten betalen. Volgens mij zijn wij dan toch wel wat theoretisch bezig, want het gaat hierbij om een handel, om een markt; koper en verkoper ontmoeten elkaar en bepalen dan samen de overdrachts-

prijs. Wij kunnen natuurlijk niet voorschrijven dat die desinvesteringspremie moet worden doorgegeven, althans wel voorschrijven, maar controleren kunnen wij het nooit. In het kader van de WIR lijkt het mij niet mogelijk om de feitelijke overdrachtprijs – het bedrag dat met de investeringsbetaling gemoeid is – lager te doen zijn met dergelijke voorschriften. De koper zal overigens niet weten wat de verkoper verschuldigd is en in feite aan hem zou moeten doorgeven. Ik zie de praktische uitvoerbaarheid dus niet.

De heer De Korte heeft nog een vraag gesteld over de berekening van de desinvesteringbetaling bij vreemding van een bedrijfsmiddel. De inspecteur zal dan de grootte van de desinvesteringbetaling moeten vaststellen. In het algemeen is dit bedrag gelijk aan de overdrachtprijs, maal het percentage van de investeringsbijdrage. Problemen kunnen zich voordoen, indien gedurende de levensduur van het bedrijfsmiddel verbeteringen zijn aangebracht, waarvoor een ander percentage investeringsbijdrage is genoten dan voor het object waaraan de verbetering is aangebracht. Voorts kan er een probleem ontstaan, indien alleen de verbeteringsinvestering nog binnen de desinvesteringstermijn valt. De invoering van de energie- en milieutoeslag voegt aan die bestaande problematiek op zich niets toe. Voor zover bekend, heeft een ander in de praktijk van investeringsaftrek en WIR geen aanleiding gegeven tot problemen. Gezien de korte desinvesteringstermijn zal het niet zo gauw voorkomen.

Ten slotte heeft de heer De Korte nog een vraag gesteld over de soepelheid van de inspecteurs, welke hij bepleitte. Thans volgen zij een opleiding in Leiden, maar indertijd gebeurde dit aan de Rijksacademie te Rotterdam. Aan die academie was ook een studentenvereniging verbonden, die als lijfspreuk had: 'Fortiter in re, suaviter in modo', ofwel 'sterk in beginsel en soepel in de uitvinding.' Die spreuk geldt voor inspecteurs, ook degenen die niet aan die academie zijn opgeleid, nog steeds.

De vergadering wordt van 16.18 uur tot 16.30 uur geschorst.

De **Voorzitter**: Ik heb even overleg gepleegd met de Minister van Economische Zaken. Hij is in verband met zijn verplichtingen met betrekking tot het Spaanse koninklijk paar in de gelegenheid om nog één uur in ons midden te verkeren. De illusie dat wij dit wetsontwerp vandaag finaal zullen afwer-

ken, zal wel een illusie blijven. Ik hoop in ieder geval dat wij in dat uur kans zien, te repliceren. Als dat niet het geval is, blijven een paar sprekers over, evenals gisteren.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Die boffen dan!

De **Voorzitter**: Ja.

□

De heer **Verbrugh** (GPV): Mijnheer de Voorzitter! In de tijd van de romantiek kenden wij de 'postillon d'amour'. De Minister was nu heel interessant in zijn rol van 'postillon d'environs'. De milieubespelende invloeden die daarvan uitgingen waren ook heel interessant. Helaas maakten de passages, hoe rijk van inhoud ongetwijfeld ook, niet zo zeer een romantische dan wel een afgeraffelde indruk. Niettemin bedank ik de Minister graag voor alle antwoorden die hij heeft gegeven.

De Minister wilde de algemene gedachtengang van de WIR nu niet weer overhoop halen. Dat kan ik begrijpen. De Minister zal zich echter kunnen voorstellen, dat onze kritische instelling ten opzichte van de WIR met zich brengt, dat mijn fractie niet onmiddellijk door geestdrift wordt aangegepen, nu de tweede fase wordt ingeluid. Het is zeker denkbaar, dat de stimulering van de investeringen op een heel andere manier, bij voorbeeld via overheidsopdrachten, wordt verkregen. Men zou in een moeilijke tijd, zoals deze, aanleiding kunnen zien om op een ander stelsel over te gaan. Wil men dit bij voorbaat niet, dan ben ik het met de Minister eens, dat de huidige economische teruggang een motief kan zijn om de WIR met verhoogde kracht voort te zetten.

Het nieuw aansprekend beleid, dat de Minister noemde, in de vorm van Bestek '81 spreekt niet aan, in die zin, dat dit wel een bezuinigings- en daardoor afremnota is, maar nu geen perspectief biedt noch stimuleert. Tijdens de algemene politieke en financiële beschouwingen is daarover echter al gesproken. Ik zal mij troosten met de innovatienota, die wel 'nieuwgericht' is. Voorts moet ik mij baseren op de nu eenmaal bestaande situatie.

Het is begrijpelijk, dat de Minister er niet veel voor voelt om de milieu- en de energietoeslag buiten de WIR te brengen, ook al zou dat de werkelijke effectiviteit, als onafhankelijk variabele voor de premie kunnen invoeren.

De Minister heeft oog voor de non-profitsector, die van sluiptweggatjes gebruik probeert te maken. De verleiding daartoe zal nu gradueel toene-

Verbrugh

men, aldus de Minister. De Minister is in dit opzicht consequent. Hij zal dan ook de sluiptwegen goed afsluiten en de toeslag niet buiten de WIR brengen. Kan de Minister zeggen op welke wijze hij de sluiptwegen verder wil afsluiten?

De Minister is niet ingegaan op het feit, dat de door hem genoemde steunregeling voor energiebesparende investeringen in de non-profitsector zo veel zwaardere eisen kent dan de WIR. Zou er, om de non-profitsector tegevoet te komen en om misbruik van de WIR te voorkomen, geen versoepeling kunnen worden aangebracht in de voorwaarden van die steunregeling?

De Minister wil de effectiviteit van de milieu-investeringen niet als criterium aanvaarden, omdat hij aarzelingen heeft ten aanzien van de mogelijkheden om die effectiviteit te meten. Ik betreur het dat ik geen schema aan de hand kan doen om de milieu-effectiviteit per procédé objectief meetbaar te maken. Toch bevredigt de nu geboden toeslagmethode mij helaas niet. Daarom wil ik de Minister nogmaals vragen, of hij niets ziet in de concrete suggestie van de VCRMH voor een studie naar de mogelijkheid om de milieu-effecten te meten. Gemakkelijker kan ik er mee instemmen, dat de Regering nu niet wil denken aan de inbouw van een heffingensysteem in de WIR naast de reeds bestaande milieuheffingen.

De Minister gaf een argument om de bovengrens af te wijzen. Het bedrijf, met zijn beperkte middelen, kan kiezen tussen verschillende rendabele investeringen. Het moet dan door de toeslag worden bewogen juist van de mogelijkheid gebruik te maken om energiebesparende investeringen te doen. Als de energie-investering echter goed rendeert, krijgt men weer iets onbevredigends in het systeem. Is het mogelijk om de toeslag boven de bovengrens wel te geven en later te laten terugbetalen? Het is dan een gemakkelijk verkrijgbaar krediet. Er zal nu eenmaal een afweging moeten worden gemaakt tussen een zuinig beheer van schaarse energiebronnen en een zuinig beheer van schaarse collectieve middelen. In het regeringsvoorstel zie ik het evenwicht nog niet zo goed.

De Minister staat bijzonder gereserveerd tegenover drempelverlaging om redenen die duidelijk zijn. Die drempelverlaging zou speciaal het midden- en kleinbedrijf ten goede komen. De Minister zei dat de kleine investeringen van 10.000 tot 20.000 gulden slechts enkele procenten van de energiebesparing meebrengen. Het gaat

nu inderdaad om de rechtvaardigheden opzichte van de kleinere bedrijven die ook een groot aandeel in de werkgelegenheid voor hun rekening nemen.

Minister Van Aardenne: Hier rijst weer het misverstand dat zoëven ook in het interruptiedebat met de heer Engwirda moest worden opgehelderd. Ik sprak dus niet over de categorieën van isolatie en verwarming, maar over alle andere energiebesparende activiteiten van de lijsten. Die spelen met name in het midden- en kleinbedrijf geen rol van betekenis.

De heer **Verbrugh** (GPV): Ik had in het bijzonder willen vragen welke de positie van de tuinbouw hierbij is. De tuinbouw is toch een energieverslindend bedrijf dat met betrekkelijk kleine investeringen te maken krijgt.

□

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik vind het moeilijk om bij de behandeling van een wetsontwerp zo snel te reageren. Er is toch heel wat over tafel gekomen. Op een aantal punten zal ik ingaan. Over de verhouding DIR- Belastingdienst zal ik niet meer spreken. Hierop zal ik terugkomen wanneer wij in de Kamer het verslag van dat mondeling overleg behandelen. Dat lijkt mij toch zinvoller.

Ik heb voorgesteld het plafond van de installaties te verlagen tot 30%. Het is wat aan de lage kant vanwege de sturing. Ik vind echter dat de Minister onvoldoende heeft gemotiveerd waarom het plafond op 50% moet komen. Dat is voor hem ook arbitrair. Hij zegt dat men nooit erboven moet komen. Dat ben ik met hem eens. Ik vind wel dat men eronder moet zitten. Wat vindt hij bij voorbeeld van 40%, zeker als dit wordt gezien in het kader van een verhoging van de toeslag voor zonne- en windenergie?

Minister Van Aardenne: Zo worden wij het nog over 45% eens.

Mevrouw Epema-Brugman (PvdA): De Minister heeft gezegd dat de verlaging van de basispremie voor gebouwen beter in het volgende wetsontwerp kan worden geregeld. Ik zie dit echter in relatie met het plafond, dat lager is dan het plafond van de Minister. De basispremie zou dan ook lager moeten. Ik heb al gezegd dat men, doordat de basispremie op installaties niet zo erg hoog is, niet zoveel ruimte kan creëren.

Wat de milieutoeslag betreft deel ik de mening dat wij op den duur de kant

op moeten van een effectiviteitscriterium. Dat is wel belangrijk. Van de Minister moest ik nog terugkomen op de rioolwaterzuivering in verband met de bron. Als men nu ergens niet moet roepen dat het beter is om bij de bron te zuiveren, dan is het wel hier. Het is niet altijd zo dat een rioolwaterzuiveringsinstallatie naast een bedrijf aantrekkelijker is voor de omgeving dan een wat betere gemeenschappelijke rioolwaterzuiveringsinstallatie.

De Minister weet dat ik uit ervaring spreek, want in de plaats waar ik woon staat een grote suikerfabriek waar wij enige jaren stank van hebben gehad vanwege die prachtige installatie. Dat probleem is echter voorbij.

Ik ben van mening dat de Minister op een ander punt in moet gaan, namelijk op de relatie met de heffingen in het kader van de waterverontreinigingsbijdrage, want de ondernemer spaart ook die heffingen. Dat hoort er wel bij in de gedachtengang. De Minister zou ook nog iets moeten zeggen over de naar mijn oordeel wat oneerlijke concurrentie ten opzichte van kleine bedrijven die wél de ongesubsidieerde heffing moeten betalen – omdat er geen regeling is voor de non-profitsector – in vergelijking met de grote bedrijven die het zich kunnen permitteren, zelf zo'n installatie te bouwen. Ik heb daarover een motie opgesteld die ik aan het eind van mijn betoog zal overhandigen.

Ik ben tevreden over de toezegging wat de recycling betreft.

Ik kom tot de evaluatie van de milieutoeslag, nu de termijn uit de wet is. Die evaluatie moet niet alleen gebeuren aan de hand van het verslag. Ik ben namelijk bang dat er in dat verslag na anderhalf jaar staat dat er nog zo weinig te zeggen is, omdat wij nog zo kort aan de gang zijn. Je ziet dat meestal gebeuren in dit soort verslagen. Je kunt zo'n verslag wel aangrijpen voor het stellen van allerlei vragen om duidelijkheid te verkrijgen, maar ik vraag de Minister of het niet mogelijk is, met een aparte notitie te komen over de evaluatie van de milieutoeslag, over de wijzigingen die daarin wellicht nodig zijn en over de effectiviteit van het geheel. In die zin willen wij wel akkoord gaan met de milieutoeslag, met uitzondering van het punt dat ik zojuist heb genoemd.

Minister Van Aardenne: Als wij die notitie kunnen schrijven, kunnen wij dat ook in het verslag zetten. Of meent mevrouw Epema dat wij in het verslag zetten dat wij niets kunnen zeggen, terwijl wij wel wat kunnen zeggen? Dat laatste moet ik tegenspreken.

Epema-Brugman

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Ik heb soms dat idee.

Minister **Van Aardenne**: Dat is geheel ten onrechte.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Het is misschien wat onvriendelijk opgemerkt.

Het verslag van het WIR-fonds is een kwestie van de Minister van Financiën, van de Minister van Economische Zaken en van de Minister van Sociale Zaken. De Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne mag niet meedoen. Deze laatste Minister heeft echter wel iets te maken met de milieutoeslag. Hij heeft daarmee evenwel niet zo veel te maken, want hij liet de Minister van Economische Zaken zijn verhaal voorlezen. Deze deed dat overigens zeer boeiend. Dat is een van de redenen waarom ik van mening ben dat juist de inbreng van milieuhygiënische zijde wat duidelijker kan zijn. Ik wens een gezamenlijke notitie van de Minister van Economische Zaken, wellicht van de Staatssecretaris van Financiën en van de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne over de effecten en dergelijke van de milieutoeslag. Als de Minister dat toezegt, ben ik tevreden.

Minister **Van Aardenne**: Zullen wij dat dan maar meteen doen?

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Akkoord. Vervolgens kom ik tot de energietoeslag. De Minister voelt er eigenlijk niet zo veel voor – wij voelen daar wel wat voor – de kolenstook er buiten te houden. Hij zei dat er al een beleid was en dat de Kolennota er is. Dat is nu juist het punt.

De Kolennota hebben wij veel te laat gekregen. De discussie daarover in het parlement is er nog niet geweest. Dat wil niet zeggen dat wij bij voorbaat alles afwijzen wat met kolen heeft te maken, want zo is het niet. Het gaat nu echter voornamelijk om enkele gevallen. Het lijkt ons beter, deze zaak buiten de WIR te houden. De Minister kan – wanneer hij dat doet – tegemoet komen aan de mensen die zeggen dat je dan ogenblikkelijk goede milieumaatregelen moet nemen. Wij behoren ook tot die mensen. Je kunt die maatregelen dan allemaal in één geheel proberen te krijgen. Dat laat uiteraard de bevoegdheden van de lagere overheden onverlet.

Ik neem aan dat het in dit soort gevallen altijd om de provincies zal gaan in het kader van de Wet luchtverontreiniging en de Hinderwet. De lagere overheden hebben immers hun bevoegdheid, eisen te stellen met betrekking tot

de luchtverontreiniging. Bij kolen is er echter meer aan de hand. Dat spul moet vervoerd worden en het geeft veel stof en dergelijke. Wanneer je de kolenstook buiten de energietoeslag houdt, kun je zo'n totaal project bekijken. Je mag dan – indien dat nodig is – best wat geld daarvoor ter beschikking stellen. Ik wil dat allemaal niet nu al vastgelegd zien in deze energietoeslag.

Ik ben blij met hetgeen de Minister over de tuinbouw heeft gezegd. Ik dring echter nogmaals erop aan dat het in deze zaken sneller gaat. Er is veel gezeur over de gasprijzen die wij vragen. Ik meen dat dit niet terecht is van het buitenland. Het is belangrijk dat de besparingen snel worden gerealiseerd. Naar mijn mening schort hieraan een en ander. Ik vraag de Minister, dit nogmaals onder de aandacht van de Minister van Landbouw en Visserij te brengen.

De Minister heeft gezegd dat de bovengrens logisch lijkt. Ik acht het logisch dat er een bovengrens komt. De reden hiervoor is in de discussie al voldoende gebleken. De richting gevende kant van de investeringen behoeft niet te worden gesubsidieerd, als deze gemakkelijk wordt terugverdiend.

Er is een groot verschil tussen energie en milieu. Het milieu is in dezen een echte facetdoelstelling. Voor de onderneming is de energie hiernaast duidelijk een productiefactor, waarop zij even goed kan besparen als zij kan proberen te besparen op arbeid, als de loonkosten te hoog worden. Dit is een groot verschil met het facet milieu. Men kan niet zeggen dat de facetten energie en milieu op dezelfde manier kunnen worden behandeld. In het algemeen wordt aan energie als productiefactor te weinig aandacht besteed.

Wij hebben gesproken over de drempel en de franchise. Als er geen franchise is, ontstaat het probleem van het sprongeffect. Ik heb niet zo snel kunnen beoordelen of de samenvoeging van de categorieën alle problemen oplost. Ik vermoed dat dit niet het geval is. Ik handhaaf dan ook mijn voorstel, omdat ik niet voel voor een drempel op f 7500 en een franchise op f 5000 of f 2500. Men zegt dat dit kansen op oneigenlijk gebruik geeft. In de WIR zitten veel van deze kansen. Ik ben er geen voorstander van, deze te vergroten. Aan de andere kant kunnen de mensen ertoe worden aangezet, meer te investeren, zodat zij over de drempel komen, waardoor een soort van 'meeneemeffect' ontstaat. Ik handhaaf daarom mijn voorstel.

Toen de Minister zei dat de drempel en de franchise niet gelijk behoeven te

zijn, dacht ik dat hij koos voor de visie van de heer De Korte. Ik fluisterde de heer Engwirda dit al toe. Achteraf bleek dit echter niet het geval te zijn. Ik ben er benieuwd naar hoe de heer De Korte hierop reageert.

Mijn fractie is er zeer op gebrand dat achteraf goedkeuring bij wet plaatsvindt. Ik hoop dat de rest van deze Kamer dit ook van mening is. Na de toezeggingen van de Minister over het omgaan met moties in deze zaak ben ik bereid, de lijst die wij nu hebben en die, naar ik hoop, wordt gewijzigd door aanneming van mijn moties, er buiten te laten. Ik zal mijn amendement in deze zin wijzigen.

Moties

De **Voorzitter**: Door het lid Epema-Brugman worden de volgende moties voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

overwegende, dat rioolwaterzuiveringsinstallaties in handen van publiek-rechtelijke lichamen niet gesubsidieerd worden;

overwegende, dat het bouwen van eigen rioolwaterzuiveringsinstallaties voor kleinere bedrijven vrijwel onmogelijk is;

overwegende, dat de milieutoeslag mede bedoeld is de bouw van eigen rioolwaterzuiveringsinstallaties bij bedrijven te bevorderen;

van oordeel, dat dit leidt tot een bevoordeling van grote ten opzichte van kleine bedrijven;

voorts van oordeel, dat het ontstaan van overcapaciteit bij bestaande installaties hierdoor niet uitgesloten moet worden geacht;

nodigt de Regering uit, de milieutoeslag niet van toepassing te doen zijn op investeringen gericht op het bouwen van eigen rioolwaterzuiveringsinstallaties,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt deze motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 31 (15 562);

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

overwegende, dat de Kolennota pas zeer onlangs is gepubliceerd, en dat daardoor de Kamer nog niet de mogelijkheid heeft gehad met de Regering van gedachten te wisselen over het daarin uitgezette beleid;

Voorzitter

overwegende, dat het bij kolenprojecten slechts om geringe aantallen gaat, die per project beoordeeld kunnen worden;

nodigt de Regering uit, de energie-toeslag niet van toepassing te doen zijn op investeringen ten behoeve van kolen als brandstof, alvorend de discussie over de Kolennota heeft plaatsgevonden,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt ook deze motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 32 (15 562).

□

De heer **Van Dis** (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil ook beginnen met de Minister te bedanken voor zijn uitvoerige antwoord. Op de meeste door mij aangesneden punten is ingegaan, zodat mijn bijdrage in tweede termijn niet zolang hoeft te zijn. Slechts bij enkele punten zal ik een kanttekening maken.

Het antwoord inzake de mogelijke bureaucratisering en de mogelijke dublures tussen de DIR en de belastingdienst heeft mij toch niet in alle opzichten bevredigd. Uiteraard is er de in de wet neergelegde taakafbakening. Toch is de vrees voor een minder soepele benadering niet helemaal weg.

Kan in de jaarlijkse rapportage een paragraaf worden meegenomen over de werking van beide instanties, ook onderling, bij de uitvoering betrokken en kunnen daarbij eventuele mogelijkheden tot verbeteringen en vooral tot versnelling van de procedures worden aangegeven?

Het tweede punt dat ik wil aansnijden, hangt samen met de discussie, bij het antwoord gevoerd, over de bovengrens van de toeslag in de energiesector. Dat hangt samen met het minder of meer renderend zijn van de betrokken investeringen.

In die discussie leek mij echter te weinig uit de verf te zijn gekomen het karakter van de WIR. Wij kunnen dat toch niet losmaken van het generieke, voor allen geldende instrument ter bevordering van de investeringen. Van meet af aan is dat het principe geweest, gelijk ook in de daarvoor al geldende vervoegde afschrijvings- en investeringsaftrekregelingen het geval was.

Onzes inziens behoort ook het richtinggevend element in de bijzondere toeslagen toch aan dat uitgangspunt in principe te voldoen. Als gesteld wordt dat rekening zou moeten worden gehouden met bij voorbeeld de fi-

nanciële toestand van de onderneming of wellicht andere subjectieve aspecten, dan komt ons dat niet juist voor, omdat daarmee in wezen gekozen gaat worden voor een van overheidskant te sturen maatschappij.

Kan dit overigens ook niet leiden tot het verder uithollen van de nog goed lopende bedrijven en eigenlijk de gezonde concurrentieverhoudingen verstoren? Het is uiteraard ook strijdig met de generieke opzet van de wet om de basispremie op de installaties tot 10% terug te brengen. Duidelijk is dat daarmee juist getornd gaat worden aan het instrument van de globale bevordering van de investeringen.

Ik heb goede nota genomen van het positief benaderen van onze suggestie om in ieder geval gefaseerd de drempel te verlagen. Mede gezien het feit dat het midden- en kleinbedrijf door dit soort maatregelen altijd in een nadeliger concurrentiepositie wordt geplaatst, blijft het feit dat, ook als gesteld zou kunnen worden dat besparingsmogelijkheden in deze sector relatief geringer zullen zijn dan in de grote bedrijven, de concurrentiepositie van de grote bedrijven door dit soort investeringen toch wordt verbeterd.

De suggestie van de Minister tot verkleining van het aantal groepen in de lijsten komt overigens uiteindelijk, zij het zeer gedeeltelijk, tegemoet aan ons bezwaar. Wij menen dat de suggestie, neergelegd in het amendement dat strekt tot verlaging tot 10.000 gulden van de drempel en tot 5000 gulden van de franchise het meeste overeenkomt met hetgeen wij in eerste termijn hebben aanbevolen als eerste fase. De conclusie is dat onze fractie zich daarin wel kan vinden, maar dan wel met de vraag – de jaarlijkse rapportage leent zich daartoe – hoe de werking daarvan is en of er een mogelijkheid tot verdere verlaging van die drempel is.

In eerste termijn heb ik gesproken over concretisering van de best uitvoerbare technieken. Ik bepleitte dit vanuit de gedachte dat het mogelijk moet zijn een meer gedifferentieerd beleid te voeren waarbij zelfs rekening zou kunnen worden gehouden met rendementsverschillen in de verschillende bedrijfstakken. Is dit een gedachte die de bewindslieden aanspreekt, zo heb ik gevraagd, en is zij binnen afzienbare termijn uitvoerbaar. Mij is niet helemaal duidelijk geworden of de Minister hierop namens zijn ambtgenoot heeft geantwoord. Ik zou graag nadere duidelijkheid hebben.

□

De heer **Engwirda** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de bewindslieden

voor hun antwoorden. De Minister heeft immers met twee stemmen gesproken, namelijk een energiestem en een milieustem. Zij waren wat verschillend van toonhoogte en van snelheid. Ik ben in ieder geval erkentelijk voor het zeer uitvoerige antwoord.

Ik vond het jammer dat de Minister, ondanks de uitvoerigheid van zijn betoog, nauwelijks op mijn algemene gedachtengang inzake de filosofie van de WIR is ingegaan. Wel heeft hij gezegd, dat twee jaar geleden is gekozen voor een bepaalde opzet van de WIR, waarbij continuïteit en selectiviteit hun plaats hebben gekregen in de vorm van de basispremie en de verschillende toeslagen. Hij heeft eraan toegevoegd dat wij er nu, twee jaar later, in redelijkheid niet op kunnen terugkomen. Nu is redelijkheid natuurlijk een begrip dat mij zeer aanspreekt. Ik heb gepoogd het te begrijpen maar ik kan het er toch niet mee eens zijn.

Minister **Van Aardenne**: U miste het alternatief misschien.

De heer **Engwirda** (D'66): Ik heb gepoogd dat in eerste termijn te geven. De Minister is er echter nauwelijks gevoelig voor geweest. Gelukkig krijgen wij nog een bespreking van de evaluatie van de WIR-SIR-problematiek. Misschien kunnen wij er bij die gelegenheid verder op ingaan. Ik herinner eraan dat via het recente voorstel tot verlaging van de basispremies de weg die twee jaar geleden is ingeslagen voor aanpassing vatbaar is gebleken. Het enige wat ik heb geprobeerd te zeggen is dat het mij om verschillende redenen noodzakelijk lijkt om die weg verder op te gaan.

Wat betreft de evaluatie heeft de Minister gewezen op de jaarlijkse rapportage en de effectiviteitsanalyses. Ik hoop dat dit grote prioriteit krijgt. Er wordt namelijk ook in dit wetsontwerp weer gewapperd met de nodige duizenden arbeidsplaatsen die als gevolg van deze toeslagen tot stand zullen komen en extra investeringen die worden verwacht. Dat is natuurlijk bij de eerste fase ook al gebeurd. Het zou goed zijn eens na te gaan wat er allemaal van dit soort verwachtingen terecht komt en daaruit eventueel conclusies te trekken wat betreft de aanpassing van het instrument van de WIR.

De Minister heeft gezegd, begrip te hebben voor de gedachte dat aan de toekenning van de energietoeslag voorwaarden kunnen worden verbonden wat betreft de milieuvorzieningen, speciaal toegespitst op de kolensmookinstallaties. Hij waarschuwde echter dat wij niet op de stoel van de lagere overheid moeten gaan zitten.

Engwirda

Dat is natuurlijk waar maar de landelijke overheid heeft een zeer duidelijke eigen verantwoordelijkheid voor het milieubeleid. Om dat te benadrukken wil ik de Kamer een uitspraak voorleggen.

Motie

De **Voorzitter**: Door het lid Engwirda wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

overwegende, dat er voor wat betreft de investeringen in kolen een potentiële strijdigheid bestaat tussen de doelstellingen van de voorgestelde energie- en milieutoeslagen;

van mening, dat bij de toepassing van de energietoeslag zoveel mogelijk rekening dient te worden gehouden met de doelstellingen, waarvoor de milieu-toeslag is ingesteld;

verzoekt de Regering, de lijsten die voor investeringen in kolenstookinstallaties zullen gelden zodanig in te richten, dat deze investeringen uitsluitend voor de energietoeslag in aanmerking komen, wanneer zij gepaard gaan met milieuvorzieningen volgens de best bestaande technieken (best technical means),

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt deze motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 33 (15 562).

De heer **Engwirda** (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Ter zake van investeringen voor zonne- en windenergie heeft de Minister gezegd te zullen bezien, of hij hierop lijst II van toepassing kan verklaren. Ik vind dat niet bevredigend. Uit het interruptiedebat met de heer De Korte kwam dit al naar voren. Ik hecht groot belang aan het geven van een grotere impuls aan het doen van investeringen voor zonne- en windenergie. Mede namens de heer De Korte zou ik daarom een motie op de Kamer willen loslaten.

Motie

De **Voorzitter**: Door de leden Engwirda en De Korte wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

van mening, dat investeringen door het bedrijfsleven in zonne- en winde-

nergie van groot belang zijn voor de toekomstige energievoorziening, omdat het hier om niet-uitputbare stromingsbronnen gaat;

van mening, dat een sterke stimulering van investeringen in zonne- en windenergie door de overheid zowel vanuit innovatie-oogpunt als vanuit een oogpunt van energiebeleid gewenst is;

verzoekt de Regering, voor de in de betreffende lijsten opgenomen investeringen in zonne- en windenergie een toeslagpercentage van 25 toe te passen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt deze motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 34 (15 562).

Minister **Van Aardenne**: En nu maar afwachten, of de Kamer dit op de Minister loslaat!

De heer **Engwirda** (D'66): Ik ben niet zo voorbarig geweest de motie meteen op de Minister los te laten. Dat zullen wij volgende week moeten bekijken.

Ten slotte enkele opmerkingen over de uitvoering. De Minister heeft een toezegging gedaan, die wel van belang is, namelijk het samenvoegen van isolatie- en verwarmingsinvesteringen, belangrijk voor de drempel voor de energietoeslag. Ik blijf het echter onbillijk vinden, dat de manier, waar-

op die drempel – die tevens geldt als franchise – is ingericht, voor de kleinere investeerders met name in het midden- en kleinbedrijf een veel kleinere impuls betekent dan voor grote investeerders. Ik wil dit illustreren aan de hand van een voorbeeld. Wanneer een investeerder f 25.000 investeert, dan ontvangt hij een effectieve energietoeslag van 5%, dit als gevolg van de werking van de franchise. Iemand – ik denk in dit verband aan een chemische industrie – die f 250.000 of misschien f 2,5 mln. investeert, komt op een percentage van bijna 10. Ik acht dit buitengewoon onbillijk.

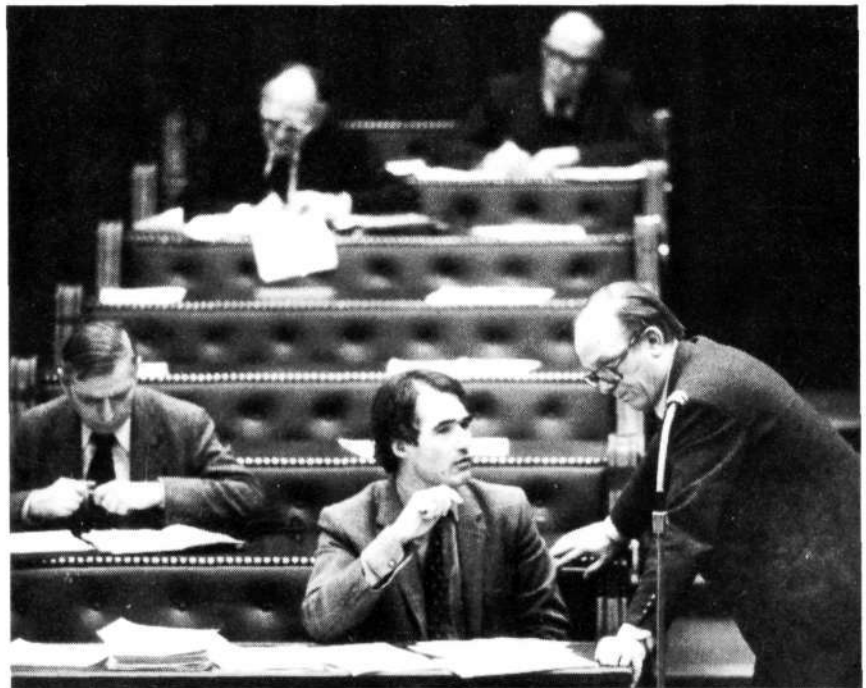

De heer **De Korte** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Minister voor alle antwoorden die hij op de Kamer heeft losgelaten.

Wat de innovatietoeslag betreft, heb ik nota genomen van de mededeling, dat de Minister poogt die nog dit kalenderjaar via een wetsontwerp in de Kamer te krijgen. Ik ben blij dat de Minister heeft gezegd, dat wij daarover behartigenswaardige opmerkingen hebben gemaakt.

Ik hoop, dat de Minister die zal meenemen in de toelichting daarop.

In algemene zin heeft de Minister over het plafond van 50% gesproken. Wij zijn er niet voor, dat plafond voor installaties te verlagen. Ik heb begrepen, dat ook mevrouw Epema aan het twijfe-

Overleg tussen de VVD-kamerleden De Korte (zittend.) en Rietkerk

De Korte

len is gebracht. Dit versterkt onze mening dat het niet goed is om dat te doen.

Over de basispremie zullen wij nog kunnen praten. Het lijkt mij niet verstandig op dat punt nu over verlaging te spreken.

De uitbetaling is van belang, met name voor die bedrijven, die verliezen lijden.

De Minister heeft aangegeven dat men bij de laatste categorie te maken heeft met een negatieve voorlopige aanslag. Zo wordt de uitbetaling van de WIR voorlopig geëffectueerd. Op papier gaat het om een betalingstermijn van anderhalf tot twee jaar maar in werkelijkheid blijkt die langer te zijn. Ik vind, dat er op dit punt werkelijk maatregelen moeten worden genomen.

Wat betreft de ondernemingen in een winstsituatie – wat is winst nog in deze dagen met een AIQ van 93 tot 94? – vindt verrekening met de vennootschapsbelasting plaats. Daarbij is het dus ook een kwestie van voorlopige aanslag. De Minister vindt, dat dit niet sneller kan gaan, maar ik denk dat de extra vertraging te maken heeft met toeslagen als ROT en BRT, die nu juist weer zo belangrijk zijn.

Al met al is het van belang dat de Regering maatregelen treft, die leiden tot een snellere verrekening van WIR-premies dan thans het geval is. Graag dien ik over dit punt een motie in.

Motie

De **Voorzitter**: Door de leden De Korte en Van Houwelingen wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

constaterende, dat de gemiddelde wachttijd met betrekking tot de uitbetaling van investeringspremies in het kader van de WIR verder is opgelopen;

overwegende dat dit de impuls van de premies en toeslagen, die in deze wachttijd veelal vóórgefinancierd worden door particuliere banken, bij de huidige hoge rentestand aanzienlijk doet verminderen;

verzoekt de Regering, maatregelen te nemen welke leiden tot een snellere verrekening van WIR-premies dan thans het geval is,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt deze motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 35 (15 562).

De heer **De Korte** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Wat betreft de milieutoeslag hebben wij van de Minister te horen gekregen, dat wij niet behoeven te vrezen dat 'Brussel' dwars gaat liggen, noch met betrekking tot de overgangsregeling, noch met betrekking tot de permanente regeling. Ik behoeft dus niet meer terug te komen op het eenmalig ten laste van de winst brengen van milieu-investeringen. Ik heb die suggestie ook gedaan tegen de achtergrond van de mogelijkheid, dat erop dit terrein moeilijkheden zouden rijzen.

Ik ben zeer gevoelig voor het feit dat de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne mijn beschouwing over de milieutoeslag zeer gedegen vond. Ik ben er blij om, dat hij dit heeft gezegd omdat ik geen kei op het milieuterrein ben. Ik zie dit als een van mijn eerste schreden op dit gebied; misschien was het een aanmoedigingspremie van zijn kant.

Wij zijn het erover eens, dat bestrijding bij de bron in ieder geval voorrang moet hebben. Dit legt inderdaad de brug tussen de bestrijding van de milieuvervuiling en de WIR. De WIR is er nu juist op gericht, investeringen te stimuleren en investeringen vormen in feite de bron van de vervuiling.

Met betrekking tot de kwesties van de best uitvoerbare technieken en de best bestaande technieken heeft de Minister gezegd, dat het inderdaad verstandig is, deze zaken goed uit elkaar te houden en te streven naar de best uitvoerbare technieken. Dit levert echter vooralsnog geen operationele methodiek op. Op voorhand, zo heeft de Minister gezegd, wil men van de partementszijde de verzekering geven, dat het allemaal wel goed zit.

Mijnheer de Voorzitter! Wij vinden dit toch wat te onzeker en daarom vraag ik per motie aan de Regering, bij het opstellen en aanpassen van de lijsten de gedragsnorm inzake de best bestaande technieken ('best technical means') waar mogelijk te bevorderen.

Motie

De **Voorzitter**: Door de leden De Korte en Epema-Brugman wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

van mening, dat bij de voorgestelde opzet met betrekking tot de lijsten van premieabele investeringen in het kader van de WIR-milieutoeslag nog onvoldoende rekening gehouden kan worden met de toepassing van de meest geavanceerde milieuverbete-

rende technieken (in overeenstemming met de gedragsnorm van best bestaande technieken (best technical means));

overwegende, dat dit tot een conserverende opstelling met betrekking tot de ontwikkeling van nieuwe milieuverbeterende technieken kan leiden;

verzoekt de Regering, bij het opstellen en aanpassen van de lijsten de gedragsnorm van best bestaande technieken (best technical means) waar mogelijk te bevorderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt deze motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 36 (15 562).

De heer **De Korte** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De heer Van Houwelingen en ik beogen door middel van een amendement een institutioneel overlegkader voor de aanpassing van de lijsten te scheppen. De Minister heeft daartegen het een en ander ingebracht. Met name bracht hij het argument naar voren dat er daardoor aankondigingseffecten kunnen optreden. Ik ben uiteraard wel gevoelig voor dat argument. Ik heb echter niet voor niets de SER ingebracht. Ik wijs erop, dat de Commissie systeem WIR zich vooral bezighoudt met de systematiek. Als je daaraan een aantal technici toevoegt, heb je de garantie dat aanpassingen ook systematisch zullen plaatsvinden. Dat was ook de achtergrond van de gedachte om deze weg te kiezen voor het institutionele overleg. Graag hoor ik in tweede instantie de mening van de Minister erover. Dan kunnen wij eventueel nog verder zien.

Wat betreft de kwestie van de energietoeslag is veel gesproken over de bovengrens. Vooralsnog blijf ik op het standpunt staan dat ik al in eerdere instantie heb ingenomen, namelijk dat de uitvoerbaarheid van de WIR verder wordt bemoeilijkt door het instellen van de bovengrens. Tevens zijn wij gevoelig voor hetgeen de Minister naar voren heeft gebracht, namelijk dat met de bovengrens een rendementscriterium wordt ingevoegd, hetgeen eigenlijk vreemd is aan de WIR. Het meest hout snijdende argument vinden wij, dat er nog weer nieuwe DIR-ambtenaren aan het huidige bestand zouden moeten worden toegevoegd. In eerste instantie heb ik op dat punt mijn grote twijfels al uitgesproken. Ik vind het jammer dat de Minister daarop niet iets meer en detail is ingegaan. Het probleem van de bureaucratisering kan levensgroot worden.

De Korte

Ik heb in eerste instantie gepleit voor een verhoging van de kolenpremie van 10 naar 15%. Dat kwam vooral voort uit de overweging, dat voor kolenprojecten veelal omvangrijke investeringsbedragen nodig zijn, vanwege de noodzaak van vermindering van negatieve milieu-effecten. De berekeningen wijzen uit dat de toediening van een stimulant van 15% een aantal projecten via een positieve discounted cash flow – wij hebben al heel wat Engelse termen gebruikt – net over de drempel kan helpen. Een aantal afgevaardigden heeft al het argument gebruikt, dat dit onderwerp eigenlijk bij de behandeling van de Kolennota nog eens goed moet worden uitgediept. Daarom zal ik de motie om de energietoeslag van 10 naar 15% te verhogen, die ik in eerste instantie overwoog in te dienen, aanhouden tot in het kader van de Kolennota dieper op de zaken kan worden ingegaan.

De heer Engwirda sprak reeds mede namens mij over zon- en windenergie. Wij zien geen directe oplossing in het loslaten van lijst II op de materie. Die zien wij eerder in een verhoging van de premie. Dat is dan echt een aanmoedigingspremie voor iets dat nog in de kinderschoenen staat en dat wij graag veel wind in de zeilen willen geven, alsmede een zonnige toekomst.

Wat de uitvoering betreft, ben ik blij dat de Minister zich heeft uitgeput om het begrip 'inrichting' nog eens goed op papier te krijgen. Ik heb begrepen dat de inspecteurs streng in de leer en soepel in de uitvoering zullen zijn. Dat stelt mij dan gerust op het punt van de uitvoering van de nieuwigheidseis, de desinvesteringregeling en het gescheiden houden van onderhoud en verbetering.

Wat de bureaucratiesering betreft, heb ik ervoor gepleit, meer met voor de Belastingdienst hanteerbare begrippen te werken, om te voorkomen dat er valse muziek uit het toetsenbord van de DIR gaat komen doordat men in Zwolle te veel toetsen moet aanslaan. Op deze materie zullen wij ongetwijfeld terugkomen bij de behandeling van de WIR-SIR uitvoeringsproblemen. Eventueel zullen wij dan een motie indienen op het punt van meer hanteerbare begrippen voor de Belastingdienst.

De drempel en de franchise is een van de belangrijkste dingen, waarover wij vandaag en gisteren hebben gesproken. De Minister bracht de mogelijkheid van combinatie van investeringen op één aanvraag in het midden. Ik wil hem daaraan graag houden. Hier is

van toepassing: samen over de drempel. Moet je de drempel nu zo verlagen als de heer Engwirda dat wil? Ook mevrouw Epema wil deze drempel verlagen, maar dan in een gematigder vorm dan de heer Engwirda. Zo ziet men, dat de PvdA soms gematigder kan zijn dan D'66.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Is dat positief of negatief?

De heer **De Korte** (VVD): Per geval positief of negatief. In dit geval vind ik dat positief.

Wij hebben goede nota ervan genomen, dat de Minister de verlaging van de drempel tot 5000 of 7500 gulden onaanvaardbaar vanwege de uitvoering heeft genoemd. Hij heeft niet veel gezegd over de formulering, die de heer Van Houwelingen en ik hebben gekozen in ons amendement.

Ik zeg altijd maar: wie zwijgt, stemt toe. Wij gaan ervan uit dat de Minister akkoord kan gaan met de drempel van f 10.000 en de franchise van f 5000. In combinatie met zijn opmerking over het samen over de drempel gaan van meerdere investeringsitems alsmede met de opmerking van de heer Van Dis over een mogelijke gefaseerde verlaging – die opmerking sprak de Minister aan – kan er voor het midden- en kleinbedrijf iets uit de bus komen, waar men echt wat aan heeft. Daar gaat het ons echt om. Het midden- en kleinbedrijf heeft het dezer dagen bijzonder moeilijk. Het zal het ook nog vele jaren moeilijk hebben. Laten wij hen in hun moeilijkheden waar mogelijk helpen.

□

De heer **Van Houwelingen** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil de bewindslieden danken voor hun antwoord. Het is verleidelijk mee te doen aan de discussie over de uitvoering in haar algemeenheid. Wij hebben echter besloten, dat wij daarover nog een afzonderlijk debat zullen houden, ook aan de hand van het verslag van een mondeling overleg. Ik zal mij daarom op dat punt beperken, en zal uitsluitend terugkomen op enkele uitvoeringsproblemen, die nu uitdrukkelijk aan de orde zijn, met name waar het gaat om de energietoeslag.

Ik wil eerst nog even ingaan op de bovengrens. De argumenten daartegen zijn duidelijk genoemd. De geringe baten tegenover aanzienlijke lasten vind ik een zeer zwaarwegend argument. Het andere argument betreft de vraag, waarom men een extra stimulant moet wegnemen ten behoeve van op zichzelf gewenste investeringen.

Als belangrijk argument daarvoor geldt, dat wij zeker nu met de beperkte middelen zo efficiënt mogelijk moeten omgaan. Uiteindelijk gaat het om de effectiviteit van de maatregel. Ik denk dat wij daarop steeds zorgvuldiger moeten letten. Zeker bij deze wet moet men geen al te starre houding aannemen.

Binnen de uitgangspunten van duidelijkheid en van het voorkomen van willekeur moet men niet al te snel rugschrikken voor een individuele toetsing als objectieve normen tenminste mogelijk zijn. Ik denk dat die objectieve normen mogelijk zijn, alhoewel het de vraag is of die eenvoudig vast te stellen en of de objectiviteit niet achteraf pas kan worden vastgesteld. Ik geef toe, dat bij het hanteren van een bovengrens het aantal toetsingen aanzienlijk zal toenemen. In dit licht bezien is het prettig om een inschatting te vernemen van enerzijds de baten en anderzijds de lasten. Bij de snelle ontwikkeling van de energieprijs en bij een snelle ontwikkeling van de technologie zullen wij op termijn – ongeacht hoe wij nu ook besluiten – toch wel moeten overwegen om alsnog een bovengrens in te voeren.

Hiermee samenhangend, lijkt het mij goed om ook nog een enkele opmerking over de drempel te maken. De wijziging van de categorie-indeling op de lijsten is zeker een verbetering voor met name het midden- en kleinbedrijf. De bezwaren die aan een heel erg lage drempel kleven, zijn ook wel bekend, maar ik vraag mij af, of hierbij de baten niet eerder positief zullen zijn dan bij het hanteren van een bovengrens.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog een enkele opmerking maken over het kolenprobleem. De substitutie naar kolen is op zichzelf begrijpelijk uit een oogpunt van energiebeleid, maar toch moet juist hier een strijdigheid tussen energie- en milieudoelstellingen geconstateerd worden. Daaraan zal erg moeilijk zijn te ontkomen. Op mijn vraag, of er geen voorwaarden zouden moeten worden gesteld, verwees de Minister, wellicht terecht, naar de eigen verantwoordelijkheid van provincies en gemeenten, maar aan de andere kant gaat het hier om een nationaal beleid.

Op dit moment creëren wij een wet, waarin toepassing van kolen wordt gestimuleerd en daarom bestaat er ook een nationale verantwoordelijkheid om ten aanzien van de gevolgen voor het milieu op dit moment duidelijkheid te verschaffen. De heer Engwirda heeft op dit punt al een motie ingediend en aangezien ik de tekst daarvan nog niet

De Korte

voor mij heb, is het niet mogelijk om precies te beoordelen of daarin wel de juiste weg wordt aangegeven. In dit stadium wil ik de Minister vragen, dit probleem te bekijken – welke weg moet op dit punt worden bewandeld – en om op korte termijn na te gaan of er geen voorwaarden aan de subsidie in het kader van de WIR moeten worden gesteld. Op dit punt wil ik dan ook een motie indienen.

Motie

De **Voorzitter**: Door het lid Van Houwelingen wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

overwegende, dat een WIR-toeslag ten behoeve van omschakeling naar de toepassing van kolen gewenst is uit een oogpunt van een verantwoord energiebeleid;

overwegende, dat er hierdoor sprake kan zijn van een aanzienlijke toename van de milieubelasting;

verzoekt de Regering, te onderzoeken of en welke aanvullende voorwaarden met betrekking tot het tegengaan van de milieuvervuiling door toepassing van kolen dienen te worden verbonden aan toepassing van deze WIR-toeslag en de Kamer hierover zo spoedig mogelijk te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt deze motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 37 (15562).

De heer **Van Houwelingen** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Minister ook voor zijn toezegging met betrekking tot de recycling, hetgeen wij een zeer belangrijke zaak vinden. Ik ben het ook eens met de noodzaak van een evaluatie van de milieutoeslag in het algemeen. Natuurlijk betreft dit ook de vrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de Kamer. Het introduceren van effectiviteitscriteria maakt het mijns inziens noodzakelijk, juist nu er zicht is op een permanente regeling, om die evaluatie op zo kort mogelijke termijn te doen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil afsluiten met een wat algemenere opmerking over evaluatie. In eerste termijn heb ik met nadruk gewezen op de noodzaak van investeringen en wel om tal van redenen.

Ik wil nog eens benadrukken dat voor ons daarbij de selectieve doel-

stelling een hoge prioriteit heeft. Daarom hechten wij ook zeer aan verdere uitbouw van de WIR. Als in een aantal fasen de WIR compleet is, moet opnieuw worden nagegaan of de verhouding tussen basispremie en facetpremies inderdaad toereikend is. Naarmate de problemen met betrekking tot het milieu en de grondstoffenvoorziening klemmender worden, is het niet uitgesloten dat ook in de verhouding tussen basispremie en facetpremies tot een wijziging gekomen moet worden.

Ik erken dat zeker bij zo'n instrument niet maandelijks en eigenlijk zelfs niet jaarlijks kan worden gesleuteld aan premies en zeker niet aan de basispremie, want er moet enige mate van zekerheid zijn, zeker als het gaat om investeringsbeslissingen. De noodzaak van selectiviteit, juist bij het stimuleren van investeringen, achten wij bijzonder belangrijk. Daarom zal een algemene evaluatie van de WIR binnen niet al te lange termijn opnieuw moeten plaatsvinden.

De **Voorzitter**: Aangezien de Minister niet langer in ons midden kan zijn, zullen wij de verdere behandeling van dit onderwerp thans uit moeten stellen. Aangezien er morgen geen ruimte is in het schema van de Kamer, vermoed ik dat het wel volgende week zal worden eer wij deze behandeling zullen kunnen voortzetten. Hierover zal uiteraard moeten worden beslist bij de regeling van werkzaamheden. Aangezien volgende week woensdag de Minister, en wellicht een groot aantal van de hierbij betrokken sprekers, ook aanwezig zullen zijn bij de behandeling van zaken, het Noorden des lands betreffende, zou deze behandeling wellicht op die dag kunnen worden voortgezet.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): Wellicht kan ons in de weekendpost een voorstel bereiken over de dag waarop dit zal worden afgehandeld, zodat wij afspraken kunnen maken.

De **Voorzitter**: Aangezien wij bij uitzondering ook vrijdag vergaderen, is het wellicht mogelijk dan een regeling van werkzaamheden op de agenda te plaatsen. Ik wil mijn invloed wel aanwenden om het hiertoe te leiden.

Minister **Van Aardenne**: Ik heb het gevoel dat ik in tweede termijn hooguit twintig minuten zal behoeven te spreken, waarna de artikelsgewijze behandeling ook niet veel tijd zal nemen. Is het wellicht mogelijk om het morgen af te werken na de lunchpauze? Ik hecht er namelijk erg veel waarde aan dat nog vóór het paasreces over deze zaak een beslissing wordt genomen in deze Kamer.

De **Voorzitter**: Bij de regeling van werkzaamheden heeft de Kamer vanmiddag een besluit genomen over het program voor morgen en ik vind het altijd wat moeilijk om collega's die zich op zo'n program richten, plotseling te verrassen met een andere vulling van de dag.

Mevrouw **Epema-Brugman** (PvdA): De vaste Commissie voor Economische Zaken heeft morgen om 13.30 uur een hoorzitting over de Consumptienota. Daarbij zullen, naar ik hoop, ook een aantal leden aanwezig zijn die bij de behandeling van deze zaak betrokken zijn. Dat zal erg slecht samen kunnen vallen.

De **Voorzitter**: Dan is die mogelijkheid ook uitgesloten en zullen wij de behandeling naar volgende week moeten verplaatsen. Wij zullen trachten, hierover vrijdag een beslissing te nemen.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De **Voorzitter**: Ik stel voor, het verslag van de vorige vergadering goed te keuren.

Daartoe wordt besloten.

Sluiting 17.31 uur.

Lijst van ingekomen stukken met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen

1°. een Koninklijke boodschap, ten geleide van het wetsontwerp tot naturalisatie van Aksoy, Ercan en 23 anderen (16091).

Deze Koninklijke boodschap, met de erbij behorende stukken, is al gedrukt en rondgedeeld;

2°. zeven brieven van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, met de mededeling, dat zij zich in haar vergadering van 18 maart 1980 heeft verenigd met de haar door de Tweede Kamer toegezonden voorstellen van wet, gedrukt onder de nummers 14661, 15666, 15800-X, 15808, 15832, 15979 en 16015.

De Voorzitter stelt voor, deze brieven voor kennisgeving aan te nemen;

3°. een brief van de Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, met een inzicht in de planingscriteria voor dagverblijven en gezinsvervangende tehuizen (15800-XVI, nr. 90).

De Voorzitter stelt voor, deze brief voor kennisgeving aan te nemen;

4°. een brief van de Minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van een kopie van de publicatie Congressional

Record dd. 11 februari 1980, 'Netherlands Parliament urges repeal of immigration laws directed against homosexuals'.

De Voorzitter stelt voor, deze brief niet te doen drukken en hem voor kennisgeving aan te nemen;

5°. de volgende brieven:

- vier, over het arbeidsvoorwaardenoverleg 1980 (15 899, nr. 24-27);
- een, van de minister van Binnenlandse Zaken, met een notitie over de hoofdlijnen van de organisatie van het gecoördineerde minderhedenbeleid (16 102);
- een, van de Staatssecretaris van Economische Zaken, met een notitie Knelpunten Winkelsluitingswet 1976 (16 093).

Deze brieven zijn al gedrukt en rondgedeeld;

6°. de volgende brieven e.a.:

- een, van het hoofd van het WODC van het departement van Justitie, met het Onderzoekplan 1980;
- een, van het Havenschap Delfzijl, ter toezending van een aantal vergaderstukken;
- een, van Ph. van Velzen, over het toelatingsbeleid;
- een, van gedeputeerde staten van Gelderland, met betrekking tot de afstandsnorm en omvang van de woonwagencentra;
- een, van het hoofdbestuur van de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde, over het wetsontwerp Tarieven Gezondheidszorg;
- een aantal, over de voorgenomen loonmaatregel;
- een aantal, over de werkgelegenheidssituatie in Groningen.

Deze brieven e.a. liggen op de griffie ter inzage; voor zoveel nodig is kopie gezonden aan de betrokken commissies;

7°. een afschrift van een brief van het bestuur van de R.K. Scholengemeenschap Best voor Havo, Mavo en HNO, gericht tot de Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen, over salarisvergoeding.

Dit afschrift ligt op de griffie ter inzage.

Noot 1 (zie bladzijde 3927)

Samenstelling van de Bijzondere Commissie 16 082 (Onderzoek zaak Khan).

Leden:

Abma (SGP)
 Mommersteeg (CDA)
 Van Thijn (PvdA)
 Roethof (PvdA)
 Scholten (CDA)
 Stoffelen (PvdA)
 Ter Beek (PvdA)
 Van Houwelingen (CDA)
 Waltmans (PPR)
 Patijn (PvdA)
 Van der Hek (PvdA)
 Evenhuis (VVD)
 Stemerding (PvdA)
 Pronk (PvdA)
 Van den Broek (CDA)
 Braams (VVD)
 Brinkhorst (D'66)
 Gualthérie van Weezel (CDA)
 Frinking (CDA)
 Bolkestein (VVD)
 Tripels (VVD)
 Van der Burg (CDA)

Noot 2 (zie blz. 3961)

De vragen van het lid Van den Bergh luiden:

1
 Is de Regering bereid, een zo volledig mogelijk inzicht te verschaffen in de oorzaak c.q. oorzaken van het ongeluk met het F-16 vliegtuig boven het IJsselmeer?

2
 Is de Regering bereid, inzicht te verschaffen in de aard van de moeilijkheden die zich tot nu toe hebben voorgedaan bij het Nederlandse testprogramma van de F-16 alsook bij dat van de luchtmacht van de Verenigde Staten?

3
 Is het waar dat, gedurende het testprogramma van de F-16 in Nederland en ook daarbuiten, van de F-16 vliegtuigen een aantal onbestuurbaar werd na gebruik van het Gatling-boordkanon?

4
 Is het, gezien de ervaringen tijdens het testprogramma tot nu toe, aannemelijk dat het recente ongeluk met het F-16 vliegtuig verband zou kunnen houden met de moeilijkheden met motor en boordkanon?

Plv. leden:

Weijers (CDA)
 Voortman (PvdA)
 Haas-Berger (PvdA)
 Eversdijk (CDA)
 Van der Stoel (PvdA)
 Epema-Brugman (PvdA)
 Van Iersel (CDA)
 Van der Spek (PSP)
 Den Uyl (PvdA)
 Zijlstra (PvdA)
 Rietkerk (VVD)
 De Vries (PvdA)
 –
 Van der Linden (CDA)
 Nijpels (VVD)
 Lambers-Hacquebard (D'66)
 –
 Buikema (CDA)
 Portheine (VVD)
 –
 Mateman (CDA)

5
 Kan men stellen dat de risico's, die vliegers van de F-16 thans tijdens het testprogramma moeten nemen, de grens van het aanvaardbare overschrijden en valt daarom te overwegen, de Nederlandse F-16 vliegtuigen aan de grond te houden zolang de moeilijkheden niet op een aanvaardbare wijze zijn opgelost?

6
 Is het waar, dat de Amerikaanse luchtmacht van opvatting is, gezien de technische moeilijkheden bij het vliegtuig en de tegenvallende operationele prestaties, de produktie van de F-16 voor NAVO-doeleinden te moeten beperken en te moeten overgaan tot de aanschaffing van een groter aantal F-14 vliegtuigen?

7
 Is de Minister bereid, ook in het nader te verschijnen situatierapport over de vervanging van de NF-5 vliegtuigen nader in te gaan op de veronderstelde problemen met de F-16 en in het bijzonder op de manier, waarop ook de Amerikaanse luchtmacht deze problemen in hun diverse aspecten denkt op te lossen?

Noot 3 (zie blz. 3963)

De vragen van de leden Hennekam en Aarts luiden:

1
 Is het de Minister bekend dat het hoofd van de Intendance der Rijkspolitie te Apeldoorn bij brief van 31 januari 1980 een partij vuurwapens, afkomstig uit een grote fabrieksbrand te Etten-Leur, te koop heeft aangeboden aan enkele (wapen-)handelsondernemingen, waarbij als uiterste datum is gesteld 1 maart 1980?

2
 Indien vraag 1 bevestigend wordt beantwoord, deelt de Minister dan de mening dat dit een onverantwoorde zaak is in verband met de onveiligheid van de wapens?

3
 Onderschrijft de Minister de opvatting dat bij verkoop van bedoelde wapens de kans zeer groot is, dat klachten over het slecht functioneren van deze wapens worden afgewenteld op de importeur van deze wapens, i.c. Jachtpost B.V. te Etten-Leur?

4
 Vreest de Minister niet dat bij verkoop een schadeclaim te verwachten is van de verzekeringsmaatschappij?

5
 Is de Minister bereid op grond van het bovenstaande de voorgenomen verkoop achterwege te laten en vernietiging van de wapens te bevorderen?

Toelichting

Op woensdag 20 juni 1979 vond in Etten-Leur een grote fabrieksbrand plaats, waarbij het gebouwencomplex van Borsumij Sport B.V. en Jachtpost B.V. geheel in de as werd gelegd.

Bij deze brand werden 526 vuurwapens, omvattende diverse typen, merken en kalibers door (water)schade zodanig beschadigd, dat ze blijkens het opgemaakte proces-verbaal niet meer voor gebruik geschikt waren en zeker niet meer voor gebruik konden worden hersteld. Met instemming van de verzekeringsmaatschappij is door de bedrijfsdirectie van de gehele partij afstand gedaan, onder voorwaarde dat tot vernietiging zou worden overgegaan. Hiertoe is de gehele partij aan de Intendance der Rijkspolitie te Apeldoorn overgebracht, die voor vernietiging zou zorgdragen.